

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

БҮГЭДЭ АРАДАЙ СОНИН

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

2010 оной декабриин 16 Четверг
№ 49 (21795)
Үбэлэй дунда шара хулгана нарын 10 гарагай 5

Манай сонин Россин хэблэлэй алтан жасада оруулагданхай

«350 НАЙН ХЭРЭГ»

Паяхана Улаан-Үдэдэ "Идеи. Изобретения. Инновации" гэхэн коммерческэ болон социальна проектүүдэй яармаг, "350 добрых дел" гэхэн конкурсын илагшадай презентаци үнгэрөө. Зүүн Сибириин гүрэнэй технологическа университетэдэй КДЦ соо Буряад Республикын Правительствын түлөөлэгшэд, окутад, багшанар, харагшад суглараа.

Эгээл эрхим залуушуулай проектүүдэй тоо соо Саян Лубсановой ажал ороо. Загарайн аймагай Эрхирик нютагай хүбүүн "Наян-Наваа: музей кочевых культур" гэхэн амаралтын газарай проект бэлдээ.

"Минни ханахада, аяншалашадта нэсы гэр соо амархада ехэ хонирхолтой байха. Тиин бидэнэр нимэ гэрнүүдэй амаралтын газар байгуулха гэжэ оролддонобди. Иимэ лагерь Эрхирик нютагай хажууда байха. Бүхы нэсы гэрнүүдөөрөөрын төмэтэй. Жэшэнь, урданай, казах арадай, мүнөө үсын", - гэжэ Саян хөөрөнэ.

Загарайн аймаг залуу олзо эрхилэгшэдтүлэмжэгүйгөөр газар хубааха. Зунай үедэ үдэр бүхэндэ 300-500 хүнүүд эндэ сэржэ хараха байна гэжэ хүбүүн тоолоо. Үнгэрхэ зун Саян нэгэ нэсы гэр табяад туршаа. Тиин ерэхэ жэл олон болгохо түсэбтэй.

"Школа Романова" гэхэн ниитын нэгдэлэй "Штурм снежного городка" гэхэн проект "350 добрых дел" гэхэн конкурсын илагшадай тоодо ороо. Тус бүлгэмэй хүтэлбэрлэгшэ Дмитрий Тубчиновай хэлэхээр, нимэ спортивна мурьсөөнүүд залуушуулда ехэ хэрэгтэй юм. Хүбүүд басагад иимэ хэмжээ ябуулгада хэдэн жэлэй туршада хабаадана. Спортивна наадан Үдэ мурэн дээрэ үнгэрдэг.

"350 добрых дел" гэхэн конкурсо олон проектүүд хабаадаа. Харин илагшадай тоодо эгээл урагшатай, эрхим ажалнууд ороон байна. Жэшэнь, Марина Ловцовагай "У нас во дворе" гэхэн проект (Захаамин хото), Оксана Григорьевагай "Когда руки не знают скуки" гэхэн проект (Тарбагатай), Татьяна Доржиевагай "Тимуровские отряды "Патриот" (Захаамин) гэхэн бүтээлүүд.

Эржена БАТОРОВА.
Р.-Н. БАЗАРОВАЙ фото.

Конкурс газеты «Буряад үнэн» - «Дүхэриг»
«Лучшие люди Бурятии-2010»

«Дэмжэлгэ - 2010»
(«Содействие - 2010»)

Эта номинация учреждена в целях поощрения лиц, оказывающих содействие в развитии издательского дела, распространении на местах газет и журналов, в подготовке материалов на актуальные темы социально-экономической, культурной и духовной жизни республики.

Лауреатами в данной номинации названы:

1. Союз писателей Республики Бурятия (дид хамба Буддийской Традиционной Сангхи России, председатель Союза писателей Бурятии Чойбонов Матвей Рабданович).

2. Комитет по межнациональным отношениям и развитию гражданских инициатив Администрации Президента и Правительства РБ (председатель Харитонов Михаил Александрович).

ВНИМАНИЮ ШИРОКОЙ ОБЩЕСТВЕННОСТИ

Торжественная церемония чествования лауреатов конкурса «ЛУЧШИЕ ЛЮДИ БУРЯТИИ-2010» состоится 21 декабря с.г. в здании Государственной филармонии. Начало в 15.00.

РОССИИ ФЕДЕРАЦИИ БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ДРАМЫН ТЕАТРАЙ ДАРГА Д. СУЛЬТИМОВ, ТАНДА

Монголой Урлагай Ажалтанай Холбоон Буряад Республикын Драмьн Эрдэмэй театр, Театрай Урлагай холбоотой олон жэлдэ хамтаран ажаллажа, Буряад болон Монголой театрнуудай урлагие хүгжүүлгэдэ халуун сэдхэл, шэн эрмэлзэлтэйгээр ажаллажа байдаг.

Мүн хамтын ажал ябуулгада шэнэ залуу үетэнэй сэржэ байхада, Монголой Урлагай Ажалтанай Холбоон талархалаа мэдүүлжэ байна.

Буряадай театрай залуу найруулагша Жалцанова Баярма Россин оршон үсын зохёолшо А. Вапниловай «Ууган хүбүүн» («Старший сын») зүжэгые Архангай аймагай ХДТ-та амжалтатайгаар табиһанда баяр хүргэжэ, залуу уран бүтээлшэдтэ театрай урлагай талаар богони хугасаада ехэ зүйлые мэдүүлжэ үгэһэндэнь, талархалаа дэбшүүлжэ, Монголой театрай тайзан дээрэ саашадаа олон найхан зүжэгүүдые табижа, Монгол Буряад хоёр улсаяй театрай түүхын хүгжэлтэдэ хуби нэмэриэ оруулхые хүсэн үрээ!

Гүйсэдхэхэ захирал
Б.Тунгалаг.

С 13 по 17 декабря 2010 г. в почтовых отделениях г.Улан-Удэ проводится Новогодняя акция «Дни подписчика». Скидки на услуги связи - 10%, по итогам Акции - призы от Почты России и редакций газет. Тел.для справок: 21-45-38.

Дорогие читатели! Подпишитесь на издания ИД «Буряад үнэн» на I полугодие 2011 года.

Газета	а) Каталогная цена – 138,24 руб. Почтовые услуги: 185,58 руб.	На 6 мес. – 323,82 руб.
Газета «Буряад үнэн - Дүхэриг» Индекс – 73877 (включает в себя «Бизнес Олзо» и официальный вестник) на бурятском языке	б) с получением в редакции в) с доставкой в организацию г) с получением через киоски АО «Новости»	На 6 мес. – 200 руб. На 6 мес. – 200 руб. На 6 мес. – 200 руб.
Газета «Спорт - Тамир» Индекс – 31113	а) Каталогная цена – 51,60 руб. Почтовые услуги: 69,06 руб.	На 6 мес. – 120,66 руб.
Журнал для детей «Одон» Индекс – 73879	б) с получением в редакции в) с доставкой в организацию	На 6 мес. – 120 руб. На 6 мес. – 170 руб. На 6 мес. – 220 руб.
Журнал «Мория хүүр» (на бурятском языке) Индекс – 73878	а) Каталогная цена – 166,68 Почтовые услуги: 27,78 руб.	На 6 мес. – 194,46 руб.
Журнал «Вершины» Индекс – 73883	б) с получением в редакции в) с доставкой в организацию	На 1 мес. – 12 руб. на 6 мес. – 70 руб. На 1 мес. – 12 руб. на 6 мес. – 70 руб.
Журнал «Байкал» Индекс - 78408	а) Каталогная цена – 91,98 руб. Почтовые услуги: 30,66 руб.	На 6 мес. – 122,64 руб.
Журнал «Байгал» Индекс - 78407	б) с получением в редакции в) с доставкой в организацию	На 6 мес. – 60 руб. На 6 мес. – 70 руб.
Журнал «Байгал» Индекс - 78407	а) Каталогная цена – 91,98 руб. Почтовые услуги: 30,66 руб.	На 6 мес. – 122,64 руб.
Журнал «Байгал» Индекс - 78407	б) с получением в редакции в) с доставкой в организацию	На 6 мес. – 60 руб. На 6 мес. – 70 руб.
Журнал «Байгал» Индекс - 78407	а) Каталогная цена – 240,00 руб. Почтовые услуги: 72,60 руб.	На 6 мес. – 312,60 руб.
Журнал «Байгал» Индекс - 78407	б) с получением в редакции в) с доставкой в организацию	На 6 мес. – 240 руб. На 6 мес. – 240 руб.
Журнал «Байгал» Индекс - 78407	а) Каталогная цена – 240 руб. Почтовые услуги: 72,60 руб.	На 6 мес. – 312,60 руб.
Журнал «Байгал» Индекс - 78407	б) с получением в редакции в) с доставкой в организацию	На 6 мес. – 240 руб. На 6 мес. – 240 руб.

БҮРЯАДАЙ АЖАЛУУГШАД ӨӨРЫН ГАЗАРТАЙ БОЛОНО

Түлбэриггүйгөөр газартай учрагтай үгэх тухай республикийн хуулийн ёсоор, мүнөө дээрээ 950 гаран хүн гэрээ табиha газартай болонхой. Тийхэд 1900 гаран учирт эздээ хүлээжэ байнхай, жэлэй түгэсэтэр үшөө 600 газар бүридхэгдэх.

"2010 ондо эрхэтэды газараар хангалгын түсэб дүүргэгдээ", - гэжэ Буряад Республикын Зөөрин болон газартай харилсаануудай министерство мэдээсэнэ. Газар эсхэмжэлгын хүдэлмэринүүды үнгэргэхын тула жэл бүхэндэ республикын бюджет нотагай бюджетүүдтэ мүнгэн тухаламжа үзүүлдэг юм.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Хэблэлэй албан.

ОЛЗО ЭРХИЛЭГШЫН ОЧОЛ ЯБАДАЛАЙ ХОЙШОЛОН

Эдэ үдэрнүүдтэ Соведүүдэй талмай дээрэ Шэнэ жэлэймнай заншалга мүйлхэн городок нээгдэхэ ёһотой байгаа. Тээд уржадэр хотымнай ажапуугшад мүйлхөөр хушагдашаан тэндэхи тротуарнууд болон машинын харгинууд дээгүүр садатараа халтираа, харин гаишнигууд хотын түб гуламжануудыс хааж, түмэр хүлэгүүды Борсоевой болон Смолиной үйлсэнуудээр шэглүүлээ. Тийхэдэ Лениней гудамжа Арадай Хуралай байшанһаа «Арбат» болотор бүхыгөөрөө зузаан мүйлхэн доро орошоо.

Иихэдэ юун болошоо гэсэб? Ушарын гэхэдэ, Отнюков гэдэг нэгэ олзын хэрэг эрхилэгшэ хотодо спонсорско туһа болгон, мүйлхэн ордон соо каток түхээрбэ гэсэб.

Хотын ажахын хороон хүдэлмэрийн хойноһоо шанга хинамжа хээгүй юм хаш. Тийн үнөөхи олзын хэрэг эрхилэгшэмнай гоё гэжэ бүхы дүримүүд болон эрилтэнүүды эбдэн, мүнгэ алмахаая бодоо: цистернэ соо уһа асархын орондо һуниндөө Соведүүдэй талмай дээрэхи нэгэ эмхи зургаанай түймэр саралгын түхээрлэг хэрэглэһэн байна. Ехэ уһанай түлхисэдэ катогой нэгэ хажуугайн хаалга эбдэржэ, тэрэ дороо «гол мурэнүүд» урдажа захалаа. Лениней үйлсйн «Арбат» болотор «үертэ» абтахата, үглөөнэй дүрбэн лэ сагта, хүл хүлгөөн табигдаа юм.

Тухай комисси энэ ушары мурдэжэ, хамагынь элирүүлхэ юм.

Николай НАМСАРАЕВ.
Р-Н.БАЗАРОВАЙ фото.

ШАСАРГАНА БУЙЛУУЛХАДА ТУНАТАЙ

Зүүн Сибириин гүрэнэй технологическа университетэй 5-дахи курсын оюутан Константин Кияткин яжа, ямар аргаар шасаргана буйлуулха тухай проект зохбогоо. Залуу хүбүүнэй хэлээр, СВЧ-технологии хэрэглэн, шасарганаһаа дээдын шанартай үйлдэбрийн бүтээлнүүды абаха аргатай.

Шасаргана хатааж, тэрэнэй жэмсээр амтатый сок хээээр байна. Тийн хатааһан жэмсэһэнь шасарганын тоһо, үрөөнэй витаминна нэмэлтэнүүды абаха хэрэглээр юм.

"Республикын худалдаанай дэлгүүрнүүд, предпритинууд, аптекэнүүд манай үйлдэбрийн

бүтээлнүүды худалдаха. Шасарганын порошок олонхи косметикэ соо хэрэглэхэ аргатай. Тийн иимэ

фирмэнүүдээр баһал харилсаха арга байна", - гэжэ Константин хөөрэнэ.

Бэлигтэй хүбүүнэй хүтэлбэрилэгшэд - ВСГТУ-гай багша, доцент Геннадий Алексеев, ВСГТУ-гай доцент Андрей Хантургаев, техникэскэ эрдэмэй кандидат Татьяна Котова.

Константин иимэ проект бэсэжэ, саашаа хүгжэхэ гэхэн түсэбтэй. "Манай республика дотор элдэб янзын жэмсүүд ургадаг юм. Тэдэниие буйлуулжа, шэнэ элдэб янзын бүтээлнүүды гаргажа худалдаха ханаатайб", - гэжэ оюутан хэлэнэ.

Эржена БАТОВА.
Авторай фото.

НУРГУУЛИЙН ЗАЛУУ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭД ХАМТАРБА

Паяхана "Нуралсалай талаар залуу ударидагшын нургуули" гэхэн проектн шэглэлээр "Менеджмент в образовании" гэжэ мэргэжэлдээшлүүлгын курс дүүргэгшэдэй уулзалга-семинар үнгэргэбэ. Тус семинары Буряад Республикын хүтэлбэрийн болон нуралсалай институтай экономикын болон нуралсалай хүтэлбэрийн кафедра эмхидхэбэ (РИКУИО).

Түрүүшын уулзалга Хяатгын аймагта үнгэрөө һэн. Мүнөө Ивалгын аймагта Сотниковын дунда нургуули соо республикын бүхы аймагуудай менеджер дүүргэгшэд уулзаба. Пуража бай-

хан гү, али үни дүүргэһэн менеджерүүд нургуули соо суглардаг ха юм. Юундэб гэхэдэ, тэрэ хэр мэргэжэб гэжэ хараха, мэдэхэ - институтай гол зорилго болоно.

Залуу бэрхэ хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлдээшлүүлхэһэнанаһан багшанар эндэ ердэг. Тэдэ хоер жэлэй туршада экономикын, юридическэ, соелой, социальна асуудалнуудай талаар мэдэсэтэй, дадал шадабаритай болоно.

Урид тус курсын хурагшад директорэй орлогшонор гү, али юрын багшанар байһанаа, мүнөө өөһэдөө хүтэлбэрилэгшэд болонхой. Жэшэнь, В.М. Андреев Ивалгын аймагта Тапхарай дунда

нургуулийн директор байһанаа, мүнөө аймагайнгаа захиргаанай гулвагай орлогшонор хүдэлмэрилнэ. Иимэ жэшээнүүд олон.

"Мүнөө курсууд программа соо ороо, тиймэһээ дүүргэгшэдэй уулзалга жэл бүхэндэ үнгэрэхэ", - гэжэ Буряад Республикын хүтэлбэрийн ба нуралсалай институтай экономикын болон нуралсалай хүтэлбэрийн кафедрэе даагша Людмила Тимофеева хэлэнэ.

Семинар концерттээ эхилээ. Удаань Сотниковын дунда нургуулийн директор М.Ю. Доржиев нургуули тухайгаа тодорхойгоор хөөрөө. Эндэ Буряад Республикын габьяата багшанар, Российн гэгээрэлэй отличнигууд, Соросой нэрэмжэтэ шангай лауреадууд, бэлиг шадабаритай багшанар ажалладаг байна. Нургуули эдбхитэйгээр залуу директорэй хүтэлбэри доро элдэб янзын конкурсуудта хабаададаг.

Айлшад нэмэл хэсээнүүдтэ хуугаа, нургуули соогуур ябажа, ехэ анхаралтайгаар бүхы юумэ хаража, һонирхожо, нургуулинуудтаа зэргэсүүлжэ, ханамжануудаараа андалдаа.

Тийхэдэ залуу ударидагшадэй эблэ тогтоохоор ба директорнүүдэй сьезд эмхидхэхээр шнидхэри абтаа.

Дарья СИБИРЯКОВА.
Авторай фото-зураг.

2010 он – Багшын жэл «ЗАЛГАА ЖЭЛНҮҮДТЭ ЗАЯАТАЙ ЯБААРАЙТ»

Багшынгаа ашые ханахадаа, бултанай сэдхэл хайладаг. Багшын жэлдэ зориулагдаһан удха шанартай хэмжээнүүд республика дотор үнгэргэгдэхөөр. Бурядай багшанарай колледждо колледждо хэдэн үсын дүй дүршэлтэй, эрхим багшанартай колледждо уулзалга эмхидхэдэг һайхан заншал бии. Эндэ һая үнгэргэгдэһэн удаахи уулзалгада буряад хэлэ бэшгэй факультэдэй педагогикын болон психологийн кафедрада багшалдаг Буряад Республикын габьяата багша, РСФСР-эй гэгээрэлэй отличник Мария Цынденевна Наглаевада зориулагдаһан «Педагогическая гостиная» нээгдээ. 25 жэлэй туршада энэ эрдэмэй гуламтада хүдэлжэ байһан Мария Цынденевна холо ойроһоо ерэнэн нүхэдөө, суг хамта хүдэлһэн багшанараа, оюугадаа угтан абаа.

М.Ц.Наглаева
уулзалгын үсэдэ
(баруун талада
һууна)

Багаһаа абьяастай, дууша, хатарша, хүлэг мори унаадшые гүйлгэхэ шадалтай Мария Цынденевнае багдань артист болохо гэжэ нотагай зон хэлсэдэг байгаа. Тийбэшые айлай арбан басагадай хоёрдохин багшын мэргэжэл шэлэжэ, үхибүүдтэ эрдэм олгуулха һалбардаа дүшэ гаран жэлэй туршада хүдэлһөөр. Улаан-Удын багшанарай училищада анха түрүүн хуража гараад, түрэл Заһаһата нотагтаа багшаар хүдэлөөд, һүүлдэнь Лениней нэрэмжэтэ Москвагай багшанарай дээдэ нургуулида хуража гараһан.

Мария Цынденевнагай ажалай намтар баян, жэшээ боломоор. Залуу мэргэжэлтэд, оюутад иимэдүй дүршэлтэй багшаһаа жэшээ абаха, суг хамта хүдэлжэ, дүй дүршэлтэй болохо. Иимэ зорилготойгоор, багшын ажал ямар гэгээрэл гэжэ алишые талаһаань харуулха хүсэлтэйгөөр иимэ уулзалганууды багшанарай колледж эмхидхэнэ, тийн багшяа дүтэ таниха, мэдэхэ болоно бшуу. Энэ уулзалгада ерэнэн Заһаһата нотагай багшанар О.Оборова, Н. Доржиев, Ч. Аюржанаева болон бусад Мария Цынденевнагай залуугайн ажалай намтар хөөрөө, хаанашые ябахатаа, ехэ харюусалгатай, найдамтай нүхэр һэн гэжэ тэдэнэртэмдэглээ.

- «Хоёр, гурбан басагад суглархабди, ерээрэй» гэжэ уригдаһан Н.Б. Дондубон залаар дүүрэн сугларһан зоние хараад, бахардаад абаа. Тийбэшые «ийхэдээл Машамнай зандаа хадаа, Мария Цынденевнагай абари зан һайн мэдэхэбди» гэжэ хэлээд, Лениней нэрэмжэтэ Москвагай багшанарай дээдэ нургуулида суг хураһан нүхэр тухайгаа дулаахан мурнүүды хэлээ, үнгэрһэн үеынгөө хаһа дурсаа бэлэй. Хүндэ туһалха, зохидоор хандаха, бүхы юумэндэ һонюуша, мэдээгүй һаа, гайхан гэлһнгүй асуужа хураад лэ ябадаг заншалыень Наталья Базаровна тэмдэглээ.

Энэ уулзалгын үсэдэ Мария Цынденевна сэдхэлэй хайрата үгэнүүды дуулажа, баяраа мэдүүлээ, үрелэй һайхание хүргөө.

- Хүн гээшэ энэ дэлхэй дээрэ аба эжын хайраар түрэдэг. Тиймэһээ эжы абын үгэнүүды ханажа, сэгнэжэ ябаха хэрэгтэй. Миний эжы намдаа заагша һэн, бурхандаа мүргэхэдөө, нэн түрүүн арад зонмай һайн байл лэ гэжэ мүргэхэ хэрэгтэй, хаһа үхибүүд һайн лэ ябаг гэжэ үрээгээд, һүүлдэнь миний үринэр һайн ябахыень хүсэхэ хэрэгтэй. Эхынгээ хэлэһэн үгэнүүдые ходо ханажа ябадагби. Тиймэһээ багшанарай колледждо найман выпуск гаргаад байһадаа, тэрэ хурагшадаа өөрын хүүгэдтэл адляар ханадагби. Бултал залгаа олон жэлнүүдтэ заяатай ябаарайт, үргэн тоонто нотагһаа үргэмжэтэй ябаарайт, дээрһээтпай бурхан хаража, хүн зоной дэмжэлгэтэй ябахыень хүсэхэ байһаб, - гэжэ Мария Цынденевна Наглаева хэлээ һэн.

Багшанарай колледжын директор Светлана Цыдыповна Нимбуева эдэ уулзалгануудай үүргэ тон лэ үндэрөөр сэгнэжэ, залуу багшанарта, оюугада хожомоо энэ уулзалганууд ходо ханагдаха, он жэлнүүдэй ошохо бүри сэгнэгдэхэ гэжэ хэлээ. Тэрэ тон лэ зүб даа.

Ешигма ЦЫБЕНОВА.

БАГАШУУЛДА – «БОРБИЛООХОН ДИСКО»

«Нүүдэлшэн» гэжэ театр түрүүшынгээ үбэлэй театральна хаһада шэнэ проект харагшадта дурдахаһань. «Борбилоохон DISCO» гэжэ программа зохиожо, декабрийн 18, 19, 25-ай үдэрнүүдтэ «Два кита» гэхэн худалдаа-наймаанай байшан соо хоёрдохон даһарта энэ наадаа дэлгээхэнь. Багашуудай һонорто буряад арадай хүгжэмэй инструментнүүд наадаха, хөөмэй хоолойгоор гүйсэдхэгдэһэн дуунууд эдэлхэ, шагай наадан болохо. Элдэб мурьсөөнүүд эмхидхэгдэжэ, забһартань хатар нааданшые болохо байна.

- Хари гүрэнүүдтэ иимэ түхэлэй хүүгэдэй програмнууд ехэ дэлгэрэнхэй. Тийн бидэ эндэ түрэл арадайнгаа шэнжэ шарай оруулан, үхибүүдэй амаралтын үдэрнүүдтэ сүлөө сагтаа ерээжэ, энэ театр соомнай наадаха, сэгнэхыень уринабди, - гэжэ «Нүүдэлшэн» театрай директор Баир Жигмитов хэлэнэ.

Сагаалганиие утгуулан тус театр мүн лэ шэнэ программа зохиожо эхилэнхэй.

Ешигма ЦЫБЕНОВА.

САЛИН ТҮЛЭЛГЫЕ ГУРИМШУУЛХА

Профсоюзай ажабайдал

Бурадад профсоюзудай эмхинүүдэй нэгдэлэй түлөөлэгшэд Президент - Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав НАГОВИЦЫНТАЙ үнгэрхэн долоон хоногто уулзаба. Энэ уулзалгань ажалай салингай эгээл бага хэмжээ тогтоолготой холбоотой.

Ушарын гэхэд, Росси дотор бюджетнэ бэшэ эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай эгээл бага салин 5338 түхэриг, харин бюджетнэ эмхинүүдэй 4330 түхэриг гэжэ хоёр ондоогоор тогтоогдонхой. Энэниинь мого нотагуудай профсоюзудай эмхинүүд эхэ буруушаана.

Харин Бурад ороной профсоюзай эмхинүүдэй нэгдэл байгша оной июнин 17-до энэ асуудалаар гурбан талын комиссын зүблөө үнгэргэсэн байна. Энэ зүблөөндэ Бурадай Правительствын, тийхэдэ профсоюзай эмхинүүдэй нэгдэлэй болон Бурад Республикын ажалаар хангадаг предприятинуудай холбооной түлөөлөгшэд гурбан талааа хэлсэжэ, ажалай салингай эгээл бага хэмжээ 5338 түхэригтэ 2011 оной январин 1-нээ хүргэхэ гэжэ шийдхэн байна.

Энэнь юридическэ нюурнууд болохо ажалаар хангадаг эмхинүүдтэ, хубин олзын хэрэг эрхилэгшэдтэ баһал хабаатай. Тийхэдэ Бурад ороной дэбисхэртэ ажал ябуулагая эрхилдэг олзын хэрэг эрхилэгшэдтэ энэ хэлсээн дэлгэрүүлэгдэнэ. Ажалай салингай эгээл бага хэмжээн хадаа мүнөөнэй социально-экономическа байдал, тийхэдэ

ажал хэхэ наһанай хүнүүдэй ажаһуудалай эгээл бага хэмжээ хараада абажа тогтоогдоно.

Ажалай түлбэрин эгээл бага хэмжээ хэды шэнээгээр тогтооноб, энэньнээ республикын тарифууд дулдыдажа баталагдана гэжэ онсолхо хэрэгтэй. Энэньнээ гадна 2011 онһоо эхилжэ, налог тохолго дээшлүүлэгдэнэ. Тийхэдэнь хангалгын халбаринууд, предприятинууд гаргашануудаа хүшхэржэ ядабал, ажалай салингай хангасаа хүсэлдүүлэн түлэхэ байдалтай болохо гэжэ профсоюзай эмхинүүдэй түлөөлөгшэд энэ уулзалгада ханамжаая элирхэйлээ.

Палбари бүхэнөөр тарифууд ямар хэмжээндэ тогтоогдохоб гэжэ хэлсэн баталагдадаг гэжэ эндэ элүүрье хамгаалгын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай эмхин түрүүлэгшэ Д.Б.Иванова хэлээ. Зүгөөр республикын тарифуудай талаар албан хадаа халбари бүхэнөөр ажалай түлбэрин эгээл бага хэмжээ хараада абажа, тогтоохо хүдэлмэри нарилха ёһотой гэбэ.

Жэлэй дүүрэхэдэ, зарим предприятинууд ажалшадай салин түлэлгые 20, 30 процентээр дутажа түлээн байдаг. Энэнь ондоо гаргашануудые хаана. Энэнтэй засаг турын талааа тэмсэл ябуулагдана. Ходо дээшлэжэ байдаг тарифуудай түлбэринэ хүшхэржэ ядахадаа, зарим хүтэлбэрилэгшэд ажалай салин түлэлгын хангасаа орохо баа-

тай болоно гэжэ ойлгогдоно.

Тийхэдэ профсоюзай эмхинүүдэй талааа ажалай аюулгүй байдал хамгаалгада эхэ анхрал хандуулагдадаг байна гэжэ энэ уулзалгаһаа ойлгогдоо. Мүнөө үедэ зарим предприятинууд тусхай хубсаһаар, хүөөр болон бусад хэрэгсэлнүүдээр ажалшадая хангадаг, тийгэжэ бэсын элүүрье хамгаалдаг байна. Зүгөөр энэнь үшөөл ханаһанда хүрэнгүй гэжэ ажалай техническэ инспекцие даагша Г.П.Хрушев хэлээ.

2011 оной бюджеттэ ажалай аюулгүй байдал хамгаалха хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэлгэдэ мүнгэ зөөри хараалыг гэжэ тэрэ республикын Президентдэ хандаа. Тийхэдэ Экономикын министрствын дэргэдэ предприятинуудаар ажалай аюулгүй байдал хангалгы харгалзалха таһаг байгуулаха тухай ханамжаараа тэрэ хубаалдаа. Эдэ бүгэдэньнээ гадна ажалай аюулгүй байдал хамгаалгаар республикын хэмжээндэ тусхай программа зохёон хараалха хэрэгтэй гэжэ Г.П.Хрушев дуралдаа.

Бурад Республикын профсоюзай эмхинүүдэй нэгдэлэй түлөөлөгшэдэй дуралхануудые хараада абажа, саашадаа республикын хэмжээндэ тарифуудые бүридүүлгын асуудал засагай дээдын зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэй хэлсэжэ, зохид шийдхэбэри абажа үзэхэбди гэжэ Президент В.В.Наговицын найдуулаа.

Хүршэ Забайкалийн хизаарай филармонийн зохионы бүлэг Улаан-Удэдэ декабрийн 14-дэ зүжэг табиба.

Тус театрай артистууд «Мимонтенек эхнээ бэдэрнэ» гэхэн зүжогломол хүгжэм дуула зүжэг наада манай хотын өдир харгашадай анхаралда дуралдаа. Улаан-Удын «Рассвет» гэхэн сөблэй түбтэ 18 сахһаа энэ зүжэг эхилээ.

Забайкалийн хизаарай артистуудай табиһан энэ зүжэг эхэ һонин байн. Ерһэн өдиршүүл тайзан дээрһээ манган гомо хүхүлдэйцүүдэй хабаадал атай наада хараа.

Бурад ороной үндэр наһатай шуудай ажабайдал байжаруудха зорилготой программанууд зохиогдожо эхилхэнэ.

Имэ программа зохиогы гэжэ Бурадай Республикаын Президент Вячеслав Наговицын Республикын Правительствын Түрүүлэгшын социальна асуудалнуудаар орлошо Баир Бальжировта даабари үгөө. Россиян Федерацийн Президент Дмитрий Медведевэй захиралтаар нэрлэгдэйэн программа ерэхэ жэлэй марг бөлөгтөр зохиогдожэ, Россиян Правительствода дуралхандаа ёһотой.

Хүгшэжэлтэйгөөрэм дом абалгы хандаруулаха талаар хэмжээнүүдэ абажа даабари Вячеслав Наговицын Правительствода үгөө. Бага хото болон нуурин төсхөнүүдтэ ажлуудыг наһагайшуудые гэртэнь эм домоор хангахэ хэмжээнүүдэ зохиого даабари республикын Хүн зоние

ТОБШО ҺОНИН

социальна хамгаалгын болон Элүүрье хамгаалгын министрствын үгөө.

«2011 оной Бөлөр хаб загалан» гэхэн мүлһөөр хэгдэһэн бүтээлнүүдэй харалта Байгал далайла февралын 12-һоо эхилхэ. Долоон үдэрэй туршада энэ харалта-конкурс Листвянка гэжэ нууринай хажууда эмхидхэгдэхэ юм.

Эмхидхэгшэдэй дуулсаһаар, энэ харалта да амжалта туйлагшад дэлхэйн хэмжээндэ мүрисөөндэ хабаадалха эрхэдэ хүргэхэ. Конкурсын үедэ Россиян суглуулгадамал командын түлөөлөгшэд шалгалдаг, Америкатэ болохо мүрисөөндэ өрөһойгоо нэрэ хүнтые хамгаалха байна. Энэ конкурсо да хабаадалшад дунда «Минин Байгал далай» гэхэн төмөр уриан надабарня харуулаха болоно. Урантарган долоон хоногтой туршида мүлһөөр гоё байхан бүтээлнүүдые нийлэжэ бүтээхэ юм. Дун сугсолһоной удаа мартын 15 бөлөгтөр мүлһөөр нийлэһэн бүтээлнүүдэ өлөвдө харуулха байна.

Северобайкальск, Нижнеангарск станцинуудай хоорондо 24 модоной зайда дардам эхэ түмэр харгы 2011 ондо татагдажа эхилхэнэ.

Галта гэрэнүүдэй түрэн, дондоронгүй жигдээр ябахэ, рельсүүдые холбодог гэнжэнүүдэй бэлтгэ хэрэгтэй гараагүй, жа-

луунда болон хүйтэндэнь тэнсэхээр түмэр зам татаха шэнэ арганууд хэрэглэгдэхэ. Энэ зайда хүнүүдые шэрһөн поездууд часай-120, харин ашаа тэһэнүүдэнь 90 километр гаталха аргатай болохо. Зүүн Сибирийн түмэр харгын оршон дайдаар жэл бүри 200 километр зайда имэ түмэр замууд түхөөрөгдөнэ.

Гэр байрын-коммунальна ажакыгаар хуули ёһонууд хэр сахигдаваб гэжэ Загарайн аймагай прокуратура шалгал, дутуу дундануудые элирүүлбэ.

Коммунальна ажакынуудай эрхэтэй батилдаг хэлсээнүүдтэ хуулид зүрхө зүйнүүд өлбөб. Коммунальна хангалгануудые үзүүлэгшэд нэгэн гү, али хоёр һара соо хангалгануудай түлөө мүнгэ түлэгүй, үри пэри ушаруулид байгаа һань, хангалга үзүүлэгшэ болоулха эрхэтэй гэжэ хэлсээн соо орууланхай. Энэнь гэр байрын хуули ёһонуудтай зохилдонхой.

Элхнин, Онокһойн гэр байрын коммунальна ажакынуудай, «Тепловик» гэхэн хизаарлагдамал харюусалгатай бүлгэмэй хүтэлбэрилэгшэдтэ элирүүлэгдэһэн дутуу дундануудые усалха һануулта прокуратурын талаһаа хэлбэбэ.

Мүнөөнэй онһон арга хэрэглэжэ хүдэлдэг гэхэ гү, али компьютернуу-

даар зэбсэгжүүлэгдэһэн түбүүд ажаалаар хангалгын албануудай дэргэдэ хүдэлжэ эхилбэ. 2010 оной ноябрь һарьда 18 имэ түбүүд аймгуудаар хубаарилалдаа.

Мухар-Шөбөрэй, Хэжэнгын, Захаамнай аймагуудай ажалаар хангалгын албанай мэргэжэлтэд онһоожоруулагдамал хэрэгсэлнүүдые абажа, хүдөөгөөр ябаһан байна. Онһон аргаар, бүтээсэ эхэ эйгээр ажалгүйшүүлдэ тус албанайхид ажал хүдэлмэри тухай хэрэгтэй мэдээнүүдые өлөжө үгэнэ.

Аймагһаа гадуур республикын болон бусад мого наһатай мэдээнүүдээр энэ хотын нотагуудай ажаһуушадые хангахэ онһон аргын арга боломжонууд эхэтэ сэгнэгдэжэ байнхай.

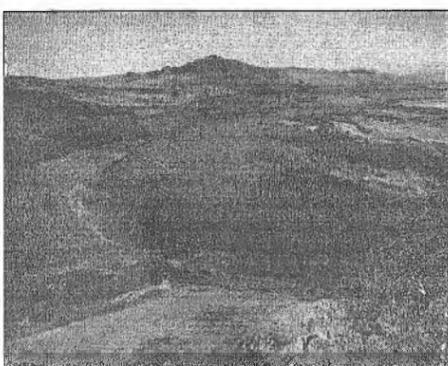
Хүндэ хүшэр байдалда ороһон эхэврнүүд хандаха туламтагай болобо.

Декабрийн 16-да төдөнэй саг зуура байрлаха байра Сотиново нууринай Партизанска үйлсын 20-дохи гэртэ нээгдэбэ. Ядларалда ороһон эхэврнүүдые хоноулха, хооллуулха, медицинн талаар туһалмажа үзүүлэхэ гадна хаяһан документнуудые нь һэргээхэ талаар туһалха байна.

Улаан-Удын болон Бурадад Енархипт, республикын Хүн зоние социальна талаар хамгаалгын министрствын хүсэл оролдолгөөр энэ таһаг үзэгдэ гэжэ министрствын хэблэлэй албин мэдээсэнэ.

ЭХЭ БАЙГААЛИЯ ГАМНАЯЛ

Жэлэй эхинһээ Бурад Республикадахи Байгаали хамгаалгын хойноһоо хиналта бэслүүлдэг управлени ходо шалгалтануудые үнгэргэжэ, байгаалида харша ябадал гаргаһан 2065 ушар элирүүлһэн байна. Ажаһуушадай талааа газар дайда, агаар, оршон байгаали бузарлаха ябадалнууд ушаруулагдана гэжэ энэ албанай мэргэжэлтэдэй үнгэргэһэн шалгалтын дүнүүд харуулна.

Байгал шадар, Үдэ гол багта байгаали бузарлаһан 600 гаран ушар бүридхэлдэ абтаа. Бүхы Бурад орон дотор үнгэргэгдэһэн шалгалтануудай дүнүүдээр захиргаанай харюусалгада 1286 хүн хабаадуулагдана болоо. Тийхэдэ 59 хүнүүд тушаа хэрэг үүдхэгдэжэ, прокуратура эльгээгдээ.

Эдэ бүгэдэньнээ гадна манай республикада хуули бусаар модо отолхо ябадал үсөөрнэгүй. Энэ шалгалтын үедэ 12,8 мянган кубометр модо хуули бусаар отолжо байһан 182 ушар бүридхэлдэ абтаа. Энэньнээнь 99 миллион шахуу түхэриг гарза хохидол ушаруулагдаа. Хуули бусаар модо отологшодноо техникьень, отолһон модыень буляжа абаад, эхэ ялашье тохоодо, хэрэглэхгүй хүнүүд гэдэний дунда олодоод байна гэжэ бодото байдал харуулна.

Тийхэдэ 2010 оной туршада тусхай заагдаагүй газарта бог шорой хаяха ушарнууд үсөөн бэшэ элирүүлэгдээ. Зэмтэй хүнүүдтэ баһал яла тохохо, захиргаанай талааа харюусалгада хабаадуулагдаха хэмжээнүүд абтана гэжэ Бурад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан мэдээсэнэ.

ГАНСА БЭЭ ЗОНИИЕ ХАРУУЛАХА

Бурад Республикада ганса бэе наһажаал хүнүүдые хайрлажа, гэр бүлэдөө абажа, эхэ эсэгһээ өөрөгүйгөөр харадаг хүнүүд үсөөн бэшэ болонхой. Пүүлэй хоёр жэлэй туршада манай республикада имэ заншал дэлгэржэ байнхай.

Хэрбээ энэньнээ урид социальна албанай хүдэлмэрилэгшэ ганса бэе хүнүүдые гэртэнь эржэ харадаг, зарим энэрхы зөөлөн сэдхэлтэй мэргэжэлтэдынь гэртэ абаашажа харадаг байһан гэшэ. Өөрыгөө хаража шадаха болонхой, хүнэй харууһан доро байха болонхой ганса бэе хүнүүдые гэр бүлэнүүд абажа хараха, буян хэхэ аргатай.

Гэхэтэй хамта наһатай хүнүүдтэ ханаагаа зобожо, хараха дуратай хүнүүдтэ гүрэнэй талааа тэдхэмжэ үзүүлэгдэлэ болонхой. Хэрбээ гэр бүлэдэ наһатай шэнэ хүн нэмэжэ оробол, гэртэй эзэндэ ажалай салин түлэгдэхэ юм. Социальна талаар имэ хангалга үзүүлхэ шэнэ арга хүдөө нотагай ажаһуушаддай дунда улам дэлгэрнэ. Жэшээлхэдэ, республикын 16 аймагуудаар тон богонихон хугасаада 48 гэр бүлэнүүд 50 үбгэд, хүгшэдые тэдхэмжэ, харууһан доро абажа, эхэ баяр болоо. Эдэ үбгэд, хүгшэд гансаараа бэшэ, шэнэ гэр бүлэдэ Шэнэ жалые угтахань гэшэ.

«Хүн зоние социальна талаар дэмжэдэг түб» гэхэн гүрэнэй эмхи зургаанай филиалнууд хүдөө нотагуудаар хүн зоной дунда ойлгууламжын эхэ хүдэлмэри ябуулна. Энэньнээ ашаар Загарайн, Хэжэнгын, Зэдын аймагай 5 гэр бүлээр наһатай хүниие үргэхэ, хараха дуратай байһан тухайгаа мэдүүлэд байна. Имэ бүлэнүүд баһал хэрэгтэй документнуудые социальна албанда бэлдэжэ тушааха ёһотой. Тэрэнэй удаа гэр бүлэнүүдэй болон пенсионерүүдэй хоорондо тусхай албан бэлдэхэлэй, эмхидхэлэй, ойлгууламжын эхэ хүдэлмэри ябуулдаг, али алинтайньше хөөрэлдэдэг.

Имэ буянтай ажал хэхэ дуратай байбашье, хүсэл зүрхлөөгүй хүнүүдше олодо гэжэ бодото байдал харуулна. Энэ хэрэгтэ бээ зорюулха гэжэ зүрхэлжэ ядажа байһан гэр бүлэнүүд тусхай курс гараха аргатай. Энэ курсын бүлэдэ хэр зүб шийдхэбэри абажа байһанаа сэдхэлдээ сохом баталха, энэндэ зоригжохо байна гэжэ Бурад Республикын Хүн зоние социальна талаар хамгаалгын министрствын хэблэлэй албан мэдээсэнэ.

Тус хуудалһа Эльвира ДАМБАЕВА хэблэлдэ бэлдэбэ.

Засагай дээдын зургаануудта

БҮРЯАДАЙ ПРАВИТЕЛЬСТВО:
ҮДЭР ҮДЭРЭЙ ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД

2010 оной декабриин 6 - 11

Декабриин 6-да Буряад Республикын Президент-Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Наговицын Правительствын гэшүүдтэй, гүйсэдхэхэ засагай зургаануудай хүтэлбэрлэгшэдтэй түсэблэлгын зүблөө үнгэргөө, эрхэтэдтэй хубинь асуудалнуудаар уулзаа.

Декабриин 7-до республикын толгойлогшо Аюулгүйн соведэй зүблөө хүтэлбэрлөө; Дэлхэйн шэнэ зүйл нэбтэрүүлэн хэрэглэлгын экологическа форумдо, республикые газар хангалгын программада, Аха захатанай соведэй хүдэлмэрийн түсэбтэ, «Бүүбэй» үүлтэрэй хони үдхэлгын асуудалда хабаатай хүдэлмэрийн зүблөөнүүдые үнгэргөө.

Декабриин 8-да Вячеслав Владимирович 2011 ондо бэсүүлэгдэхэ республиканска тусхай зорилготой программануудай хамгаалгада зорюулагдан зүблөө эмхидхээ; «Физкультура болон спорт хүгжөөлгэ» программа болон РФ-гэй Буряадтахи МЧС-эй хүдэлмэрилэгшэдтэй гэр байра барилга мэтын асуудалнуудаар хүдэлмэрийн уулзалгануудые хүтэлбэрлөө; «СУЭК» ОАО-гой генеральна директор В.В.Рашевскийтэй уулзаа.

Декабриин 9-дэ Буряадай Президент Улаан-Үдын транспортда хабаатай бэрхшээлнүүдые шийдхэлгын хэмжээнүүдэй түсэб зүбшэн хэлсэлгын талаар зүблөө, республикын профсоюзнуудай эдэбхитэдтэй хүдэлмэрийн уулзалга үнгэргөө.

Декабриин 10-да Вячеслав Наговицын «ТГК-14» ОАО-гой эрэхэ жэлэй тарифуудта зориулагдан зүблөө болон «Аха үсын хүнүүд» гэхэн программаар хүдэлмэрийн уулзалга эмхидхээ, залуушуулай коммерцкэ болон социальна проектнүүдэй нээмэл яармагта хабаадаа, дулаанай насосуудаар түлигдэдэг үсын гэр ошоожо хараа.

Декабриин 11-дэ республикын толгойлогшо онкологийн үбшэнүүдтэй хүүгэдые дэмжэлгын нигүүлэхэ сэдхэлэй үдшэ үнгэргөө.

Экономическа хүгжэлтын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Чепик РФ-гэй Президентын эмхидхэн бүхы зүблөөнүүдтэ болон Арадай Хуралай түсэблэлгын зүблөөндэ хабаадаа; экономика бэлдэлгэй министрствэнүүд болон албан зургаануудай, «Байкальская гавань» гэхэн аяншалгын-амаралгын түхэлэй тусхай экономика зонаын адаглалгын соведэй, Үзэхэлэн-яармагай ажал ябуулга хүгжөөлгын талаар РФ-гэй Правительствын дэргэдэхэ комиссийн, РФ-гэй Правительствын дэргэдэхэ Инвестиционно ажал ябуулгын талаар зохилдуулгын соведэй зүблөөнүүдые хүтэлбэрлөө; тийхэдэ Баргажанай аймагай Максимиха хууриндахи спорткомплексын барилгада болон Мухар Шэбэрэй аймагые хүгжөөлгэдэ хабаатай зүблөөнүүдые эмхидхээ; Россин ажалай агентствын хүтэлбэрлэгшэ А.В.Селивановтай уулзаа.

Социальна хүгжэлтын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Бальжиров хабаадаа гэбэл: РФ-гэй Президентын, Мухар Шэбэрэй аймагай эдэбхитэдтэй, «Хүдөө дэбисхэрнүүдэй тогтонжонги хүгжэлтэ: дүй дүршэл болон шэнэ зүйл нэбтэрүүлэн хэрэглэлгэ» гэхэн регионууд хоорондын эрдэмэй-практическа конференцийн зүблөөнүүдтэ; тийхэдэ «Пуралсалай эмхи зургаануудта нормативууд тухай» хуулийн түлэбэй, «Физическэ культура болон спорт хүгжөөлгэ», «Гэр бүлэ болон хүүгэдэ», «Үншэн хүүгэдэ», «Хуулийн наһа гүйсөөгүйшүүлэй зайгуулгахые болон хуули эбдэхые бэргыллэлгэ» гэхэн республиканска тусхай зорилготой программануудай зүбшэн хэлсэлгэдэ. Баир Гвибалович Буряад хэлэ хүгжөөлгын талаар РФ-гэй Правительствын дэргэдэхэ комиссийн зүблөө эмхидхээ; РФ-гэй Элүүрые хамгаалгын министрствын гүрэнэй найдүүлгануудай программада, мүн «Республикын бюджетдэе һомологдодог 2010-2012 онуудай нийтэдэ шухала удха шанартай хэмжээ ябуулгануудай тоолбори баталха тухай» РФ-гэй Правительствын тогтоолой түлэбтэ зориулагдан зүблөөнүүдые хүтэлбэрлөө.

Инфраструктура хүгжөөлгын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Фоменко РФ-гэй Президентын хүтэлбэрлэн бүхы зүблөөнүүдтэ, Прибайкалийн аймагай байгуулагдаһаар 70 жэлэй ойн баярта зориулагдан баяр ёһололой суглаанда хабаадаа; Улаан-Үдэдэ харгы дээрэхи машинануудай түрисэлдэлгын бэрхшээлнүүдые шийдхэлгэ, «Дээдэ Онгостойдо аргаламжын корпус (Зүүн зүгэй медицинн түб)» гэхэн объект барилга, республикын дэбисхэр дээрэ хото шадар ябадаг түмэр харгын транспортаар хүн зоной шэрэлгэ эмхидхэхэ тухай хэлсээн, ойдо дүтэ оршодог хуурын газарнуудые түймэрэй аюулай талаар шэнжэлэн шалгалга, хүүгэдэй автогородок барилга, «Гэр байра» болон «2009-2013 онуудта РФ-гэй газарай хүдэлсэтэй аймагуудта гэр байрануудые болон амин шухала объектнүүдые бэхижүүлгэ» тусхай зорилготой программанууд болон бусад асуудалнуудаар хүдэлмэрийн зүблөөнүүдые хүтэлбэрлөө.

РФ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Анатолий Лехатиной толгойлдог Россин Федерацийн Президентын дэргэдэхэ Буряад Республикын Бүрин этигэмжэтэ түлөөлгэлгэ эмхи зургаанда федеральна министрствэнүүд болон албан зургаануудта нимэ асуудалнуудаар ажал ябуулаа: 679,2 миллион болон 3,24 миллион түхэригэй хэмжээндэ бюджетэй урьһаламжанууд тухай хэлсээнүүдые зүбшэлгэ, 15,073 миллион түхэригэй хэмжээндэ туһаламжа зүүүлэлгын эрилтэнүүд тухай хэлсээнэй түлэб бэлдэлгэ, экономика талаар шухала удха шанартай региональна программануудта нэмэлтэ һомололго, «2008-2010 онуудта гэр байра» болон «2013 он болотор Алас Дурна зүгэй болон Забайкалийн экономика болон социальна хүгжэлтэ» гэхэн ФЦП-нүүдые бэсүүлгын хэмжээндэ нэмэлтэ хэлсээнүүдые баталалга. Гадна РФ-гэй региональна хүгжэлтын министр В.Ф.Басаргинай хүтэлбэрлэн «ЖКХ-гай халбаринуудые хүгжөөлгын хараа боломжонууд» гэхэн эдэбхитэдтэй түрүүлэгшын зүблөөндэ, «мартагдашагүй заншалнууд» гэхэн гар урлалай уласхоорондын III фестивалда, РФ-гэй Региональна хүгжэлтын министрствын дэргэдэхэ Региональна инвестиционно политикын талаар шэнжэлгын соведэй хүдэлмэрийн бүлэгэй зүблөөндэ хабаадаа.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо - РФ-гэй Президентын болон Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэрлэгшэ Петр Носков Буряадай Президентын, РФ-гэй Правительствын хүтэлбэрлэн түсэблэлгын зүблөөнүүдтэ хабаадаа, Захиргаанай түсэблэлгын зүблөө үнгэргөө.

Захиргаанай байгуулгын халбаринуудта Социальна хүгжэлтын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Б.Г.Бальжировай, В.Р.Филипповэй нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй хүдөө ажахын академийн ректор А.П.Поповой хабаадалгатай брифинг үнгэргөө; РФ-гэй транспорт, энергетикэ болон харгын ажахы хүгжөөлгын талаар министрэй орлогшо Ю.П.Добровенскийн пресс-конференци эмхидхээ; залуушуулай коммерцкэ болон социальна эдбхы үүсхэлнүүдэй нээмэл яармаг, «350 һайн хэрэг» гэхэн республиканска конкурсын илагшадые шагналгын баяр ёһолол, «Хододоо би байһу!» гэхэн нигүүлэхы сэдхэлэй жасатай суг хамта Президентын нигүүлэхы сэдхэлэй үдшэ эмхидхэн үнгэргөө; Захиргаанай хубилган шэнэдхэлгэ үнгэргэлгын талаар Правительствена комиссийн ээлжэтэ зүблөөндэ бэлдхэлэй ажал ябуулаа; РФ-гэй Президентын дэргэдэхэ Эхэнэрнүүдэй зүбшэлгын соведэй, Шажан мүргэлэй нэгэдэлнүүдтэй харилсаа холбоонуудай талаар РФ-гэй Президентын дэргэдэхэ соведэй, Буряад хэлэ хүгжөөлгын талаар РФ-гэй Правительствын дэргэдэхэ комиссийн зүблөөнүүдтэ бэлдээ; Хүнэй эрхэнүүдые хамгаалгын үдэртэ дашарамдуулагдан хэмжээ ябуулгануудые эмхидхээ; Москва хотодо Бүхэроссин ветерануудай эмхин VI съезддэ хабаадаа.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

Буряад Республикын Арадай Хуралай
түсэблэнэн хэмжээ ябуулганууд

2010 оной декабриин 13-17

I. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ М.М.ГЕРШЕВИЧЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨН
13.12.9.00 Бага танхим

II. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХЭРЭГҮҮДЫЕ ЭРХИЛЭГШЭ - АППАРАДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ В.Б.ЭРДЫНЕЕВЭЙ ДЭРГЭДЭ ХҮДЭЛМЭРИЙН ЗҮБЛӨӨНҮҮД
13.12.13.30 Бага танхим

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДА
Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджетэй, налогуудай болон сан жасын талаар хороон (түрүүлэгшэ Ц.-Д.Э.Доржиев)

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжэтэ хоридохи сессидэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд долоон хоногой туршада

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нотагай өөһэдэн хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон (түрүүлэгшэ А.С.Скоцырская)

Буряад Республикада депутатые, нотагай өөһэдэн хүртэлбэрийн зургаанай гэшүүни, нотагай өөһэдэн хүтэлбэрийн хунгадамал тушаалта нюурые тушаалһаань болуулалгын дүрим тухай

14.12.15.00 каб.323
«Захиргаанай хуули эбдэлгэнүүд тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай

15.12.15.00 каб.323
«Буряад Республикын Арадай Хуралай Регламентда хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын Арадай Хуралай тогтоолой түлэб тухай

16.12.14.00 каб.323
«Буряад Республикын хунгуулийн асуудалнуудта хабаатай зарим хуули ёһоной актуудта хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай

17.12.11.00 каб.323
Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон (түрүүлэгшэ В.А.Павлов)

«Бага барилга болон уһанай амитадые хамгаалга тухай» федеральна хуулийн 33.3 статьяда хубилалта оруулха тухай» 446853-5 дугаарай федеральна хуулийн түлэб тухай

14.12.15.00 каб.119
«Гүрэнэй болон муниципальна ээмдэлгэдэ байһан газарай участогуудые түлбэриггүйгөөр үмсэдэ үгэхэ тухай» Буряад Республикын Хуулийн 1-дхи статьяда хубилалта оруулха тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай

15.12.10.00 каб.119
Нүүмэл хүдэлмэрийн зүблөөн: «Буряад Республикада хүдөө ажахын үйлдбэриг гүрэнэй талаһаа дэмжэлгэ тухай» Буряад Республикын Хуулиие Сэлэнгын аймагта бэлүүлгын ябаса тухай

15.12.13.00 Сэлэнгын аймаг
«Буряад Республикын загаһанай ажахыда байдал тухай» Буряад Республикын Правительствын мэдээсэл тухай» Арадай Хуралай Зүблэлэй тогтоолой түлэб тухай

16.12.10.00 каб.119
«Гүрэнэй болон муниципальна хинамжа бэсүүлхэдэ, юридическэ нюурнуудай болон олзын хэрэг эрхилэгшэдэй эрхэнүүдые хамгаалха тухай» федеральна хуулийн 9-дхи болон 10-дахи статьянуудта хубилалтануудые оруулха тухай» 443294-5 дугаарай федеральна хуулийн түлэб тухай

17.12.10.00 каб.119

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэтэнэй асуудалнуудай, залуушуулай политикын, олоонитын болон шажан мүргэлэй нэгэдэлнүүдэй талаар хороон (түрүүлэгшэ В.Р.Булдаев)

Буряад Республикын ээлжэтэ хоридохи сессидэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд тухай

14.12.10.00 каб.212
Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хороон (түрүүлэгшэ А.Т.Стопичев)

1. «Пуралсал тухай» Россин Федерацийн Хуулида болон «Россин Федерацийн субъектнүүдэй гүрэнэй засагай хуули гаргалгын (түлөөлэггэ) болон гүйсэдхэхы зургаануудые эмхидхэлгын юрэнхы дүримүүд тухай» федеральна хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» 405289-5 дугаарай федеральна хуулийн түлэб тухай

2. Пензенскэ областын Хуули гаргалгын Суглаанай депутатуудай Россин Федерацийн Оборонын министр А.Э.Сердюковто сэрэгэй пенсионернүүдэй пенсионно хангалгын асуудалаар хандалга тухай

13.12.9.00, 9.30 каб.218
1. «Буряад Республикада юрэнхы һуралсалые һомололгын дүрим тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай

2. «Пуралсал тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай

3. «Буряад Республикада эхин мэргэжэлэй һуралсал тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай

14.12.9.00, 10.00, 10.30 Бага танхим
Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгаагийн нөөснүүдые ашагалгын болон оршон тойронхи хамгаалгын талаар хороон (түрүүлэгшэ В.Г.Ирильдеев)

«Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ инвестиционно ажал ябуулгы гүрэнэй талаһаа дэмжэлгэ тухай» Буряад Республикын Хуули бэсүүлгын ябаса тухай» асуудалаар «дүхэриг шэрээдэ» бэлдэлгын ябаса тухай

13.12.15.00 каб.203
«Буряад Республикада инновационно инфраструктурые хүгжөөхэ тухай» асуудалаар «дүхэриг шэрээдэ» бэлдэлгэ тухай

15.12.14.00 каб.203
Буряад Республикада элшэ хүсэ гамналга тухай

16.12.10.00 каб.203
«Эрхэтэдэй үмсынгөө хэрэглэмжэдэ модо бэлдэлгын дүрим тухай» Буряад Республикын Хуули бэсүүлгын ябаса тухай

17.12.10.00 каб.203
III. «ДҮХЭРИГ ШЭРЭЭ»
Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгаагийн нөөснүүдые ашагалгын болон оршон тойронхи хамгаалгын талаар хороон (түрүүлэгшэ В.Г.Ирильдеев)

Буряад Республикада инновационно инфраструктура хүгжөөлгэ тухай

17.12.14.00 Бага танхим
IV. ЭРХЭТЭДЫЕ ХҮЛЭЭН АБАЛГА
А.С.Коренев - Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо
14.12.14.00-17.00 каб.1118/235
Ц.Э.Доржиев - Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджетэй, налогуудай болон сан жасын талаар хороонэй түрүүлэгшэ
13.12.14.00-17.00 каб.118/326
В.А.Павлов - Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороонэй түрүүлэгшэ
16.12.14.00-17.00 каб.118/119

Сэхэ утаһан

«Буряад үнэн» Хэблэлэй байшан соо «сэхэ утаһан» эмхидхэгдэж, Россиин федеральна миграционно албанай РБ-дэхи управлениин начальнигай орлогшо Сергей Кравцов манай уншагдай асуудалнуудта харюусаа.

- Хилэ гаралгын паспортаа гээһэн ушарта хайшан гэжэ шэнье абахаб? (Нина Цыреновна, Хэжэнгэ).

- Ажаһуудаг газараараа УФМС-эй таһаг хандажа, паспортаа үгы хэһэн тухай мэдүүлгэ бэшэхэт. Удаань хэрэгтэй дансанууде суглуулжа тушаахат. Тиигэжэ танда нарын туршада шэнэ паспорт бүтээжэ үгэхэ.

- Би Латвийн эрхэтэнби. Тэрээн-һэнь арсангүй, Россиин эрхэтэн боложо шадаха гүб?

- Россиин эрхэтэн болохоёо ханабал, Латвийн эрхэтэнһээ арсаха болонот: Росси тус гүрэнтэй хоёр талын эрхэтэн байлга тухай хэлсээгүй. Гансал Таджикистантай иимэ хэлсэн баталагданхай юм.

- Хари гүрэн гараха паспорт заабол нара соо бүтэдэг гэшэ гү? Түргэн бүтээжэ боломоор гү?

«БИДЭ РОССИИН ЭРХЭТЭДБИ»

- Онсо ушарнууде (хари гүрэндэ аргалуулхаяа, операци хүүлэхээ, үгы гээб, түрэлэйнгөө хүнэй наһа барахада) гэршэлһэн баталамжын дансануудтай хаатнай, гурбан ажалта үдэрэй туршада паспорт бүтэхэ.

- Ахамни Узбекистанһаа эрээд, патент абаа. Олон байратай гэрэй барилга дээрэ хүдэлхэ эрхэтэй гү?

- Патент гээшэтнай гансал хубинн нюурта ажал хэһе хараалдаг. Ахатнай барилгашанай мэргэжэлтэй наа, хүлһэлэгшын үмсэдэл байһан гэрэй барилгада хабаадаха болоно.

- Паспорт соогоо үхибүүгэ бэшүүлэнхэй наа, суг хилэ гаража шадаха гүб?

(Анна Ивановна).

- Байгша оной мартын 16-һаа шэнэ хуули хүсэндөө ороо юм. Тэрэнэй ёһоор, хүүгэдтэ амяарань паспорт абаха хэрэгтэй. Зүгөөр паспорт соогоо үхибүүгэ бэшүүлһэн ушар гансал түрэлэй байһыетнай батална.

- Хилэ гаралгын паспорт хэдтэб, хэды сагай туршада бүтэхэб? Би Железнодорожно райондо ажаһуудагби, хайшаа хандахабиб?

- Железнодорожно районной миграционно албанай таһаг хандажа, арбан жэлэй туршада хүсэндөө байха шэнэ түхэлэй паспорт бүтэхэ болонот. Түлбэринь – 2500 түхэриг, бүтэхэ болзорын – нэгэ нара.

- Ажал хэжэ зүбшөөл абахын тула дансануудаа тушаанхай, зүгөөр зүбшөөһэн тухай саарһа гар дээрэ абаадүй хари гүрэнэй эрхэтэниие ажалда абажа болохо гү? Дансануудынь УФМС-тэ оронхой гэхэн справка би.

- «Россиин Федерацида хари гүрэнүүдэй эрхэтэдэй хуули ёһоной байдал тухай» 2002 оной июлин 25-ай 115-ФЗ дугаарай федеральна хуулин ёһоор, хари гүрэнэй эрхэтэн хүдэлхээ ханабал, заабол ажал хэжэ зүбшөөлтэй байха ёһотой.

- Бидэ нүхэртээ Россиин Федерациин эрхэтэдби. Тээд 1999 болон 2010 онуудта түрэн хүүгэдэйнай эрхэтэн эрхыень бэшэхэдээ, ондо ондоо ёһо гуримаар бэшэгдэдэг гэжэ хэлээ. Юундэ тиимэб? Эхэ эсэгэнь хожуулаа Россиин эрхэтэд ха юмбибди.

- Үнэхөөрөөшье, 2002 оной июлин 1-эй урда тээ болон тус үдэрһөө хойшо түрэн хүүгэдэй эрхэтэн эрхыень бэшэлгэ ондо ондоо ёһо гуримтай. 2010 ондо түрэн хүүгэдэй үнэмшэлгэ соонь гэртэхинэйнь Россиин эрхэтэд байһан тухай мэдээнүүд оруулагданхай. Тиимэһээ үхибүүн хаанашье түрөө наа, Россиин Федерациин эрхэтэн болоно.

Эрхэтэн эрхыень бэшүүлхын тула ажаһуудаг газарайнгаа гү, али үхибүүнэйнгээ түрэн газарай, ажаһуудаг газаргүй ушарта бодото дээрэ байһан газарайнь миграционно албанай таһагта хандаха хэрэгтэй. Тиин хандаһан лэ үдэртэтнай үхибүүнэйтнай түрэн тухай гэршэлэлгэ соо эрхэтэн эрхыень бэшэгдэхэ болон паспорт соотнай хүүгэд тухайтнай мэдээнүүд оруулагдаха.

Эхэ үхибүүнэйтнай гэршэлэлгэ соо гэртэхинэйнь эрхэтэн эрхэ тухай бэшэгдээгүй. Тиимэһээ дээрэ хэлэгдэһэнһээ гадна тусхай мэдүүлгэ бэшэхэ ёһотойт. Миграционно албанай хүдэлмэрилгэшэд арбан ажалта үдэрэй туршада хэрэгтэй бүтэхэ.

- 2009 ондо наһанайми нүхэрые

(КНР-эй эрхэтэниие) сүүдэй шийдхэ-бэрээр Россиинһаа ябуулаа юм. Хэзээ һөөргөө эржэ шадаха гэшэб?

- Энэ ушарта Россиин Федерацинаа ябуулагдаһан үдэрһөөнь табан жэлэй үнгэртэр хүлээхэ хэрэгтэй.

- Паяын сагта булта эрхэтэд дактилоскопи гараха ёһотой гэшэнь үнэн гү? (Сергей).

- 2013 онһоо эхилжэ, заатагүй дактилоскопическа бүридхэлгэдэ абтаха ёһотой эрхэтэдэй бүлэгэй тоо олошорхо. Тиигэжэ гансашье хари гүрэнүүдэй бэшэ, харин хилэ гараха зорилготой Россиинһе эрхэтэд иимэ бүридхэлгэ абтадаг болохо юм. Мүнөө дээрэ федеральна хуулиар тодорхойлогдоһон бүлэгэй хүүндэ дактилоскопи хүүлэнэ. Бусад зон дуратай наа, миграционно албанай бүхы таһагуудта, МФЦ гү, али хилэ гаралгын паспорт үгэдэг бүхы таһагуудта хандажа, иимэ бүридхэлгэ абтаха аргатай.

- Хотын пропискагүй наа, хилэ гаралгын шэнэ түхэлэй паспорттай болохоор гэшэ гү?

- Хилэ гаралгын шэнэ түхэлэй паспорт бүтэхын тула Илалтын проспектын 13-дахы гэрэй 7-дохи кабинеттэ (Россиин РБ-дэхи УФМС) хандажа болоно. Тиихэлээрэ республикын дэбисхэрэй ямаршье аймагта саг үргэлжын гү, али саг зуурын бүридхэлгэ абтанхай байха ёһотойт. Гадна Улаан-Үдын Железнодорожно районной, Кабанскын, Сэлэнгын болон Тарбагатайн аймагуудай РБ-дэхи УФМС-эй таһагуудта дансануудаа тушааха аргатай.

Сэрэгма ДОНДОВА.

Авторай фото. Д.МАРХАДАЕВА хэблэлдэ бэлдэбэ.

АМГАЛАНТАДА «БҮРЯАД ҮНЭН» УНШАДАГ

Зоя Акимовна ЖАМБАЛДОРЖИЕВА Хориин аймагта оршодог Амгаланта тосхоной почтальон. Тэрэнэй хэлэхээр, жэл бүри нютагай 10 хүн «Буряад үнэн» газетые захил хэнэд.

Тиин Зоя Акимовна өөрөө «Бурятия» гэжэ газетэ ходо уншадаг. Тосхон өөрын номой сангай. Иишээ нютагай зон үсөөнөөр ябадаг. Хамтадаа нютагта 210 зон ажаһуунад. 47 хурагшад хургуулида хуранад.

Тиин Зоя Акимовна гэр бүлэтээ хамта таряшанай-фермерскэ ажахы эмхидхэнхэй. Үхэр малаа үдхэнэ, модо болбосоруулгын пилорама нээнхэй, хэдэн микроавтобустой болонхой. «Ажалай хүсөөр амжалта туйлаха» гэһэн арадай аман үгэ энэ наһатай боложо яһан эхэнэртэ болон Баян Жалсанович хани нүхэртэнь, үхибүүдтэнь, бэринүүдтэнь тон тааруу.

БАГА НЮТАГУУДТА ХҮРЭБЭ

Хориин аймагта бага хүдөө нютагуудай талаар тэдхэмжын бүлэг хүрэн байна. Тус ябалганда Буряадай Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Бальжиров, Бүхэроссиин политическэ «Ниитэ нэгэн Росси» гэжэ партиин тала харагша, Зүбшэлэлгын советэй комиссинуудай талаар координатор Ирина Галанова, хүдөө ажахын академийн нэмэлтэ хуралсалай институттай эрдэмтэд, аспирантууд, сурбалжалагшад хабаадаа.

Иимэ ябалган регион хоорондын эрдэмэй-практическа конференциин удаа үнгэргэгдөө юм. Тэрэниие Буряадай Правительство, Буряад

Хориин аймагта

Республикын Президентын болон Правительствын захиргаан, хүдөө ажахын нэмэлтэ мэргэжэлтэ хуралсалай болон онһон түхээрлэгнүүдэй талаар Институт эмхидхээ.

Хабаадагшад Бэшүүрэй, Хориин аймаг ошожо хараа.

«Буряад үнэн» газетын корреспондент Хориин аймагай «Ашангын» гэжэ хүдөө хуурин Амгаланта хүрэн байна. Тус хуурин газарта делегациинхид Жамбалдоржиевтанай таряшанай-фермерскэ «Баян» ажахы хүрөө, Манибадарасвтанай үмсын ажахы хараа юм. Тиин хургуули, амбулатори хараһан байна. Амгалантын зонтой уулзажа хөөрлөө.

АМТАТАЙ БУУЗА

Тээмэндэ Кульский станок гэжэ хүдөө нютагта мяха үйлэдбэрилгын цех нээгдээ. Тус цехтэ арбаад гаран хүдэлмэрилэгшэд ажалланад.

Эрэмдэг хүниие шэнэ предприятита ажалтай болгоо. Мүнөөдэр эхэнэрүүд пельмээн, бууза мушхажа, холодильнигта хадагална. Шэнэ цехэй хүдэлмэрилэгшэ Любовь гэжэ нэрэтэй эхэнэрэй хэлэхээр, тэрэнэй салин 5-7 мянга болохо юм. Тэрэнэй салин мушханан пельмээн, буузаһаа дулдыдана.

Бүтээһэн бууза, пельмээнүүдэ һаял аймаг дотор соогоо наймаалжа эхилэнхэй.

Янжама ЖАПОВА.

Авторай фото-зурагууд.

ПРЕЗИДЕНТСКИЙ БЛАГОТВОРИТЕЛЬНЫЙ БАЛ

377 тысяч 600 рублей собрано на аукционе, прошедшем на благотворительном президентском вечере в пользу детей, больных онкогематологическими заболеваниями.

Почти половина этой суммы – 170 тысяч рублей – пришла на скульптуру Даши Намдакова «Лама с барабанами». Ее приобрел акционер Якутского горнозавода Валерий Доржиев. За картину Зоригто Доржиева «Сестры» и панно из полудрагоценных камней Юрия Мандаганова «Воспоминание о Наян Наваа» выручили по 75 тысяч. Их обладателями стали представитель ТК «Ариг Ус» и заместитель генерального директора Вайкальской лесной компании Лилия Деева. Сувенир «Флаг города Улан-Удэ» с кристаллами Сваровски купили за 20 тысяч. За серебряные «монету на удачу» и подвеску на мобильный телефон отдали 1400, цена на эффектное кольцо «Ярославна Добрянская» из «Коллекции сокровищ» поднялась от 3300 до 6300...

Собранные средства пополнили счет регионального фонда «Пусть всегда буду я!», созданного родителями детей, больных раком, младшего брата всероссийского фонда «Подари жизнь!». На начало вечера, прошедшего 11 декабря, поступило 2 млн. рублей. Среди спонсоров самые крупные взносы у СУЭК, на днях признанного лауреатом Национальной премии в области бизнеса «Компания года 2010» в номинации «Топливо-энергетический комплекс», – 150 тысяч рублей, Администрация Президента и Правительства РБ внесла

более 129 тысяч, ЛВРЗ – более 118 тысяч, 100 тысяч внесло региональное отделение Сбербанка, по 50 тысяч – авиазавод, ПК «Титан», «Икат плюс», галерея «Ханхалаев», ТД «Смит», партнерами выступили «Белая юрта», ресторан «Тенгиз», РА «Барис»... Не остались в стороне министерства природы, транспорта, финансов, соцзащиты, имущества и земельных отношений, сельского хозяйства, здравоохранения и агентство лесного хозяйства, Бурятский колледж культуры и искусств и другие организации.

Региональный координатор всероссийского фонда «Подари жизнь!» Ирина Чебакова рассказала об истории создания фонда двумя известными актрисами – Чулпан Хаматовой и Ниной Корзун. После посещения московской клиники, на лечение в которой приезжают дети со всей страны и где не хватает лекарств, оборудования, увидев больных детей и страдающих родителей, актрисы стали обращаться в СМИ, к друзьям, коллегам, рассказывать, что болезнь излечима, только лечение дорогостоящее и не всем по карману. Родители вынуждены порой продавать квартиры, чтобы спасти свое дитя. Помощь созданного ими Фонда «Подари жизнь» получили 4 тысячи детей, более 50 региональных больниц. В том числе оказана помощь 20 детям из Бурятии.

Валерий Доржиев приобрел скульптуру Даши Намдакова

В центре - И.Чебакова

Фонд «Пусть всегда буду я!» возглавляет который Маргарита Михайлова, только встает на ноги благодаря поддержке Администрации Президента и Правительства

РБ и всех равнодушных людей, которых, как выразился спикер республиканского парламента Матвей Гершевич, объединяет

СОХРАНИТЬ ДЕТЕЙ В СЕМЬЕ

В конце 2008 года первыми в эксперимент по профилактике социального сиротства в рамках программы «Тоонто нутаг: традиция жива» вошли Железнодорожный район в Улан-Удэ, Заиграевский и Мухоршибирский районы. Опыт Железнодорожного района по внедрению технологий профилактики социального сиротства получил в 2010 году высокую оценку Президента Бурятии и экспертов Фонда, с ним ознакомлены представители Иркутской области и Ханты-Мансийского автономного округа.

Суть эксперимента – в изменении подхода к решению проблем социального сиротства, когда истинной причиной этого печального явления признается ситуация в семье, а не сам ребенок. Согласитесь, при появлении проблем с работой, в отношениях супругов появляются окрики на ребенка, шлепки, оскорбления, исчезает радость в семье. Становится еще хуже, когда родители начинают искать утешение в вине. Безденежье, пьяные застолья, скандалы...

По словам заместителя главы администрации Железнодорожного района по социальной работе Светланы Аюшеевны Хабарковой, эксперимент ставит во главу угла работу с семьей на ранней стадии кризиса с целью предотвращения жестокого обращения и, главное, – сохранения кровной семьи для ребенка. Для этого введены ставки пяти специалистов по работе с семьей и детьми, а фонд оплачивает труд 25 кураторов. С 2009 года началась реализация семи социальных проектов, пять из которых поддержаны Национальным Фондом защиты детей от жестокого обращения, один – Российским фондом поддержки детей, находящихся в трудной жизненной ситуации. Если первое время сигналы о неблагополучии в семье в органы опеки и попечительства поступали в основном от медиков, то сейчас звонков стало больше от учителей, воспитателей детских садов и просто от равнодушных людей. Ролики, которые регулярно крутят в торговых центрах, объявления на дверях подъездов, в школах, обращения на родительских собраниях меняют ситуацию. Все чаще в органы опеки обращаются учителя, планируется с комитетом образования стимулировать их за равнодушное отношение к подопечным.

Каждый сигнал проверяется. При этом специалисты определяют, имело ли место нарушение прав ребенка и безопасно ли ему оставаться в семье. Если ребенок признается нуждающимся в помощи государства, за семьей прикрепляется специалист. Он вводит в нее одного из пяти подчиняющихся ему кураторов, которому предстоит стать ангелом-хранителем семьи, совместно искать пути выхода из переживаемого ею временного кризиса, а для этого разработать план реабилитации. Но люди, еще вчера вполне благополучные, склонны скрывать семейные проблемы и порой впадают в шок, когда вдруг к ним навешиваются из органов опеки. Но кураторы, как и специалисты по работе с семьей и детьми, специалисты по охране прав детства, специалисты учреждений системы профилактики прошли обучение на семинарах Национального фонда защиты детей от жестокого обращения и знают, как преодолеть это противодействие. В итоге они на длительное время – от шести месяцев до года – становятся почти членами семьи. Кураторы в курсе всех проблем и окружения семьи, выявляют значимых для нее людей – родственников, друзей, соседей, места их проживания. Технология сетевой терапии зарекомендовала себя в ходе реализации одного из пяти социальных проектов, поддержанных Национальным фондом. В рамках этого проекта 16 семей с 19 детьми получили индивидуальные консультации специалистов по социальной работе, педагогов-психологов, социальных педагогов. В четырех семьях родители отказались от злоупотребления спиртными напитками под воздействием встреч именно с авторитетными для нее людьми, консультаций в составе группы с аналогичными про-

блемами. Технология сетевой терапии взята на вооружение в районе, а группа поддержки становится опорой работы с семьей. Проводится работа и с психологами, социальными педагогами школ, с классными руководителями детей курируемых семей.

Еще один проект – социальная гостиная «Надежда» при школе №40. Она приняла 15 ребят в возрасте 9-11 лет, дав им возможность в спокойной обстановке выполнять школьные задания, заниматься в кружках и уже вечером возвращаться в ставший уютным родной дом. Подобные гостиные для детей группы риска будут создаваться на базе других школ, домов творчества, детских библиотек...

Новая востребованная услуга – «домашние помощники», фактически они замещают бабушек в молодых семьях, выбранных после изучения актов обследования семей и реабилитационных планов, учат и помогают ухаживать за малышами, вести домашний бюджет... Всего 17 семей получили эту услугу.

Социально-психологический центр «ЛУЧИК» работает с детьми из семей, где проявляется жестокое обращение с ними. Это проект Региональной молодежной общественной организации «Акуна Матата» «Создание благоприятной семейной среды для развития каждого ребенка». Центр ежемесячно проводит семинары для родителей в здании Администрации района, в школе № 41, тренинги общения для детей и подростков, организует выезды на природу. В рамках программы «Отдыхаем всей семьей» проводятся спортивные семейные эстафеты, концерты, экологические акции, конкурс семейных блюд, семинары, тренинги, психологическая конкурсно-игровая программа «Мы вас удивим». ...На учете в «ЛУ-

Специалисты по работе с семьей. В центре - С.А.Хабаркова

ЧИКЕ» состоит 39 семей с общим количеством детей – 69.

Всего с начала эксперимента получен 571 сигнал, открыто 174 случая, закрыто 82 (в т.ч. 8 – без улучшения ситуации в семье). Количество курируемых семей сегодня – 92, в них – 173 ребенка.

Одно из главных достижений в ходе эксперимента – межведомственное взаимодействие различных служб по работе с семьей и детьми. Заключены соглашения о сотрудничестве с комитетами здравоохранения и образования города. Подключились к работе учреждения дополнительного образования, школы, поликлиники, досуговые учреждения, ОДН ОВД, центр занятости населения, центр социальной поддержки населения, УФМС, ТК-14, «Водоканал» и другие.

– 26 семей заключили договор на реструктуризацию долгов по коммунальным услугам на длительный срок. В 15 семьях родителям помогли восстановить утраченные документы, оформить документы на детей. Они начинают получать субсидии на коммунальные услуги, пособия на детей, детское питание. Ставятся на очередь в детские сады. Как бы ни было сложно, но устроены четверо детей, чтобы мама могла работать. Спасибо авиазаводу, где удалось расширить комнату многодетной семье. Отправляем мам с детьми в санатории

желание помочь детям, попавшим в сложную ситуацию.

О тяжести и длительности лечения рака у детей говорила заведующая онкологическим отделением Детской республиканской клинической больницы, главный детский онколог РБ, кандидат медицинских наук Ханда Цыренова. Рак – это всегда экстремальная ситуация в семье. Лейкемия – это девять месяцев дорогостоящего лечения, и один-два года поддерживающей терапии. Это бесконечные капельницы, прием противорвотных лекарств... Всего в республике 132 ребенка с таким диагнозом. Лечение может облегчить их состояние и дает высокий уровень выживаемости. «Если есть хоть маленький шанс – дети должны жить», – сказал актер Артур Смольянинов в видеообращении к участникам вечера. А Чулпан Хаматова пожелала им хорошего настроения в предновогодние дни от участия в благотворительном вечере, от доброго поступка во имя детей.

На вечере выступили артисты, участницы конкурса «Краса России» показали дефиле.

Президент Бурятии Вячеслав Наговицын выразил благодарность авторам, бесплатно отдавшим работы для аукциона, отметил работников культуры, предложивших провести бесплатные концерты в онкологическом отделении Детской республиканской клинической больницы. Поблагодарил всех, кто откликнулся на призыв помочь больным детям.

Сегодня рак находится на втором месте после сердечно-сосудистых болезней, отметил он. В будущем году начинается строительство онкодиспансера, для которого будет приобретаться самое современное оборудование по ранней диагностике и лечению рака. Уже через несколько лет в республике будет современный комплекс, стоимость проекта – 3,8 миллиарда рублей.

Фото А.ЖИЛИНА.

«Светлый» и «Радуга». Через центр занятости устраиваем на переобучение, трудоустроиваем. 35 семьям оказана единовременная помощь. Сегодня мы помогли 74 семьям, в которых воспитывается 140 детей. Они вошли в нормальную колею, установились мир и покой, и этим мы гордимся, – говорит Светлана Аюшеева.

В дальнейшем, когда все будут работать по этой программе, детских домов не будет. Их заменят кризисные центры, где дети, мама с детьми могут прожить несколько месяцев, получить психологическую помощь, прийти в себя, устроиться на работу, уверена Хабаркова.

Как сообщают в Республиканском агентстве по делам семьи и детей, сегодня в эксперимент включены уже 12 районов. На их территории созданы мобильные службы кураторов семей. К 2012 году планируется увеличить количество кураторов семьи до 398 человек – из расчета один специалист на одно сельское поселение (микрорайон в городе).

Людмила ОЧИРОВА.

Президент Бурятии Вячеслав Наговицын назначил Светлану Аюшееву Хабаркову на должность руководителя Республиканского агентства по делам семьи и детей с испытательным сроком 6 месяцев.

МЫ СЧАСТЛИВЫ, ИМЕЯ ТАКИХ РОДИТЕЛЕЙ

Ничто не бывает так редко на свете, как полная откровенность между родителями и детьми.

Р.Роллан.

18 декабря исполняется 40 лет супружеской жизни наших замечательных родителей. Познакомились они в студенческие годы во время учёбы в Бурятском Государственном педагогическом институте. Отец, Базаров Дашидоржи Бальжинмаевич - заслуженный работник культуры Республики Бурятия и Российской Федерации, мать, Базарова Валентина Гэрэловна - заслуженный учитель Республики Бурятия. Оба являются ветеранами педагогического труда, внесли огромный вклад в дело воспитания, обучения и становления подрастающего поколения.

Начали они трудовую деятельность с села Санага Закаменского района, после оставили кусочек себя в таких сёлах как Цолга, Кусоты, Иволга, Верхняя-Иволга. За свою богатую и насыщенную творческую жизнь отец создал ансамбли «Наадан дээрээ» при национальном профессиональном лицее №24, «Энхэрэл» при бурятском педагогическом университете, «Булагхан» и «Үүрэй толон» при Верхне-Иволгинской средней школе. Ансамбли удостоены почётных званий, награждены многочисленными грамотами, дипломами. Мать несколько лет заведовала дошкольным участком, который значился лучшим не только в районе, но и в республике. Отец по сей день ведёт активную пропаганду молодёжи о ценностях знания родного языка, родных мелодий, родной культуры в целом, с большой наблюдая как современное поколение не владеет ими.

От нас (а родилось нас у них четверо детей - два сына и две дочери) от мала до велика требуют уважать свои народные ценности, почитать и исполнять их. Они работали с большой творческой отдачей, стараясь преуспеть во всём, совмещали с трудовой деятельностью семейные хлопоты, заботу о детях, имея во дворе большое семейное хозяйство. Прошли через многие жизненные тяготы и испытания. При всём этом всегда были и остались добрыми, чистосердечными, отзывчивыми, правдивыми, добропорядочными и очень душевными.

В народе отзываются о наших родителях очень тепло, признательно, с добрыми чувствами, что нас трогает и мы гордимся ими, особенно ценим в них то уникальное воспитание, которое они нам дали. И стараемся всё то лучшее передать своим детям. Услыша национальный говор наших детей, часто получаем восхищающие отзывы и похвалу, а ведь это вложение наших предков. Через вашу газету нам хочется выразить им огромную благодарность, душевную признательность за всё то благо, что они вложили в нас, потому что жизнь детей складывается за счёт блага родителей.

Спасибо, что вы всегда с нами, за вашу моральную и материальную поддержку, тепло, за то, что вы у нас такие замечательные! Горячо и сердечно поздравляем ВАС с этим знаменательным днём! Желаем здоровья, душевного тепла, чтоб ещё долго радовали нас, ведь мы счастливы, имея таких родителей. СПАСИБО! Низкий вам поклон, дорогие!

Один есть в мире уголок, Ты и любовь и счастье мог - Редчайший дар в нём обрести На жизненном своём пути. То сердце матери. Оно Всегдашней верности полно. Оно и в радости с тобой И в дни, объятые тоской.

(Л.Койдула).

С любовью дети, зятя, невестка, внуки.

Юбилей • ЖИЗНЬ БАБУШКИ – НАШ ОРИЕНТИР

Многие наши современники относятся к советскому прошлому со снисхождением, а чаще с презрением и равнодушием. Есть и те, кто восхищается им. Каждый выбирает для себя свои претензии к прошлому и надежды на будущее. Но одно точно можно сказать: все понимают, что это время было сложным и неоднозначным. Как это поняла и я, находясь на 75-м дне рождения своей бабушки Цырмы Шагжиевны ТЫХЕЕВОЙ.

Моя бабушка родилась в 1935 году в селе Ярикто Баргузинского района в большой и дружной семье колхозника, потом председателя колхоза Шагжи Пилдановича и Сэбэк Аюшеевны Пиртановых. Несмотря на трудности той поры, все дети получили образование, сначала в Нурской начальной, затем в Улонской семилетней школе. Учеба Цырмы, четвертого ребенка из семерых, пришлось на время войны. Как вспоминает она, это было необычайно тяжелое время. Еды всегда не хватало; на семью выдавали на месяц по 5 килограммов муки грубого помола, из которой потом варили похлебку. Из мешковины шили одежду детям. На уроках вместо чернил использовали молоко, в которую добавляли сажу; вместо тетрадей – исписанные с одной стороны листы из конторы и чистые края газеты. Было трудно.

Но это было время необычайной закалки характера, когда закладываются терпеливость, воля и трудолюбие – главные качества для последующей успешной трудовой деятельности. Цырма училась хорошо и после окончания школы в 1949 году поступила в педагогическое училище на учителя начальных классов. Только начавшаяся веселая студенческая жизнь омрачилась известием о тяжелой болезни матери. Учебу пришлось оставить. В 1955 году после смерти матери Цырма вышла замуж за Ниму Бадмаевича Тыхеева. Родили и воспитали с мужем девятерых детей. Чтобы поднять детей, Цырма в колхозе работала поваром на полевом стане, сакманщицей, а Нима – бригадиром. В 1965 году за успехи в работе супруги были награждены путевкой в Москву.

С 1977 года приняли колхозную отару, в которой насчитывалось 600-700 овец, и начали работать чабанами. Работали на совесть: выполняли и перевыполняли план. Неоднократно были награждены похвальными грамотами и медалями «За трудовые заслуги» и другими.

В 2000 году ушел из жизни Нима Бадмаевич. Но Цырма Шагжиевна не осталась одна: ее окружают любящие дети, внуки и правнуки.

Думается, что они с бабушкой своей простой трудовой жизнью разгадали неуловимый секрет счастья и поняли трудный смысл бытия, те простые истины, за которыми гонятся наши современники в потоке бурной повседневности.

И вот сейчас хочется поклониться низко своей бабушке. Ей в этом году исполнилось 75 лет - за мужество, трудолюбие и безграничную любовь к детям и внукам. Спасибо тебе, моя дорогая, за честную и светлую жизнь, которая служит примером и ориентиром нам в это неспокойное время, за любовь и добро. Спасибо.

Ирина ЭМЕДЕЕВА, студентка БГУ.

НА СНИМКЕ: Ц.Ш.Тыхеева с мужем Н.Б.Тыхеевым.

БАЯН ДЭЛГЭР СЭДЬХЭЛТЭЙ БАГША

Советскэ Союзай Герой Дарма Жанаевай нэрэмжэтэ Хориин 1-дэхи дунда хургуулида гайхалтай хонин үйлэ болобо. Юун бэ гэхэдэ, Бурядай АССР-эй габыята багша, РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник, буряад хэлэ болон литературы багша байһан Сэсэг Цыреновна ЦЫБАНОВАГАЙ дурасхаалда зорюулагдаһан «Зүрхэнэй дуун» гэхэн уран зохиолой үдэшэ үнгэрөө.

Россиин Федерациин арадай гэгээрэлэй хүндэтэ хүдэлмэрилэгшэ, Хориин 1-дэхи дунда хургуулиин директор Л.А.Цыдыпдашиева амаршалгын үгэ хэлэхэдэ, «Зүрхэнэй дуун» гэхэн удха түгэлдэр хэмжээ ябуулгын ажал урагшатай найнаар үнгэрэг, хургуулимнай шабинар буряад хэлэндэ улам дуратай болон хүмүүжэг лэ даа гэжэ тэмдэглэе.

«Буряад хэлэнэй олимпиада» гэхэн хэмжээндэ дунда хургуулиин 7-9 классуудай шабинар диктант бэшэбэ. Уран гоёор уншалгын конкурсно арба гаран буряад, ород, азербайджан яһанай хүбүүд, басагад шүлэгүүдые буряад хэлэн дээрэ уншажа туршаба. «Мастер-класс» гэхэн тэмсээндэ Хориин дунда хургуулиин театральна студия амжалтатыйгаар хабаададаг хүүгэд сценкэнүүдые харуулба. Буряад литературы хүгжэлтын талаар гэртээ бэлдэһэн үзэмжэнүүд дэлгэгдэжэ, сугларагшадый хонирхол татаба.

Эдэ бүгэдые шалгажа, эрхимыень элирүүлэгшэд «Буряад үнэн» Хэблэлэй байшангай хэблэлэй түбэй директор Д.В.Цыдыкова, Хориин аймагай соёлой таһагыё удариды Д.Б.Цыдыпов болон бусад амжалта туйлаһан хүбүүд, басагадта урмашуулгын хайхан үгэнүүдые хэлэжэ, үнэтэ бэлэгүүдые 1976 ондо хургуули дүүргэгшэд барюулба.

Тиихэдэ С.Ц.Цыбановагай ажаябадал болон зохиохы ажалтайнь танилсуулгада Ж.Д.Бадмацыренова (англи хэлэнэй багша, Россиин Федерациин арадай гэгээрэлэй отличник (С.Ц.Цыбановагай басаган) хонирхолтой мэдээсэл хэхэдэ, иигэжэ хэлэбэ: «Эжынгээ бүхы наһан соогоо суглуулһан ажалтайнь талаар методическа захяа-забаринуудыё, али олон буряад ёһо заншалай тайлбаринуудыё, мүн лэ өөрын зохиёһон уран шүлэгүүд болон богонихон расказуудыё олохо, энэ хүхэ хабтан соо хэжэ асараад, та бүгэдэндэ харуулжа байнаб...»

С.Ц.Цыбанова олон жэлэй туршада Хориин дунда хургуулида хүдэлжэ байхадаа, хэдэн үсын үхибүүдгэ буряад хэлэ болон литература заажа, тэдэндэ эрдэм мэдэсээ, оюун сэдьхэлээ мартагдашагүй бүхөөр дамжуулжа үгэһэн, ажабайдалай үргэн харгыда гаргаһан габыята багша мүн.

Эгээл энэ хайхан ажал хэрэгыень дурсажа, дурдажа, баярай үгэ хэлэһэн шабинарынь – Б.Д.Цыдыпов (1970 ондо хургуули дүүргэһэн), А.Н.Батоцыренов (1969 ондо хургуули дүүргэһэн, мүнөө юрист-адвокат), Э.Д.Дагбаев (социологин эрдэмэй доктор, БГУ-гай багша) болон бусад хайрата багшынгаа алдар нэрыё мүнхэлжэ, «ажаһууһан гэртэнь дурасхаалай самбар үлгэе» гэхэн дурадхал оруулаа.

Дурасхаалай үдэшэ

Сэсэг Цыреновна Цыбанова гансашы Хори тосхоной бэшэ, бүхы Буряад оронойгоо олон түмэн үри хүүгэдые буряад сэдьхэлэй оюун бодолдо хүргэгшэ гэжэ нэмээд, үлээжэ орхиһон ажалыень хабсаруулжа, ном болгожо хэблэхэ гэхэн дурадхал оруулна!

Чингис ГУРУЕВ.

ЭРХИМ ТАМИРШАДЫЕ ЭЛИРҮҮЛБЭ

Улаан-Үдэ хотодо эрхим тамиршанай нэрэ зэргэ спорт тухай бэшэдэг, харуулдаг сурбалжалагшад нэрлэдэг найн заншалтай. 2010 онгоо байдал ондоо боложо, тусхай комиссийн бүридэлдэ хотын захиргаанай түлөөлэгшэд ородог болонхой.

- Спортын журналистууд суглархадаа, танидаг тамиршадтаа шан үгэхэ тухай хэлсэдэг байгаа гэжэ манай захиргаанай хуулин таһагайхид хэлээ. Тиймэһээ бидэ тусхай саарһа дансануудые бэлдэжэ, хотын толгойлогшын гар табилгатай тогтоол гаргаабди, - гээд, хотын физкультура болон спортын талаар таһагыг даагша

Чингис Лубсанов хэлэбэ.

Уржадэр үнгэргэгдэһэн комиссийн зүблөөндэ хэдэн журналистууд хабаадалсаа. Хэзээ хэзээнэйхиһээ нимэ уулзалга шууяатай байгаа. 2010 оной Улаан-Үдэ хотын эрхим тамиршан гэхэн нэрэ зэргэ олгуулхын түлөө 24 хүн дэбжүүлэгдээ. Эдэмнай булта жэлэй хугасаа соо найн дүнгүүдые харуулжа, уласхоорондын мурьсөөнүүдтэ шалгарһан тамиршад гэшлэ.

Тийгэжэ хоёр часай шууяатай арсалдаанай удаа эхэнэрнүүдэй барилдаагаар дэлхэйн хүрэл медальда хүртэгшэ, Европын чемпион Любовь Волосова эрхимлэжэ гараа. Ушугаар дэлхэйн чемпион Вла-

димир Максимов хоёрдохи хуури эзэлбэ. Мэргэн түргэн годлинуудтай хур харбагша Инна Степанова гурбадахи хуурида гараа гээд тусхай комисси шийдхэбэри абаа. Эрхим арбанай тоодо барилдааша Ирина Ологонова, армспортын түлөөлэгшэ Валентина Федосеева, дзюдо барилдааша Анна Щербакова, хур харбагшад Наталья Эрдынеева, Виктория Бальжанова, ушугаар бэээ хоридог Алина Ициксон, таэквондист Евгений Оцимик гэгшэд оруулагдаа.

Эрхим тамиршадые шагналгын баяр ёһолол шэнэ жэлэй урдахана болохо гээд мэдүүлэе.

Борис БАЛДАНОВ.

Л. Волосова

Буряадай спортын түүхэһээ

ДУШЭН ЖЭЛ СОО ХҮГЖЭНЭН ДААМ НААДАН

Ф. Завелинский

Манай Буряад орондо 1969 онгоо урид даам наадан үгы тооной байгаа. Хүдөө нютагай шатаршад «Урожай» бүлгэмэй даамаар мурьсөө үүдхэхэдэ хабаадалсадаг, мүн Гусиноозерск хотын шатаршад ДСО «Труд» бүлгэмэй мурьсөөндэ хабаадалсадаг байгаа. Бэе тамирай «Забайкалец» клуб даам наада өөһэдөө үүсхэдэг нэн.

1969 ондо Россиин Федерацийн бэе тамирай ба спортын комитет Улаан-Үдэ хотодо даамаар Сибириин ба Алас-Дурнын комантануудай дунда түрүү хуури эзэлхын түлөө мурьсөө үнгэргэхэ түсэб табиһан юм. Республикын бэе тамирай ба спортын комитет даамаар нааданай түрүүшын мурьсөө эмхидхэхэ ажалыг ахалагша хоригшо Александр Игумновта даалгаһан юм.

Тийгэжэ хүдөөгэй даам наадагшад, нэрлэбэл, мастерта кандидат Владимир Гольцман, нэгэдэхи разрядтай Лхасаран Цыренов, Алексей Елизов (булта Гусиноозерск хотогоо), Данзан Будаев, Виктор Хогоев (хоюулаа Түнхэн), Пүрбэ Гармаев (Ярууна), Шойдон Бакшесев (Захаамин), Феликс Завелинский (Улаан-Үдэ хото) сугларжа, энэ мурьсөө нээһэн юм.

Түрүүшын республикын чемпиной нэрэ зэргэдэ Пүрбэ Гармаев хүртэһэн, хоёрдохи хуури Владимир Гольцман, гурбадахи хуури Виктор Хогоев эзэлһэн намтартай.

Энэл жэлдэ хамтын суглаан дээрэ Буряад Республикын даам нааданай бүлгэм бии болгогдоһон, даргаар Содном Санжеев, харюусалгата секретаряар Владимир Гольцман, мурьсөөнэй зонхилогшоор Феликс Завелинский хунигадһан юм.

1970 ондо республикын хоёрдохи заншалта мурьсөө эмхидхэжэ бираагүй нэн. Тийхэдэ Феликс Завелинский «Правда Бурятии» газетын редакциятай хэлсээ баталжа, «Сэлэнгэ-1» гэхэн бэшэгэй харилсаагаар даам наадаха мурьсөө эмхидхэһэн байгаа. Хожомын энэ «Сэлэнгэ-1» гэхэн нааданда хабаадагшад республикын даам нааданай бүлгэмэй ажал хүдэлмэридэ горитой хубина оруулһан намтартай. Феликс Завелинский, Мүнхэ Базаров олон жэлдэ даргаар хунигадһан, республикын даамай бүлгэм ударидаһан намтартай.

1971 ондо Улаан-Үдэ хотын түрүүшын заншалта мурьсөө эмхидхэхэдэ, хотын бэе тамирай ба спортын комитедэй залуу дарга Виктор Домнин (СССР-эй хүнгэн атлетикын габьяата хоригшо, Павел Яковлев Татьяна Позднякова хоёрой багша) ехэ туһа хүргэһэн намтартай. Энэ мурьсөөндэ авиационно заводой түлөөлэгшэд К. Попов, А. Суфияров, Ю. Абатуров, Ф. Завелинский, ДСО «Локомотив» бүлгэмһөө В. Трифонов, ДСО «Буревестник» бүлгэмһөө хүдөө ажахын институттай даам наадагшад К. Дондоков, эсэгэ хүбүүн Илья, Борис Макальскинууд хабаадалсаһан.

Улаан-Үдэ хотын чемпиной нэрэ зэргэдэ Константин Попов хүртэһэн, хоёрдохи хуури Борис Макальский, гурбадахи хуури

Ким Дондоков эзэлһэн юм. К. Дондоков, К. Попов бурханайнгаа орондо морлоһон, харин эсэгэ хүбүүн Макальскинууд Израиль гүрэндэ ажаһууна.

Эдэ түрүүшын республикын ба Улаан-Үдэ хотын мурьсөөнүүдтэ хабаадалсаһан даам наадагшадһаа мүнөө дээрээ гансахан Феликс Завелинский амар мэндэ, даам нааданай хоригшо, республикын бэе тамирай ба спортын хүндэтэ ажалшан, Россиин арадай гэгээрэлэй габьяата хүдэлмэрилэгшын нэрэ зэргэгэй ябана.

Республикын аймагай болон хотын бэе тамирай ба спортын комитетүүд даам нааданай хүгжэлтэдэ ехээн туһа хүргэһэн, нэрлэбэл, ДСО «Урожай» (даргань Владимир Балдаев), ДСО «Локомотив» (даргань Афонин), с/к «Забайкалец» (даргань Владимир Савицкий), хоригшо Николай Житомирский ба бусад. 1972 оной февраль нарада республикын чемпиной нэрэ зэргэдэ мастерта кандидат, сэрэгэй алба хаагша Яков Гомберг, харин Улаан-Үдэ хотын чемпиной нэрэ зэргэдэ Феликс Завелинский хүртэһэн намтартай. Энэ хугасаа соо даам нааданай хүгжэлтэдэ ехээн туһаламжа үзүүлһэн зон гэбэл, Станислав Козаренко, мастерта кандидат Александр Шехерев болонд. А. Шехерев 1973 ондо Селенгинск хууринда Коми АССР-һээ ерээд, пионернүүдэй орондо даамаар үхибүүдые хорилго хэдэг байгаа. Тэрэнэй хурагша Алексей Пичугин мүнөө мастерта кандидат, Кабанскын аймагай толгойлогшын орлогшо болотороо урганхай ябана.

1977 онгоо эхилжэ багашуулай,

хургуулин үхибүүдэй даам наадан улам хүгжэжэ захалһан, Россиин хэмжээндэ ехэ амжалта туйлаһан юм. Россиин ба Бүхэдэлхэйн мурьсөөнүүдтэ Бу-

ряадай залуушуул 17 алтан медаль шүүһэн намтартай. Үшөө дэлхэйн чемпионадуудта хабаадахадаа, нэгэ алтан, гурбан мүнгэн медальда хүртэһэн (нэрлэбэл, Валя

Заяханова, Аюна Банзаракцаева, Зориг Батомункуев).

2006 онгоо республикын даам наадагшадтай бүлгэм шэнэ хуулин ёһоор, гүрэнэй хиналтада абтаһан, шэнэ уставтай, президент ударидагшатай болоһон юм. Мүнөө сагта 18 хоригшод Буряад Республика соо даам наада улам саашан хүгжөөхэ ажал ябуулһад. Нэрлэбэл, Кабанскын аймагта спортын мастер, республикын бэе тамирай ба спортын габьяата ажалшан Владимир Еланов, Елена Шевалина; Хэжэнгэдэ республикын бэе тамирай ба спортын габьяата ажалшан Цыбан Балданов; Түнхэндэ Доржо Дондоков, Гатап Фомкинов, Любовь Будаева, С. Даргуев; Бэшүүртэ Николай Гомбоев, Галина Сиимонова; Яруунада Даша-Нима Халхаров; Мухар-Шэбэртэ Павел Безбородов; Онохойдо Валерий Хараев; Новоильинскдэ Елизавета Баинова; Элхидэ Николай Олейников, Баргажан-Адагта Борис Писковой; Улаан-Үдэ хотодо Феликс Завелинский болоһод.

40 жэлэй хугасаа соо Буряад орондомнай 207 мастерта кандидат ба 2 мастер (Владимир Еланов, Баир Ринчинов) урган гараа. 2008 ондо Александр Халтагаров мастертай нормо Россиин чемпионадта дүүргэһэн, үнэмшэлгэ абаадүй байна. Баир Ринчинов Владимир Еланов хоёрнай гроссмейстерскэ нормодо ойртожо байна.

Саашаа үшөө урган хүгжэхын тула мүнгэн зөөри, спонсорско туһаламжа, хорилгын клуб Улаан-Үдэ хотодомнай хэрэгтэй, мүн гүрэн түрын талаһаа анхарал, найн тэдхэмжэ үгэхэ бэээ гэжэ найданабди.

Энэ түүхын баримтануудые манай даам наадагшадтай хоригшо, хойто жэл 80 хүрэхээ ябаһан, Буряад орондо даам нааданай хуури табилсаһан, хүндэтэ Феликс Завелинский дэбтэрһээ бэшэжэ абаад, республикын даам нааданай бүлгэмэй президент, Россиин Журналистнуудай холбооной гэшүүн Владимир ТАЛХАНОВ найруулба.

Борис БАЛДАНОВАЙ
фото-зурагууд.

ХҮДӨӨГЭЙ ХҮГЖЭЛТЫЕ ГЭРШЭЛНЭН ЖЭШЭЭНҮҮД

байгаа. Харин ходо абынгаа нютаг нүүжэ ошохо гэхэн хүсэлөө бээлүүлхэ гэжэ ханадаг хэнби», - гэжэ Солбон хэлэнэ.

Холын гүүртэ дээрэ Солбон гоёхон хоёр дабхар гэр барижа ороо. Тэрээн соонь халуун, хүйтэн уһан, душ бии юм.

«Түүрүүшынхисэ срэхэдэмнай, эндэ юуншые үгы байгаа. Багахан гэр баряад хуугаабди. Пүүлээрнь гараж барижа, хуури дээрэнь томо гэр бодхоогообди», - гэжэ олзо эрхилэгшэ хөөрэнэ.

Солбон томо хүдөө ажахытай: 200-гаад хони, хэдэн үхэр, адуутай. 24 гектар газар худалдажа абажа, малаа, хонёо адуулдаг.

«Өөрын пилорама дээрэ үйлдбэринн бааза эмхидхэжэ, ажалаа ябуулнабди», - гэжэ

Паяхана Улаан-Үдэдэ «Устойчивое развитие сельских поселений» гэхэн конференци үнгэрөө. Тус хэмжээ ябуулгын хабаадагшад Бэшүүрэй аймаг ошожо, хүдөө нютагууд яажа хүгжэнэб гэжэ харахан байна.

Бэшүүрэйхид аймагайнгаа хилэ дээрэ айлшадые амаршалгын үгөөр, сагаан эдээгээр угтаба. Тус делегациин бүридэлдэ Буряад Республикын Правительствын Түүрүүлэгшын орлогшо Баир Бальжиров, Москва хотоноо ерэн айлшан, «Единая Россия» гэхэн партиин координациноно бүлгэмэй түлөөлэгшэ Ирина Галанова, БГСХА-гай багшанар, журналистнар ороһон байна.

Буряадай мэдээжэ поэт Дондок Улзытуевай түрэнш топто Шэбэртэ нютаг конференцидэ хабаадагшад ошожо хараа. Мүнөө эндэ 1501 хүн ажаһууна. Тус нютаг гурбан гүүртэһээ бүридэнэ: Шэбэртэ, Нарин-Загаан, Далаата.

«Манай нютаг яһала хүгжэжэ байна гэхэдэ, алдуу болохогүй. Хүн зон мал адуугаа, хонёо хараад ажаһууна. Олон хүн модон соо ажаллана. Өөрын пилораматай олзын эрхилэгшэд бии. Шэбэртын хургуулида 168 хурагшад хурана. 17 багшанар хүдэлнэ», - гэжэ Шэбэртын дунда хургуулиин багша Цырендондок Зандраев хэлэнэ.

«Хүн зонис урдахи тоололгодо манай нютаг соо 1027 хүн гээд тодоруо. Харин хүүлэй тоололгодо 1501 хүн болоо. Иимэ тоо баримта хараад үзэхэдэ, залуушуул түрэл нютагтаа бусажа ерэнэ гэжэ харуулна. Мүнөө нютагтамнай 16 фермерскэ ажахы бии юм. Олзо эрхилэгшэд урьһаламжа банкпуудһаа абажа, техникэ, үхэр мал худалдажа абажа, саашаа хүгжэнэ», - гэжэ Шэбэртэ нютагай толгойлогшо Дамба Цыбикжанов хэлэнэ.

Нарин - Загаан гэхэн гүүртэ Шэбэртэ нютагта ородог юм. Тэрэ гүүртэһээ Шэбэртэ хүртэр табан километр зайтай. Эндэ долоон айл ажаһуудаг. Харин тус гүүртэ өөрын онсо илгаатай. Эндэ ганса Цыренжаповтан байдаг.

«Урдахи зуун жэлэй 70-аад онуудта олон айл ажаһуудаг байгаа. Харин эндэмнай аймшатай түймэр боложо, олонхи гэрнүүд дүрэнш юм. Энэ аюулай хүүлдэ олон хүнүүд ондоо нютагуудта нүүжэ ошоо. Ганса Цыренжаповтанай гэр бүл үлөө», - гэжэ Цырендондок Зандраев хэлэнэ.

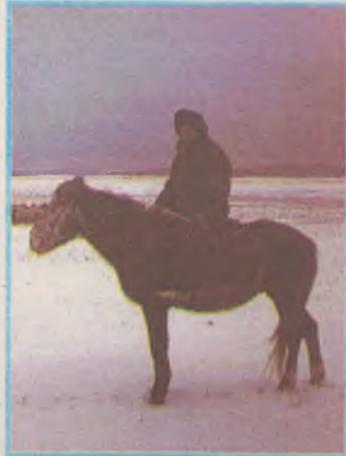
Энэ айл ажалша бэрхэ гэжэ суутай юм. Үхибүүдын томо боложо, хаа-хаанагүй таража ошоо. Харин 90-ээд онуудаар тэдэнэй эгээл томо хүбүүниин Дамба Цыренжапов ажы абынгаа гэрэ сэржэ, эндэ ажаһуудаг болоо. Тэрэ Зүүн Сибириин гүрэнэй технологическа университет

амжалтатайгаар дүүргэжэ, нютагаа бусаа.

«Буряад зон тиимэ юм: хаанашье ябаа наа, түрэл нютагын, түрэл газарын татадаг юм», - гэжэ Дамба хэлэнэ. Абынгаа гэр сэрбэрлэжэ, заһабари хээд, үхэр малаа хараад, мүнөө болотор ажаһууна. Пүүлэй үедэ тэрэнэй аха дүүнэр баһал абынгаа буса бусажа ерээ. Мүнөө Нарин-Загаанда 41 хүн ажаһууна.

Дамба аймаг соогоо мэдээжэ олзо эрхилэгшэ болонхой. Тэрэнэй ажахыда 600 хонин, 100-гаад үхэр, 10 морин бии. Үшөө тинхэдэ тэрэ модо тайража худалдадаг, өөрын хоёр пилораматай.

«Өөһэдын аргаар ажалаа хэхэ

гэжэ оролдодогбди. Гүүртэмнай муу харгытай юм. Ондоо нютаг ошохо гэхэдэ, бэрхэтэй. Бороо, саһан шуурган ехээр ороо наа, эндэһээ хаанашье гаража шадахагүй. Үхибүүднай Шэбэртын дунда хургуулида хурадаг. Харин муу харгыгаар тишээ ошоходонь орёошог байна», - гэжэ Дамба хэлэнэ.

Үшөө тинхэдэ Цыренжаповуудай үшөө нэгэ асуудал хадаа - тэдэнэр газараа дансада оруулжа шаданагүй. Хуулиин асуудалнуудтай дайралдажа, олон бэрхшээлнүүд гарана.

«Хэрэгтэй саархануудые суглуулханда орёоног. Паспорт соомнай прописка байгашье наа, компьютер соо үгы байдаг», - гэжэ Соёлма Цыренжапова хэлэнэ.

Баян тарган, урагшатай, амжалтатай хүнүүд ганса томо хото соо ажаһуудаг бэшэ гэжэ Солбон Бадмасев айлшадта харуулаа. Тэрэ олон, хотын урагшаа ханаатай хүнүүдһээ дутангүй ажаһууна.

Новосерченскэ нютагай депутат, олзо эрхилэгшэ Солбон Бадмасев хэдэн жэлэй саана Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг байгаа. Урагшатай олзо эрхилэгшэ бүхы юумээ худалдаад, түрэл нютагаа бусажа ошоо.

«Улаан-Үдэдэ киоскнудай эзэн

Буряадай гүрэнэй университетэй хари хэлэнүүдэй факультедэй оюутан, бага хүбүүниинь - Улаан-Үдын 3-дахи гимназиин 9-дэхи классай хурагша.

«Энэ газар үнинэй харанхай байгаа. Тинн гэрээ барижа эхилхэдэ, бүхы юумээ хайнаар, гоёр бариха гэжэ оролдооб. Тус хоёр дабхар гэр соогоо нүүжэ орохоор гурбан жэл үнгэрөө», - гэжэ Бадмасевтан хэлэнэ. «Гэрэй бараан, диван, кресло гэхэ мэтые Хитад ошожо абаһан байнабди», - гэжэ Солбоной нүхэр Оюна Бадмасва хэлэнэ.

«Мүнөөнэй хүдөөгэйхид иигэжэ ажаһууха ёһотой. Таанар бултанда жэшээ харуулнат. Малаа

Олзо эрхилэгшэ Анатолий Олейников мүн лэ хүдөөдэ ажаһууһан. «Би эндэһээ хаанашье нүүжэ ошохогүйб», - гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Түрэл газар дээрэ урагшатай, амжалтатай байхаб гэжэ Анатолий найдана. Тэрэнэй «Агроресурс» гэхэн ажахы байгуулһаар гурбан жэл үнгэрөө. Ерэхэдэнь ганса хандархай байранууд байгаа. Харин мүнөө эндэ хонид, үхэр мал эдээлжэ, морид бэлшэнэ.

Өөрын ажахытай болохом гэжэ Анатолий Емельянович аймагай захиргаанайхидта хандаһан байна. Тэдэнэр энэ хүсэлыень дэмжэжэ туһалаа. Мүнөө хадаа олзо эрхилэгшэ багахан ажахытай. Харин хаяар үхэр малаа олон болгохо гэхэн хүсэлтэй.

«Би өөрөө хүдөөгэй айлда түрэншби. Минии эжы аймаг соогоо суута хаалишан байһан. Бага наһанһаань газар дээрэ ажаллажа хураһан хүнби», - гэжэ Анатолий Емельянович хөөрэнэ.

Үхэрнүүдын гоё, дулаан байранууд соо байна. Олзо эрхилэгшын омогорхол хадаа «Бүүбэй» гэхэн буряад хонид юм. Тэдэнэр хайн шанартай ноһо үгэдэг.

«Мүнөөдэр бидэнэр хонин үйлэ ябуулга хаража үзөөбди: хото соо ажаһуужа байһан хүнүүд нютагаа бусана. Урагшатай ажахынуудые байгуулжа, амжалтатайгаар ажаһууна гэжэ харабабди. Минии ханахада, имэ хүнүүд ганса өөртөө хайн юумэ хэнэ бэшэ, харин олонитэдэ, гүрэндэ туһална. Олон хүнүүдтэ жэшээ болоно», - гэжэ Буряад Республикын Правительствын Түүрүүлэгшын орлогшо Баир Гвибалович Бальжиров тэмдэглэнэ.

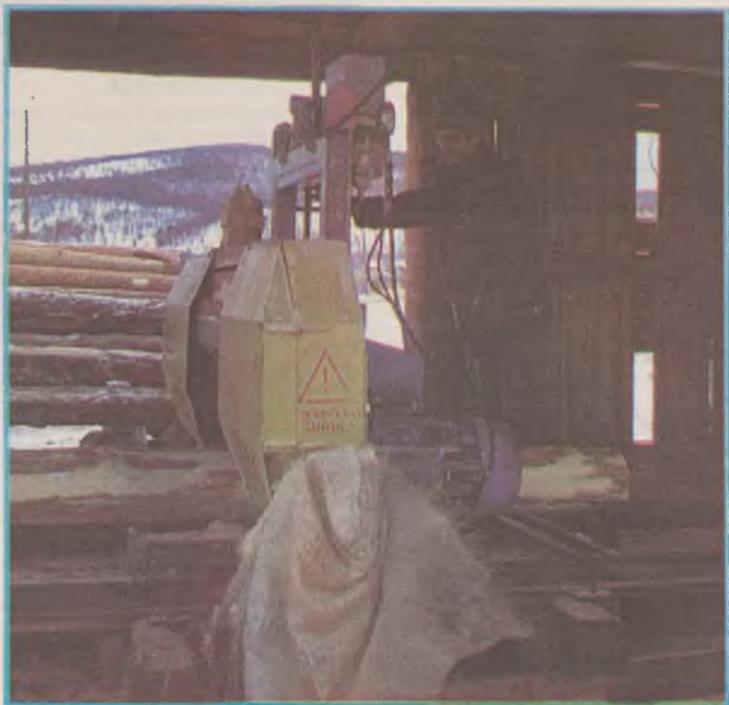
«Манай аймагай олзо эрхилэгшэдтэ, газар дээрэ ажаллаха дуратайшуулда ходо туһалжа, имэ хүнүүдые дэмжэхэ гэжэ оролдодогбди», - гэжэ Бэшүүрэй аймагай толгойлогшын социальна хүгжэлтын талаар орлогшо Андрей Сленнёв хэлэнэ.

Делегациин гэшүүд Гутайн бага классуудай хургуули орожо хараа. Эндэ 8 хурагшад хурадаг юм.

«Бага хургуулинуудые хааха гэжэ хөөрэлдөөн гарахада, бидэнэр ехэ ханаагаа зобонобди. Манай үхибүүд үбэлэй хүйтэндэ яажа холо хургуулида ямар автобусоор ошохооб, хэр зэргэ мэдээ тэндэ абахаб. Эгээл ойрын хургуули хүртэр 9 километр болоно», - гэжэ Гутайн бага классуудай хургуулиин багша Баярма Норбосва хэлэнэ.

Иимэ хургуулинуудые хаажа үгы болгоо наа, бага нютагууд соо хүнүүд үсөөн болохо, залуушуул нүүжэ ошохо гэжэ мэдээжэ.

Эржена БАТОВА.
Авторай фото-зурагууд.

Солбон хэлэнэ.

Солбон Бадмасев Оюна нүхэртэйгөө гүүртэ дээрэ хоюулан байдаг. Тэдэнэй үхибүүд Улаан-Үдэдэ байдаг. Томо басаганиинь -

хараад, газаахи ажалаа хээд, халуун уһатай душта орожо, интернетэй компьютерта хуужа амарха гэшэмнай ямар гоё бэ», - гэжэ айлшад хэлэнэ.

Понедельник, 20

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.10 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.40 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!»
11.50 «ЖКХ»
13.20 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 «ДРУГИЕ НОВОСТИ»
15.20 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
16.20 «ХОЧУ ЗНАТЬ» С МИХАИЛОМ ШИРВИНДОМ
16.50 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
17.50 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.20 Т/С «СЛЕД»
20.00 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
21.00 «ЖДИ МЕНЯ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 «ПОБЕГ»
СПЕЦРАССЛЕДОВАНИЕ. «УДАВКА ДЛЯ ГОРОДА»
00.30 «НОЧНЫЕ НОВОСТИ»
00.50 «ПОДПОЛЬНАЯ ИМПЕРИЯ»
01.50 Х/Ф «МЕКСИКАНЕЦ»
04.15 Х/Ф «ПРОТИВОСТОЯНИЕ»

«РОССИЯ»

06.00 «УТРО РОССИИ»
10.05 «ПТИЦА СЧАСТЬЯ НИКОЛАЯ ГНАТЮКА»
11.00 ТОК-ШОУ «О САМОМ ГЛАВНОМ»
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 Т/С «МАРШРУТ МИЛОСЕРДИЯ»
13.50 «НАСТОЯЩАЯ ЖИЗНЬ»
14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.50 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
17.50 Т/С «СЛОВО ЖЕНЩИНЕ»
18.55 Т/С «ЕФРОСИНЯ»
19.55 Т/С «ИНСТИТУТ БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ»
21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.00 Т/С «КАПИТАН ГОРДЕЕВ»
23.55 ПРАЗДНИЧНЫЙ КОНЦЕРТ КО ДНЮ РАБОТНИКА ОРГАНОВ БЕЗОПАСНОСТИ РФ
01.50 ВЕСТИ +
02.10 «ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ»

Вторник, 21

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.10 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.40 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!»
11.50 «ЖКХ»
13.20 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
14.20, 05.10 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 «ДРУГИЕ НОВОСТИ»
15.20 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
16.20 «ХОЧУ ЗНАТЬ» С МИХАИЛОМ ШИРВИНДОМ
16.50 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
17.50 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.20 Т/С «СЛЕД»
20.00 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
21.00 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 «ПОБЕГ»
К ЮБИЛЕЮ ОЛЬГИ АРОСЕВОЙ. «50 ШЛЯПОК ДЛЯ ПАНИ МОНИКИ»
00.30 «НОЧНЫЕ НОВОСТИ»
00.50 «ВРАТА»
02.30 Х/Ф «ПРИКЛЮЧЕНИЯ МАЛЬЧИКА-АКУЛЫ И ДЕВОЧКИ-ЛАВЫ»
04.15 Т/С «ХОЛОДНОКРОВНАЯ ЖИЗНЬ»

«РОССИЯ»

06.00 «УТРО РОССИИ»
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.05 «ТАЙЗАН»
10.20 «УЛГУР»
10.35 «САГАЙ СУУРЯАН»
11.00 ТОК-ШОУ «О САМОМ ГЛАВНОМ»
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 Т/С «МАРШРУТ МИЛОСЕРДИЯ»
13.50 «НАСТОЯЩАЯ ЖИЗНЬ»
14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.50 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»

КУЛЬТУРА

08.00 «ЕВРОНЬЮС» (РУС.)
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.15 «КТО ТАМ...»
11.50 Х/Ф «ЧЛЕН ПРАВИТЕЛЬСТВА»
13.35 Д/Ф «ФАНТАЗИИ КАЗАНЦЕВА»
14.15 «ЛИНИЯ ЖИЗНИ». СВЕТЛАНА ДРУЖИНИНА
15.10 ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ МУЗЕИ МИРА. «ВЕРСАЛЬ. ВРЕМЯ КОРОЛЕЙ»
15.40 Т/С «СТРАНИЦЫ ТЕАТРАЛЬНОЙ ПАРОДИИ»
16.40 М/С «СКАЗКИ АНДЕРСЕНА»
17.05 М/Ф «ДЕВОЧКА И ЗАЙЦЫ»
17.15 Т/С «ЗАГАДОЧНЫЕ ИСТОРИИ ЭНИД БЛАЙТОН»
17.40 Д/С «ПОМЕСТЬЕ СУРИКАТ»
18.05 Д/Ф «АНТОНИО ГАУДИ. АРХИТЕКТОР В БАРСЕЛОНЕ»
18.25 МАСТЕРА ИСПОЛНИТЕЛЬСКОГО ИСКУССТВА. ВЛАДИМИР МИНИН, МОСКОВСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ АКАДЕМИЧЕСКИЙ КАМЕРНЫЙ ХОР И МОСКОВСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ АКАДЕМИЧЕСКИЙ СИМФОНИЧЕСКИЙ ОРКЕСТР
19.40 Д/Ф «ЗАГАДКИ ДРЕВНОСТИ. ЗАГАДКА МАЙЯ»
20.45 «ГЛАВНАЯ РОЛЬ»
21.05 «САТИ. НЕСКУЧНАЯ КЛАССИКА...»
21.45 ОСТРОВА. АЛЕКСАНДР ТАТАРСКИЙ
22.25 АСАДЕМИА. ВИКТОР ОСИПОВ. «ПРИРОДНЫЕ КАТАСТРОФЫ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ»
23.15 «ТЕМ ВРЕМЕНЕМ»
00.00 «АЛЛА ДЕМИДОВА. ТЕАТРАЛЬНОЕ ЗАЗЕРКАЛЬЕ»
00.55 Д/Ф «АЛЕКСАНДР ТИХОМИРОВ. И ВНУТРИ ДУШИ НАПРАВЛЮ ВЗГЛЯД»
01.40 ДОКУМЕНТАЛЬНАЯ КАМЕРА. «ТАНЕЦ И ВРЕМЯ»
02.20 Д/Ф «МОНАСТЫРЬ СВЯТОЙ ЕКАТЕРИНЫ НА ГОРЕ СИНАЙ»
02.40 Г. МАЛЕР. СИМФОНИЯ №1 «ТИТАН»
03.40 PRO MEMORIA. «ШЛЯПЫ И ШЛЯПКИ»

АРИГУС

07.00 «НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ». ПОГОДА
08.00 «ТАКСИ». ПОГОДА
08.30, 14.00, 19.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ»
08.45, 19.15 «PEOPLE'S-НОВОСТИ». ПОГОДА
09.00 М/Ф «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙРОНА»
09.30 «КОМЕДИ-КЛАБ». ПОГОДА

КУЛЬТУРА

07.30 «ЕВРОНЬЮС» (РУС.)
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.15, 20.45 «ГЛАВНАЯ РОЛЬ»
11.40 Х/Ф «ТЕНИ ЗАБЫТЫХ ПРЕДКОВ»
13.30 Д/Ф «ПЕТЕЯВЕЗИ. ОПЛОТ ВЕРЫ»
13.45 Д/Ф «АЛЕКСАНДР ТИХОМИРОВ. И ВНУТРИ ДУШИ НАПРАВЛЮ ВЗГЛЯД»
14.25 Д/Ф «ЗАГАДКИ ДРЕВНОСТИ. ЗАГАДКА МАЙЯ»
15.15 ПЯТОЕ ИЗМЕРЕНИЕ
15.40 Т/С «СТРАНИЦЫ ТЕАТРАЛЬНОЙ ПАРОДИИ»
16.20 Д/Ф «ХРИСТИАН ГЮЙГЕНС»
16.40 М/С «СКАЗКИ АНДЕРСЕНА»
17.05 М/Ф «ПТИЧКА ТАРИ»
17.15 Т/С «ЗАГАДОЧНЫЕ ИСТОРИИ ЭНИД БЛАЙТОН»
17.40 Д/С «ПОМЕСТЬЕ СУРИКАТ»
18.05, 00.00 «АЛЛА ДЕМИДОВА. ТЕАТРАЛЬНОЕ ЗАЗЕРКАЛЬЕ»
18.30 Д/Ф «ДВОРЕЦ И ПАРК ШЕНБРУНН В ВЕНЕ»
18.50 МАСТЕРА ИСПОЛНИТЕЛЬСКОГО ИСКУССТВА. ГИДОН КРЕМЕРИ ОРКЕСТР «КРЕМЕРАТА БАЛТИКА»
19.40 Д/Ф «ЗАГАДКИ ДРЕВНОСТИ. СЕКРЕТЫ АЦТЕКОВ»
21.05 «ВЛАСТЬ ФАКТА»
21.45 «БОЛЬШЕ, ЧЕМ ЛЮБОВЬ». ПАБЛО ПИКАССО И ОЛЬГА ХОХЛОВА

10.30, 18.00, 20.00 Т/С «УНИВЕР»
11.30 Т/С «ИНТЕРНЫ»
12.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12.30 «ТАСМАНСКИЙ ДЬЯВОЛ»
13.30 М/Ф «ЛУНАТИКИ»
14.15 «PEOPLE'S-НОВОСТИ»
14.30 «ДОМ-2. LIVE»
16.05 Х/Ф «СПЛОШНЫЕ НЕПРИЯТНОСТИ»
18.30, 20.30 Т/С «РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ»
19.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
21.00 Х/Ф «ЗАМЕРЗШАЯ ИЗ МАЙАМИ»
23.00, 00.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
23.30 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»
01.00 Т/С «Т/С «ДРУЗЬЯ»

ТИВИКОМ

06.00, 18.00 Т/С «МИР ЖИВОТНЫХ»
06.30 «ХУСЭЛ». ПРОГРАММА НА БУРЯТСКОМ ЯЗЫКЕ
07.00, 12.30 «ОБЪЕКТИВ»
07.30 «ВКУСНО»
08.05, 21.25 «ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ»
08.10 «ЭНЦИКЛОПЕДИЯ ВЫЖИВАНИЯ»
08.55 Х/Ф «НОВЫЕ АМАЗАНКИ»
10.45 Т/С «РОДНЫЕ ЛЮДИ»
13.00 Х/Ф «ДОМ СВИДАНИЙ»
15.00 «КРОКОДИЛ»
16.00 Т/С «АРАБЕЛЛА ВОЗВРАЩАЕТСЯ»
16.30 «ШКОЛЬНОЕ ТВ»
17.00 Т/С «МЕГРЭ И МАЛЕНЬКИЕ ПОРОСЯТА БЕЗ ХВОСТА»
18.25 «МОЯ СЕМЬЯ»
19.00, 23.30 «ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ»
19.30, 21.30, 23.00, 02.00 НОВОСТИ ДНЯ
20.00, 02.30 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»
20.20 Т/С «КРОВАВАЯ МЭРИ»
22.00 Т/С «СПЕЦИАЛЬНОЕ ПОДРАЗДЕЛЕНИЕ»
00.00 «ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ»
03.00 «НОЧНОЙ КАНАЛ» НА ТИВИКОМЕ

СТС «БАЙКАЛ»

18.50, 20.05, 21.55, 22.30, 23.20, 00.05, 00.50, 01.50 ПОГОДА
06.00 М/С «ТРАНСФОРМЕРЫ. КИБЕРТРОН»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «СКУБИ ДУ»
07.30, 15.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00, 18.00 Т/С «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 «ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ»
09.30, 12.00 6 КАДРОВ
10.30 Х/Ф «КОТ»
14.00 М/С «ЛИЗУН И НАСТОЯЩИЕ ОХОТНИКИ ЗА ПРИВИДЕНИЯМИ»
14.30 М/С «КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ»

АРИГУС

07.00 «НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ». ПОГОДА
08.00, 23.00, 00.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
08.35, 14.00, 19.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ»
08.50, 19.15 «PEOPLE'S-НОВОСТИ». ПОГОДА
09.00, 12.30, 19.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
09.30, 01.00 Т/С «Т/С «ДРУЗЬЯ»
10.30, 18.00, 20.00 Т/С «УНИВЕР»
11.00 Т/С «ИНТЕРНЫ»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.00 «ТАСМАНСКИЙ ДЬЯВОЛ»
13.30 М/Ф «ЛУНАТИКИ»
14.15 «PEOPLE'S-НОВОСТИ»
14.30 «ДОМ-2. LIVE»
16.20 Х/Ф «ЕВРОТУР»
18.30, 20.30 Т/С «РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ»
19.20 «ТОЧКА ЗРЕНИЯ»
21.00 Х/Ф «САНТА КЛАУС»
23.30 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»

ТИВИКОМ

06.00, 18.00 Т/С «МИР ЖИВОТНЫХ»
06.30, 12.45, 20.00, 23.30, 02.30 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»
07.00, 09.30, 12.15, 19.30, 21.30, 23.00, 02.00 НОВОСТИ ДНЯ
07.30 «ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ»
08.05, 21.25 «ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ»
08.10 «ЧУДЕСА И ДРУГИЕ УДИВИТЕЛЬНЫЕ ИСТОРИИ»

15.00 М/С «КАСПЕР, КОТОРЫЙ ЖИВЕТ НА КРЫШЕ»
17.00 Т/С «НАНОЛЮБОВЬ»
19.00 Т/С «ВОРОНИНЫ»
20.00 Х/Ф «АМАНДА О»
21.00 Т/С «МАРГОША»
22.00 Х/Ф «ЗНАКОМСТВО С РОДИТЕЛЯМИ»
00.30 КИНО В ДЕТАЛЯХ
01.30 ШОУ-ПРОГРАММА «ХОРОШИЕ ШУТКИ». ВЕДУЩИЕ - ТАТЬЯНА ЛАЗАРЕВА И МИХАИЛ ШАЦ

НТВ

05.55 «НТВ УТРОМ»
09.30 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК»
10.30, 16.30, 19.30 ОБЗОР «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «СЕГОДНЯ»
11.20 ОБЗОР «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ». ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ
11.55 «ДО СУДА»
13.00 «СУД ПРИСЯЖНЫХ»
14.30 «КОДЕКС ЧЕСТИ»
17.30 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
20.30 Т/С «ЛИТЕЙНЫЙ»
22.30 Т/С «БРАТ ЗА БРАТА»
00.35 «ЧЕСТНЫЙ ПОНЕДЕЛЬНИК»
01.25 «ШКОЛА ЗЛОСЛОВИЯ»
02.15 «В ЗОНЕ ОСОБОГО РИСКА»
02.45 Х/Ф «ДЖЕЙСОН ИКС»
04.35 Т/С «У.Е.»

5 КАНАЛ

07.00 Д/Ф «САМЫЕ ОПАСНЫЕ ЖИВОТНЫЕ МИРА. МОРЯ»
08.05 Д/Ф
09.00, 13.00, 16.00, 20.00, 23.00 СЕЙЧАС
09.30, 22.00 «СУД ВРЕМЕНИ»
10.25 Т/С «ЧЕРНЫЙ ТРЕУГОЛЬНИК»
15.05 Д/С «С ПОПРАВКОЙ НА НЕИЗВЕСТНОСТЬ. СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ»
16.35 Т/С «ВЕЧНЫЙ ЗОВ»
18.00 «ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ»
19.00 «ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ СВЕТЛАНЫ СОРОКИНОЙ И АНДРЕЯ МАКСИМОВА»
20.30 «РЕАЛЬНЫЙ МИР»
21.00 Д/С «ОПАСНЫЕ ВСТРЕЧИ. СУПЕР-ЗМЕИ»
23.30 Х/Ф «СЛУЧАЙ В ТАЙГЕ»
01.20 «ШАГИ К УСПЕХУ» С А. КАБАЕВОЙ
02.20 «НОЧЬ НА ПЯТОМ»
02.50 Х/Ф «ЧЕЛОВЕК ГОДА»
05.05 ПРОГРАММА-РОЗЫГРЫШ «МАРШРУТКА»
05.35 «В НАШУ ГАВАНЬ ЗАХОДИЛИ КОРАБЛИ...»

АМАРШАЛГА

НАГАСА УЛЬЗУТУЕВ
БАДМАЖАБ ХАНДУЕВИЧАЙ
70 НАПАНАЙНЬ ОЙН
БАЯРТА ЗОРЮОЛНАБ

Эжыгээ дуряахан хүбүүн золтой
Эжыншни арюухан, урин шарай,
Энеэбхилэн байхан нюдэинь,
Өөгшөөн хэлэхэн үгэнүүдын
Эльгыем хүмэрюулэн зээлнэ намайе,
Энэ наһанай амидын жаргалые
Эдлэжэ, дундагуй ябанаш даа,
Эжынгээ орхион буян хэшэгые
Үбэртөө шэнгээгээ хүн байнаш даа.
Далатай, тухайлхада, гэхын аргагүй
«Далитай» гэбэл, алдуу болохогүй,
Дуулахаш, «Алтарганада», Агада,
Дахин мургэлдэ, «Гуламтада».
Хэдыдээ үрдэе хүмши, юрэдөө,
Хүрдэ, маани-шулуу бүтээжэ?
Хэтэн хэтэдэ нэрээ мунхэрүүлжэ,
Хүдэри нютагтаа заһабари хэбэш.
Зула сарада мундэлхэн хадаш
Зонхово Бурханай зулын туяа
Зулайеш эльбээд адислаа ёһотой,
Замыеш залгуулан заагаа, магад.
Богдо Зонхово заларан сэрбэ -
Барихан зулыншни гэртэ Залгуулан бадараадаг Мунхэ зула
Бүхэхэгуйн лабтай мянган жэл.
Хүүгэд, ашанар, зээнэр амгалан,
Хани нүхэр арюухан дорюун,
Хяагта, Хүдэри, үшөөш саагуур
Хүндэ ямба сэхэтэй, хүнгэн Хүн.

Галина НАМСАРАЕВА.

НТВ

05.55 «НТВ УТРОМ»
09.30 «КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС»
10.30, 16.30, 19.30 ОБЗОР «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «СЕГОДНЯ»
11.20 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ». РАССЛЕДОВАНИЕ
11.55 «ДО СУДА»
13.00 «СУД ПРИСЯЖНЫХ»
14.30 «КОДЕКС ЧЕСТИ»
17.30 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
20.30 Т/С «ЛИТЕЙНЫЙ»
22.30 Т/С «БРАТ ЗА БРАТА»
00.35 Т/С «ЧАС ВОЛКОВА»
01.30 «ГЛАВНАЯ ДОРОГА»
02.10 Х/Ф «МСТИТЕЛЬ»
04.00 Т/С «У.Е.»
05.00 «ОЧНАЯ СТАВКА»

5 КАНАЛ

07.00 Д/С «ОПАСНЫЕ ВСТРЕЧИ. СУПЕР-ЗМЕИ»
08.05 Д/Ф
09.00, 13.00, 16.00, 20.00, 23.00 СЕЙЧАС
09.30, 22.00 «СУД ВРЕМЕНИ»
10.25 Х/Ф «ЗАСПИЧКАМИ»
12.25, 06.15 Д/С «ПОДВОДНАЯ ОДИССЕЯ КОМАНДЫ КУСТО»
13.30, 20.30 «РЕАЛЬНЫЙ МИР»
14.10 Х/Ф «ВА-БАНК-2»
16.30 Т/С «ВЕЧНЫЙ ЗОВ»
18.00 «ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ»
19.00 «ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ СВЕТЛАНЫ СОРОКИНОЙ И АНДРЕЯ МАКСИМОВА»
21.00 Д/С «ОПАСНЫЕ ВСТРЕЧИ. СИЛА УКУСА»
23.30 Х/Ф «НОСТРАДАМУС»
01.20 Х/Ф «В СТРАНЕ ЖЕНЩИН»
03.50 Х/Ф «ОСТИН ПАУЭРС - ЧЕЛОВЕК-ЗАГАДКА МЕЖДУНАРОДНОГО МАСШТАБА»
05.45 ПРОГРАММА-РОЗЫГРЫШ «МАРШРУТКА»

Отдел рекламы: 21-62-62

№ 49 (710)

Буряад үнэн

16.12.2010

Дүжэрнэ

№ 49 (21795)

Среда, 22

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include 'ДОБРОЕ УТРО', 'КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО!', 'ЖКХ', 'МОДНЫЙ ПРИГОВОР', etc.

«РОССИЯ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include 'УТРО РОССИИ', 'ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ', 'ЛАНДЫШИ ДЛЯ КОРОЛЕВЫ', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«ЕФРОСИНЯ»', '«ИНСТИТУТ БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ»', '«СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»', etc.

КУЛЬТУРА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«ЕВРОНЬЮС» (РУС.)', '«ГЛАВНАЯ РОЛЬ»', '«ЕЩЕ РАЗ ПРО ЛЮБОВЬ»', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«МАГИЯ КИНО»', '«НЕБО. САМОЛЕТ. ДЕВУШКА»', 'ИГРАЕТ СИМФОНИЧЕСКИЙ ОРКЕСТР БАВАРСКОГО РАДИО', etc.

АРИГУС

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ». ПОГОДА', '«ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА', '«УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ»', etc.

ТИВИКОМ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«МИР ЖИВОТНЫХ»', '«СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»', '«БОЛЬШИЕ ДЕНЬГИ». ПРОГРАММА И ПОТОЧКОГО', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include 'PRO-НОВОСТИ', '«РОДНЫЕ ЛЮДИ»', '«КАНИКУЛЫ САНТА-КЛАУСА»', etc.

СТС «БАЙКАЛ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ»', '«НОЧНОЙ КАНАЛ» НА ТИВИКОМЕ', '«МАРГОША»', etc.

НТВ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«НТВ УТРОМ»', '«ДАЧНЫЙ ОТВЕТ»', '«ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»', etc.

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«ОПАСНЫЕ ВСТРЕЧИ. СИЛА УКУСА»', '«СЕЙЧАС»', '«СУД ВРЕМЕНИ»', etc.

Четверг, 23

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include 'ДОБРОЕ УТРО', 'КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО!', 'ЖКХ', 'МОДНЫЙ ПРИГОВОР', etc.

«РОССИЯ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include 'УТРО РОССИИ', 'ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ', 'ТОЛИ', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»', '«ПОЕДИНОК. ПРОГРАММА ВЛАДИМИРА СОЛОВЬЕВА»', 'ВЕСТИ +', etc.

КУЛЬТУРА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«ЕВРОНЬЮС» (РУС.)', '«ГЛАВНАЯ РОЛЬ»', '«НЕБО. САМОЛЕТ. ДЕВУШКА»', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«КУЛЬТУРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ»', '«ПОЛЕТЫ ВО СНЕ И НАЯВУ»', 'ИГРАЕТ НАЦИОНАЛЬНЫЙ АКАДЕМИЧЕСКИЙ ОРКЕСТР НАРОДНЫХ ИНСТРУМЕНТОВ РОССИИ ИМ. Н.П. ОСИПОВА', etc.

АРИГУС

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ». ПОГОДА', '«ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА', '«УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ»', etc.

ТИВИКОМ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«МИР ЖИВОТНЫХ»', '«СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»', '«БОЛЬШИЕ ДЕНЬГИ». ПРОГРАММА И ПОТОЧКОГО', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«ЧУДЕСА И ДРУГИЕ УДИВИТЕЛЬНЫЕ ИСТОРИИ»', '«МОЯ СЕМЬЯ»', 'PRO-НОВОСТИ', etc.

СТС «БАЙКАЛ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ»', '«НОЧНОЙ КАНАЛ» НА ТИВИКОМЕ', '«МАРГОША»', etc.

НТВ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«НТВ УТРОМ»', '«РАЗВОД ПО-РУССКИ. НОВОГОДНИЙ КОШМАР»', '«ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»', etc.

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«ОПАСНЫЕ ВСТРЕЧИ. ИДУ НА РЕКОРД»', '«СЕЙЧАС»', '«СУД ВРЕМЕНИ»', etc.

Пятница, 24

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include 'ДОБРОЕ УТРО', 'КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО!', 'ЖКХ', 'МОДНЫЙ ПРИГОВОР', etc.

«РОССИЯ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include 'УТРО РОССИИ', 'ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ', 'МУСУЛЬМАНЕ', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»', '«КРИВОЕ ЗЕРКАЛО»', '«ДЕВЧАТА»', etc.

КУЛЬТУРА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«ЕВРОНЬЮС» (РУС.)', '«МЕД СОВЕТ»', '«МЕГАФОН. 3G - ДРАЙФ»', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«ЛЕДНИЦЕ. КНЯЖЕСКАЯ РОСКОШЬ И САДОВО-ПАРКОВОЕ ИСКУССТВО»', '«ЦАРСКАЯ ЛОЖА»', etc.

АРИГУС

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ». ПОГОДА', '«ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА', '«МАРГОША»', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ»', '«PEOPLE'S-НОВОСТИ». ПОГОДА', etc.

АРИГУС

Table with 2 columns: Time and Program Name. Programs include '«НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ». ПОГОДА', '«ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА', '«МАРГОША»', etc.

Отдел рекламы: 21-62-62

Отдел рекламы: 21-62-62

ТИВИКОМ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'МИР ЖИВОТНЫХ', 'РАДАР СПОРТ', 'ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'КИДАЛЫ В ИГРЕ', 'ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ'.

СТС «БАЙКАЛ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'РОСОМАХА И ЛЮДИ ИКС', 'СМЕШАРИКИ', 'СКУБИ ДУ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'КАСПЕР, КОТОРЫЙ ЖИВЕТ НА КРЫШЕ', 'ГАЛИЛЕО', 'ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ'.

НТВ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НТВ УТРОМ', 'МАМА В БОЛЬШОМ ГОРОДЕ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'В ЗОНЕ ОСОБОГО РИСКА', 'ПРОИСШЕСТВИЕ', 'СПАСАТЕЛИ'.

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ОПАСНЫЕ ВСТРЕЧИ. В ЛОГОВЕ ЗВЕРЯ', 'СЕЙЧАС', 'СУД ВРЕМЕНИ'.

Суббота, 25

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'БОЛЬШОЕ ПУТЕШЕСТВИЕ', 'ИГРАЙ, ГАРМОНЬ ЛЮБИМАЯ!', 'НОВАЯ ШКОЛА ИМПЕРАТОРА'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ', 'ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ', 'КОТОВСКИЙ'.

КУЛЬТУРА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЕВРОНЬЮС (РУС.)', 'БИБЛЕЙСКИЙ СЮЖЕТ', 'ЦЫГАНСКИЙ БАРОН'.

АРИГУС

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС', 'БИТЛДЖУС', 'ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС'.

СТС «БАЙКАЛ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС', 'ПОГОДА', 'ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНАЯ ИГРА'.

НТВ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СКАЗКИ БАЖЕНОВА', 'АФЕРИСТЫ', 'СМОТР'.

«РОССИЯ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СТАРИКИ-РАЗБОЙНИКИ', 'ВСЯ РОССИЯ', 'СЕЛЬСКОЕ УТРО'.

ТИВИКОМ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ', 'НОВОСТИ ДНЯ', 'УРОКИ БЕЗОПАСНОСТИ'.

Воскресенье, 26

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НОВОСТИ', 'ИНСПЕКТОР ГАИ', 'АРМЕЙСКИЙ МАГАЗИН'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СНЕГ НА ГОЛОВУ', 'СПЕЦИАЛЬНЫЙ КОРРЕСПОНДЕНТ'.

КУЛЬТУРА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЕВРОНЬЮС (РУС.)', 'ОБЫКНОВЕННЫЙ КОНЦЕРТ', 'МЕРТВЫЕ ДУШИ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ', 'МИЛЫЙ Я ЗАЛЕТЕЛА-2', 'С МЕНЯ ХВАТИТ'.

ТИВИКОМ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ФОБИЯ', 'ЧЕЛОВЕК И ВРЕМЯ', 'ВКУСНО', 'ШКОЛА РАЗУМА'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СМЕШАРИКИ', 'ТРИ ПИНГВИНА', 'ТОПТЫЖКА', 'САМЫЙ УМНЫЙ'.

НТВ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СКАЗКИ БАЖЕНОВА', 'ДИКИЙ МИР', 'СТИМОФЕЕМ БАЖЕНОВЫМ'.

«РОССИЯ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'БЕРЕГИСЬ АВТОМОБИЛЯ', 'СМЕХОПЛАНОРАМА', 'САМ СЕБЕ РЕЖИССЕР'.

АРИГУС

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ', 'PEOPLE'S-НОВОСТИ', 'ПОГОДА'.

СТС «БАЙКАЛ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ПОГОДА', 'ХОРОШИЕ ШУТКИ', 'ТАТЬЯНА ЛАЗАРЕВА И МИХАИЛ ШАЦ'.

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЛУЧШЕЕ ИЗ ГОЛЛИВУДА ВМЕСТЕ С ТАБОМ ХАНТЕРОМ', 'НЕФЕРТИТИ И ПОГИБШАЯ ДИНАСТИЯ'.

Студенческий билет № Ц-388, выданный Бурятским республиканским педагогическим колледжем на имя Цыреновой М.Ц. считать недействительным.

НИКОЛАЙ ГАЛДАНОВ 1930 оной сагаан түмэр Морин жэлэй үбэлэй эхин үүри харын 15-да Хорин аймагай (мүнөө Хэжэнгын) Дунда-Худанай сомоной Тураасгай нотагта түрэн намтартай. Үхибүүн болон эдир наһаниинь Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай хүндэ хүшэр жэлнүүдтэй тудалдаһан байгаа. Дайнай жэлнүүдхээ эхилээд, 1948 он болотор түрэл колхоздоо элдэб ажалда хүдэлөөһөн.

1951 ондо Н.Галданов Совет Армин албанда татагдажа, Шэтэ можын Сүүгэл дасан шадархи сэрэгэй частыда хэлхээ холбоошоноор алба хэһэн юм. Алба хээ үедөө частыдан болоһон элдэб һонинууд тухай залуу хүбүүн Забайкалин сэрэгэй округой «На боевом посту» газетэдэ бэшэдэг байгаа. Энээнэйнгээ түлөө командованиин зүгһөө хэдэ дахин магтаалда хүртэһэншье байха. 1954 ондо албая дүүргээд, тэрэ нотагайнгаа ажамжада ажаллаба.

Тиин 1958 ондо журналистын хүшэр замда гаража, Н.Б.Галданов Хэжэнгын аймагай «Кижингинский колхозник» газетэдэ литературна хүдэлмэрилэгшөөр, удаань Хорин аймагай «Красная зоря», һүүлээрнь «Удинская новь» газетэдэ бэшэгэй таһагыг даагшаар ажаллаа һэн. 1962 ондо СССР-эй Журналистуудай холбооной гэшүүн болобо. Бэлгэтэй бэрхэ журналист эдэ аймагуудай колхоз, совхозуудай ажалша, малша хүнүүд тухай, промысленна үйлэдбэрин түүрү, хүдэлмэришэд тухай зураглалнуудые, очеркнүүдые бэшэдэг байгаа. Сууга спортсменүүд тухай уран хурса, удха түгэлдэр олон материалнууд гуурһан дороһоон мүн-дэлжэ, түүхын хууданууд болонхой.

Буряад ороной Журналистуудай холбооной түрүүлэгшын зууршалгаар Николай Батомункевич Галданов 1969 ондо булга халпоугаар баян Баргажанай аймаг эльгээгдэжэ, «Баргузинская правда» газетэдэ 22 жэлэй туршада харюусалгата секретарьяр, редакторай орлогшоор хүдэлжэ, аймагай хүдөө ажахыс хүгжөөлгэдэ, экономика болон соёлой дэбжэлтэдэ ехэ хубитаяа оруулһан габьяатай. Тус аймагай Баян-Голой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозхоо Социалис Ажалай 5 Герой урган гаража, түрэл республика орон дотороо алдаршуулаа һэмнай. Түүрү ажалладай нимэ сэхэ

Республикын физическэ культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ», 1992 ондо «Россиин Федерациин соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэһэн байгаа. «Агуу Илалтын 50 жэлэй ой» гэһэн республикын конкурс-фестивалиин лауреат болоһон алдартай.

Буряадай журналистикын ветеран Н.Б.Галданов табан номой автор юм. Манай республика дотор спорт, тэрэ тоодо шатар наада хүгжөөхэ талаар «Шахматы в Бурятии» (1976), хүдөөгэй ажалладай ажал хэрэгүүд тухай «Баян-Голой солотон» (1987), бүхы хүсэшадалаа, зориг хүсэлөө, абьяас эрмэлзлээ

Дурна зүгэй зонин хоёр удаа чемпион болоһон, Буряад ороной түрүү һуури эзэлһэн түлөө мүрьсөөнүүдтэ нэгэнтэ бэшэ шангай һуурида гараһан байха юм.

Ородой шатарай һуруулиин үндэһэ һуури табигша Михаил Иванович Чигоринной кубогта хүртэхэ талаар хубин болон командаараа РСФСР-эй түрүү һуури эзэлһэн түлөө 1958 оной мүрьсөөндэ, бэшгээр наадалгаар СССР-эй XII чемпионатай түгэсхэлэй мүрьсөөндэ тэрэ хабаадаа һэн. М.И.Чигоринной кубогта хүртэхын түлөө хахад финалай наадан Свердловск хотодо үнгэргэгдэжэ, Буряадай шатаршад

Мягмарсүрение шүүһэн, спортын мастер Зоригтыс иланан юм. Дэлхэйн абарга шатаршадтай наадаһан уласхоорондын мастер Үйтүмэнтэй уулзахадаа, ехэһургаал абан байха. Эдэл жэлнүүдтэ СССР-эй – Польшын, СССР-эй – Венгрийн командануудай нүхэд ёһоной уулзалгануудта Николай Галданов поляк спортын мастер Збигнев Шенктей тэнсэһэн, венгер шатаршан спортын мастер Шандор Силадине шүүһэн байгаа.

Бэшгээр наадалгаар СССР-эй XII чемпионатай түгэсхэлэй мүрьсөөндэ хабаадахадаа, тэрэ ехэ амжалта туйлаа һэн. Бэшгээр гэхэ гү, али заочно шатар наадалгаар

МАРТАГДАШАГҮЙ УУЛЗАЛГАНУУД

амжалтада журналист Галданов мүн лэ үүргэтэй юм. Ушарын юуб гээд, Николай Батомункевич 1987 ондо «Баян-Голой солотон» гэжэ хоёрдохи номоо бэшэжэ, алдарта малшад, хонишодой нэрьень мүнхэлөөбэлэй.

Николай Галданов дунда зэргын бэетэй, сайбар сарюун шарайтай, үндэр духатай, холье хаймадан хурса һонор, бодолтой харасатай, үгээ шүүжэ хэлэдэг хүн юм.

Дайнай бэрхэшээл түбэгүүдхээ уламжалан, дүүрэн дээдэ һуруули дүүргэгшүүшье һаа, бүхы наһан соогоо өөрөө эрдэм мэдэсээ дэшлүүлжэ, ехэ юумэ уншажа, ямаршье сагта ямарханшье хүнүүдтэй хөөрөлдөжэ шадаха байһаараа олоной анхаралтатадагтээ. Эгээл нимэһээ Буряадай багшанарай институт, Эрхүүгэй гүрэнэй университет дүүргэһэн хэды олон залуу хүбүүд, басагадыс журналистын мэргэжэлдэ хургааб даа? Тооложо барыхын аргагүй. Юрэдөө, өөһэдөө болодо үзэгты. Николай Батомункевич ород, буряад хэлэн дээрэ жэгдэ һайнаар бэшэдэг байһаараа бусадһаа шалгардаг. Түбхэн хүн тиигэжэ шадахагүйлдаа.

Али бүхы һара үдэрнүүдтэ зорюулагдажа сонсохогодон конкурсуудта Н.Б.Галданов онсо шалгаржа, 1984 ондо Буряадай Журналистуудай холбооной Ярослав Гашегай нэрэмжэтэ шангай лауреат болоо һэн. Зоной бэсын тамир ба спорт хүгжөөхэ, соёл болбосорол халбаруулан бадаруула талаар алдар солотой байһанайнгаа түлөө Николай Батомункевич 1987 ондо «Буряад

хамтын хэрэгтэ зорюулан хүдөөгэй ажалшад тухай «Нажарсагай дуун» (2000), эршүүлэй дунда шатараар дэлхэйн чемпионуд тухай «Арбан гурбан абарга» (2001), баримтата расказуудһаа бүридэһэн номдоо автор дайнай бэрхэшээлтэ жэлнүүдтэ тоонто нотагайнгаа үбгэд, хүгшэд, эхэнэрнүүд болон үхибүүдэй яжа тэсэжэ, туйлажа гарсалдан тухай «Дүрбэн балта» (2004) гэжэ номууд соогоо һонирхолтойгоор, үндэһэ баримтататайгаар хөөрөһэн байна. «Түүхэдэ шалгалта хэдэггүй» гэһэн зургаадахи номоо ахануэрнай бэшэжэ дүүргэжэ байна. Зүблэлтэ засагаа алдажа, 20-ёод жэлдэ капитализмын замаар арай шамай дабшажа ябан Орос гүрэнэй мүнөөнэй байдал тухай, оронойнгоо хүтэлбэрилэгшэдэй алдуу эндүүндэ тухай автор энэ ном соогоо хөөрөхэ. Орос гүрэнэй олонхи хүтэлбэрилэгшэдэй хэзээ ямадажа ябан аад, мүнөө өөһэдөө ямаршье гэм зэмгүй юумэдэл, али бүхы ушарнуудта ондоо хэн нэгые зэмэлжэ, түүхэдэ шалгалта хэжэ, таад гээд лэ абаха танаггүйгөөр муушалжа ябахад ямар юм даа? Түүхээ муушалһан арад өөдлэдэггүй гэжэ дэмы хэлсэдэггүй ёһотой. Эдэ бүгдэндэ автор үндэһэ баримтататай дүүрэн харюу үгэнэ бшуу.

ПҮБЭЛГЭН НОНОР хүбүүхэн бага балшар наһанһаа эргэ урдын шатар нааданда дурлажа, бүхы сүлөө сагаа энэндэ зорюулан байна. Тиигэжэ тэрэ энэ талаар ехэ амжалта, илалта туйлаа. Николай Галданов хүдөөгэй шатаршадтай дундаһаа республикын арба дахин чемпион, Сибирь болон Алас-

найман команда сооһоо хюлгын эздэтэ гартажа, хоёрдохи һуури эзэлһэн байгаа. Түгэсхэлэй мүрьсөөн Ленинградта боложо, 10 команда наадаба. Россиин Федерациин 64 мого, хизаар болон автономито республикануудай командануудай дундаһаа эрхим арбанай тоодо орохо гэшэ юрын хэрэг бэшэ. Түгэсхэлэй нааданда манай команда хойгуур һуурида гарабашье, магтаал һайшаалда хүртөөбэлэй. Эхэнэршатаршаднай, тухайлбал, Любовь Игумнова, Лубсама Гармаева гэгшэ дилангаяа һайнаар наадаба. Базаржаб Сампилов онсо шалгарба. Тэрэ Георгий Борисенкые шүүһэн, Ростовой Жилинтэй, Ленинградтай Лейнтэй тэнсэһэн байгаа. Манай командын капитан Анатолий Сумкин һайнаар наадажа, найман хүнтэй тэнсэһэн, нэгэ хүндэ шүүгдэһэн юм. Эндэ Николай Галданов дүрбэн партида илалта туйлаһан байгаа.

Николай Батомункевич Галданов 1958 ондоо 1978 он болотор тэбхэр 20 жэл соо Буряадай суглуулгадамал командын гэшүүн ябанан юм. Тэрэ 1965 ондо шатараар СССР-эй спортын мастера кандидат болоо һэн. Тиихэдэ тэрэ СССР-эй - Монголой, СССР-эй - Польшын, СССР-эй - Венгрийн шатаршадтай хоорондын нүхэд ёһоной мүрьсөөнүүдтэ амжалтатыйгаар хабаадаһан байгаа. 1966 ондо Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэһэн мүрьсөөндэ МНР-эй чемпион, спортын мастер Түмэр-Баатартай наадахадаа, 3:1 тоотойгоор илажа гараа һэн. 1967 ондо Улаан-Баатар хотодо болоһон уулзалгада Н.Галданов уласхоорондын мастер

СССР-эй Федерациин президент, уласхоорондын гроссмейстер Владимир Павлович Загоровскийтай танил байгаа. Эндэ элдэб зиндаатай, үндэр нэрэ зэргэтэй мэдэжэ хүнүүдтэй бэшгээр наадахадаа, ехэ юумэ ойлгожо, мэдэжэ абананда мүнөө хүртээр баярлажа, сэхьхэлэ ханажа ябадаг гээшэ. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ харилсаа холбоото гурбан гүрэнэй дээдын хүтэлбэрилэгшэдэй 1943 болон 1945 онуудта Тегеранда, Ялтада, Потсдамда болоһон конференци-нүүдтэ хабаадаһан СССР-эй гададын хэрэгүүдэй министр Вячеслав Михайлович Молотовой нэгэдэхи орлогшо ябанан Борис Федорович Подцеробые, уласхоорондын гроссмейстернүүд Алла Кушнир Елена Белавенец хоёрыс хурган хоридог СССР-эй габьяата тренер Борис Давыдович Перисыце илананаа урма баяртайгаар хөөрэдэг. Теэд нимэ уулзалганууд хүнэй наһан соо хомор болодог ха юм даа. Мартахын аргагүй!

Бүхы наһан соогоо найдамтай түшэг тулгууринь боложо ябанан наһанайнгаа инаг хайрата Любовь Николаевнае хоёр жэлэй урда тээ алдаашье һаа, Николай Батомункевич зориггоо мохонгүй, нүхэрэйнгөө нангин дурасхаалыс сахижа, 80 наһанайнгаа орбөл үндэртэ гарабашье, зохёохы ажаллаа хэнээр лэ ябанал даа.

Бата-Мүнхэ ЖИГЖИТОВ,
журналист,
Россиин соёлой габьяата
хүдэлмэрилэгшэ.

«Библия» («Священное Писание») Нангин Сударай (Библиин) «Шэнэ хэлсээн» («Новый Завет») гэһэн Сударай нэгэ номой буряад хэлэн дээрэ гараһан тухай суг хүдэлдэг нүхэдһөө дуулабаб. Буряад хэлэнэй багша һэн тула энэ номоор һонирхожо, тэрэн тухай Ринчин Сандановна Дылыковаһаа асуубаб.

- Хаанаһаа Нангин Сударай хэлбэлдэ хабаатай байба гэшэбта гэһэн һанамжа даб гээд гаража эрэнэ.

- Арба гаран жэлэй саана минни оюутан Вика Райцанова хэлэ бэшгэй найруулга хэдэг болыт гэжэ хэлэ һэн. Тиигэжэл оюутанайнгаа зууршалгаар редактуровани хээ шэнэ хэрэг эхилэ һэм.

- Буряад хэлэн дээрэ Нангин Сударай уншажа, текстые ээһэжа байхада һонин байгаа ёһотой, тэрэн тухайгаа хөөржэ үгыт.

- Түрүүшын текстнүүдыс уншажа байхадаа, мэдэжэ зарим Библиин сюжетүүд ямар һониндоор дамжуулагдана гэшэб гэжэ һанаа һэмби. Пүүлээрнь Библи оршуулгын институт ошохоодо, ондоо, өөрын заншалтай газарта эрхэнээ мэдэ һэмби. Үглөө болон үдэш бүхэн тэндэ байһан хүдэлмэрилэгшэд сугларжа, буряадаар хэлэхэдэ, маани уншадаг байба. Эндэ тэндэ тиимэрхүү хэрэг болоно, тэднэймнай урагшатай байхыснь Бурхан харыш гэжэ байжа хэлэдэг байба. Ехээр һонирхоо юм аабзаб даа. Бултанһаа саанаһана, аминдаа һуугаад шагнадаг байгаа. Эдэ уулзалганууд дээрэ ямар харюусалгата хэрэг гэшэб гэжэ ойлгооб, юундэб гэхэдэ, библиин

"БИБЛИ" БУРЯАД ХЭЛЭН ДЭЭРЭ

гол удха ондоо хэлэн дээрэ харуулхадаа, тус хэлэнэй аргануудар дамжуула болонош. Тиихэ зуура хоёр тад ондоо соёл нэгэ хэлэн дээрэ дамжуула гэшэ яһалал хүндэшог хэрэг байшаба. Тиибэ яабашье, Цырендаша Будасв Дарима Райцанова хоёр тэрэ юрын бэшэ хэрэг бэлүүлэ. Хоюулаа оршуулагшаар хүдэлһэниин туһалаа ёһотой. Буряад хэлэн дээрэ текст шалгажа байхадаа, эгшээдэ, ахадаа уншуулжа үзэбэб, тэдмни аргагүй гайхаа бэлэй. Тиибэһе гэмгүй, хүнэй ойлгохоор гэжэ гэршэлэ һэн.

- Шалгахадатнай таарахагүй ямар ушарнууд ехэнхидэ дайралдадаг байгаа?

- Панаад үзэхэдмни, нимэ ушарнууд һэн. Нэгэдхээр, үнөөхил абтанан үгэнүүдэй зарим түхыс бэшэлгэ, тиихэдэ үйлэ үгын маяг гү, али залогой аффиксуудай, үйлын падежэй аффиксгүй болон аффикстай түхэлнүүдэй, ниилэдһэн орбо мэдүүлэлнүүд соо залгалтануудыс хэрэглэгэ гээд нэрлэхэдэ болохо. Тиихэдэ мэдүүлэлэй байгуулгада хабаатай арсалдаата асуудалнууд гарадаг һэн.

- Минни оршуулгатай танилсалгын пресс-релиз уншахадамни, намйис С.Ю. Лепеховой хэлэһэн үгэнүүд ехээр һонирхуулаа. Эрдэмтын оршуулга гэшэб культуроведческэ үзэгдэл, зарим ушарта хэлэн соохи хүдэлөөн, хүгжэлтэ харуула арга болохоор гэжэ хэлэһэн байна. Энээн

тухай хэлэбэл, Нангин Сударай оршуулгануудыс шэнжэлхэдэ, түрэл хэлэн тухайгаа, тэрэнэй байдал тухай тобшолол гаргажа шадаха аргатай болоно бэшэ гүбди.

- Та зүб хэлэнэт. Танай хэлһээр, шэнжэлгэнүүдыс хээ хэрэгтэй. Энэл танилсалга дээрэ Дарима Райцанова буряад текст яжа харуулахаа эхилээд гараад эрдэг асуудалнууд тухай хөөрөбэ. Цырендаша Бадмасвич Будасв гайхамшагта гэжэ үгэ таһалжа, нүүлгээд байһан ушар хараад хэлэһэн байна: гай гэжэ хубииснь нэгэ мүртэ үлөөгөөд, хамшагта гэжэ хуби нүүлгэхэдэ буруу, өөрөө шэбшээд үзыш, энэ үгын удха тад ондоо болоно бэшэ гү гэжэ заагаа һэн. Тэрэ гэһэнһөө хойшо үгэ нүүлгэлгэдэ, үшөө тиихэдэ ба гэжэ залгалта хэрэглэгэдэ анхаралаа хандуулдаг болоо һэм гэнэ.

- Ехэ һонин ушар бэшэ гү? Цырендаша Будасв, Дарима Райцанова, та гурбанһаа ондоо үшөө хэн энэ хэлбэлдэ хабаадааб?

- Энэ хэлбэл тухай хэлэхэ болоо юм һаа, тэрэ 20 жэл соо хэгдэһэн ажалай үр дүн болоно. Тэрэнэй бэлдэлгэдэ Цырендаша Будасв Дарима Райцанова хоёр оршуулагшад, нэгэниин та бид хоёрой багша, хэлэ бэшгэй эрдэмэй доктор, профессор, нүгөөдэнь хэлэ бэшгэй эрдэмэй кандидат, шүлэгшэн; Виктория Райцанова гэжэ апробатор (ондо ондоо наһатай, олон ондоо нотагай хүнүүдтэ уншуулжа, яжа ойлгоһыснь

һурадаг, тэмдэглэдэг хүн), К.Л. Боголюбов, И.В. Марснич, С.А. Сычев, С.Н.Сычев, Америкһөө Б. Лонг, Голландиһаа М. Де Ланг гэһэн богословско редакторнууд, тиихэдэ Великобританиһаа Ф. Пайк гэжэ консультант, би, Ринчин Дылыкова, хэлэ бэшгэй редактор ороһон байнабди.

- Хэлбэл тухай хэлэжэ үгыт.

- Буряад хэлэн дээрэ гараһан ном Нангин Сударай оршуулгын институтай 28-дахы хэлбэл болоно. Институдай директор Марианна Бесрле-Моор, буряад просятын хүтэлбэрилэгшэ Елена Мосолова Улаан-Үдэдэ үнгэрһэн танилсалгада эрхэдэ, манай хүршэ арадуудай хэлэнүүд дээрэ гараһан номуудыс асарһан байна. «Шэнэ хэлсээн» Библиин текстһөө гадна, урданай карта, тиихэдэ үгэнүүдэй толи үгтэнэ. Презентаци дээрэ байһан Буряадай болон Россиин арадай артистка Марта Цыреновна Зориктуева буряад хэлэн дээрэ ном сооһоо хэлэгүүдыс уншажа, сугларгашадтай шэхэ хужарлуулаа. Энэ ном хэлбэлжэ гаргалгыс һайшаан дэмжэһэн һанамжануудаа Улаан-Үдын болон Буряадай епископ Савватий, тиихэдэ Эрдэмэй түбэй хэлэ бэшгэй шэнжэлэлгын институт үгэһэн байна.

- Цырендаша Бадмасвич та хоёроо энэ номоортнай амаршалнаб. Энэ гараһан хэлбэлтэй Үнэн Алдартын шаһанда һүзэгтэй буряад арадта хэрэгтэй ном боложо хэлбэлгэдэбэ гэжэ ойлгобо.

А.ЭРДЫНЕЕВА,
БГУ-гай доцент, хэлэ бэшгэй
эрдэмэй кандидат.

Буряад арадай уг гарбал шэнжэлэгшэ ахайд шарайд Дугаржавын Дамдинжав абгай Монгол ороной Дорнод аймагай Байндун номондо түрэнэ намтартай. Малай эмшэн мэргэжэлтэй.

Дамдинжав абгай барга, буряадай түүхын талаар шэнжэлгын ажал хэжэ, 10 ном хэблүүлхэе гадна, Японой Осака хотодо болон Дорнод аймагай Чойбалсан хотодо үнгэрэн эрдэм шэнжэлгын хуралдаануудта хабаадалсажа, «Монголдо нотагжахаая ерэнэ буряадуудай харьяалал» (2003), «Алан-гуа тухай домог» (2004), «Барга гэдэг нэрэ болон барга яхатанай уг гарбал» (2007) гэхэн асуудалаар элдхэл табижа, хөөрөлдөө үүдхэнэ байна.

Тэрэнэй зарим бүтээлнүүд Росси, Хитад, Япон уласта хэблэгдэнхэй.

Ахайд шарайд ДУГАРЖАВЫН Дамдинжав

гэжэ ханамжалхан байгаа. Г.Н.Румянцев: «Францин лама ингэжэ бэшэхэдэ, алдуу гаргаа. Байгал шадарай иргэды анха түрүүнхэ монголшуд «браты» гэжэ нэрлэггүй юм», - гэжэ бэшэнэ байна. Түүхэсэн С.А.Токарев: «XVII зуун жэлэй бэшгэ баримта соо «Братские» гэжэ буряадууды хэлэдэг байгаа», - гэжэ тэмдэглэе. «Братские» (буряадууд) гэжэ нэрын удхы Ц.А.Жимбиев («Толон», 1997, №1) тайлбарилхадаа: «XVII зуун жэлдэ хори зон бусад буряадуудтай хамта ород гүрэнэй харьяата боложо, хайн дураараа ороо хэн.

татахан байна. Тиихэдэ шоно тотемтэй монгол аймагуудай «чинос» нэрэ хожом түүрэгэй ноёрхолдо орохо үедэ оршуулагдажа, «бурет» гү, али «борят» (бурет - эртэнэй түүрэгээр шоно) гэгдэхэ болоһон байна гэжэ үзэнэ.

Хэлэ бэшгэй эрдэмтэн Г.Д.Санжеев: «Буряад» гэхэн нэрын уг гарбалы монгол хэлэнэй талаһаа тайлбарилхань зүйтэй», - гээд, буряадарадай дунда хэлэгдэдэг «бурижа ошоһон буряадууд» гэгшын үндэһы «бурий-ад» гэжэ үзэнэ. Тиигэжэ «бури» гэхэн үйлын үгын үндэһинийн «заагдаһан зүгһөө

БУРЯАД, БУРЯАД-МОНГОЛ ГЭНЭН НЭРЫН ТУХАЙДА

Буряад гэхэн нэрэ анха түрүүн Байгал далайн баруун, баруун хойто талаар эртэ үе сагнаа хойшо нотаглажа ерэнэ эхирэд, булгадайхидта хабаатай байгаа наа, нилээд хожом XVII зуун жэлэй үе сагнаа Байгал шадар нотагладаг хориинхид болон монгол хэлэнэй аялгаар харилсадаг томо жэжэ обог яхатанай нийтын нэрэ боложо түлэбшэнэ байна.

Тиихэлээрэ эхирэд, булгад, хори, хонгоодор, хойто зүгэй монгол омог, аймагуудһаа бүридэнэ буряад угсаатанай нэрэ хайшан гээд бии боложо түлэбшэнэниинь анхарал татажа байдаг бэлэй.

Эхэ бэшгэ үндэһэн болгоо наа, буряад угсаатан эртэ дээдэ үедэ үбгэ эсэгэнрхээ хамааржа, буряад барга, хори гэхэн тус тустаа хизаарлагдамал нэрэтэй байгаад, Гүр Буряад угайхид буряад Хоридой угайхид барга, хори гэхэн нэрэтэй байһаниинь голдорхой байна. Энэ гурбан нэрэ XII-XIII зуун жэлэй үеын хэрэг ябадалтай холбогдожо, «Монголой нюуса тобшодо» анха түрүүн тэмдэглэгдэнэ байна. Эдэниһэ «Буряад» гэхэн нэрын талаар хаража үзэе.

«Буряад» гэхэн нэрые шэнжэлхэ оролдолгы анха түрүүн Буряадай эрдэмтэн Базар Барадин хэжэ, «Буряад» гэдэг нэрэ бол, «Баргут» гэдэг үгын хожомой үеын хубилалта мүн гэжэ бэшэнэһэн хойшо ород болон монголой зарим эрдэмтэд нилээдгүй шэнжэлхэн байна.

«Буряад» гэхэн нэрын тухайда янза бүрини ханал түүхэдэ тэмдэглэгдэн үлэнхэй. Эндэ: Баргут, буруты, бурууд, брат, братские бюраты-пюраты, бурят, үгышые наа - барят, бураа, бураад, бурууд гэхэ мэтын үгын али нэгэнхэ бии боложо, үни удаан сагай хугасаада «Буряад» гэхэн нэрэтэй болоһон гэжэ эрдэмтэд шэнжэлжэ үзэдэг байна.

Эрдэмтэдэй хэһэн шэнжэлгы хаража үзэхэдэ, «Буряад» гэдэг нэрын уг гарбалы бургааһан модотой, үдхэн ой шугытай холбон тайлбарилхань зонхилгото боложо, арадуудай зүгһөө гаража ерэнэ «брат», «братские» гэхэн үгэнүүдтэй холбон үзэжэ байна.

«Буряад» гэхэн нэрын талаар Буряадай эрдэмтэн Булат Раднаевич Зориктуев эхэ шэнжэлгэ хээ гэжэ тэмдэглэхэ шухала. 1640 ондо 6-7 мянга гаран хори зон өһөдлыгөө буряад гэжэ үзэдэггүй байһан тухайн Б.Р.Зориктуев («История Бурятии-61») бэшээд, саашань... Буряад, браты, братские гэхэ гү, үгышые наа - буруты гэхэн үгэһөө гараһан бэшэ», - гэжэ тэмдэглэнэ.

Рашид-ад-динай «Сударын чуулган» зохёолдо дурдагдаһан хори зон монголшудһаа нилээд илгаатай, Байгал далайн хоёр талаар нотаглан, ан гүрөөл голлон эрхилхэн арад гэжэ тэмдэглэгдэнэ бэлэй.

Тэдэниие булгаһан-хэрмэшин гэхэн нэрэ томьёогоор түлөөлхэн байдаларнь юрэнхы дээрэн «Бураад» гэжэ үгүүлдэг байба. Энэ «бураад» гэдэг үгэнэ монгол хэлэн дээрэ «үдхэн шэгүү ой модон» гэхэн удхатай хадаа «бураа» гэгшэ үгэһөө бии болоһон гэжэ тэмдэглэгдэнэ.

Эрдэмтэн В.А.Никонов 1970 ондо «Буряад» гэхэн нэрые ой модонтой холбоотойгоор дурдаһан байдаг.

Шэнжэлэгшэ Б.Ширнин бэшэхэдэ: «Байгал далай шадар хууһан эрхэтэн зоние нэлэнхыдэнэ «Бураад» гэдэг. Энэнь «үдхэн шэгүү ой модон» гэхэн удхатай. Мүн «бураа» гэдэгшын модонтой нэрэ аад, тэрэндэ олон тоогой «д» үзэг залгажа, «Бураад» гэжэ үгэ бии болгоходоо, «Буряад» нэрэ бии болоо гэхэн ханал байдаг байна. Тэрэнхээ гадна дундада зуунай үеын үзэгүүдээр зохёогдоһон хэдэн эхэ бэшэгтэ «Буряад» гэхэн нэрые «Бураад» (Bugaad) гэжэ дууджа байгаа ха.

Ушөө тиихэдэ мүнөөнэй ойрад монголшудай дунда тэдэниие «буряад» гэнгүй, «бураад» гэжэ нэрлэжэ байгаа ха юм. Эрдэмтэн А.Оюунтунгалаг бэшэхэдэ:

Япон улс. Осака хотол 2005 он

«Буряад нэрын уг гарбал тухай гурбан үндэһэн шэглэл байна», - гэхэдэ:

- а) Буряад нэрэ ород хэлэнэй «брат», үгышые наа, бырат гэхэн үгүүдэлхээ эхитэй; б) Шонодо шүтэнэ тотем түүрэг үгэтэй холбоотой; в) Бургааһан модотой, үдхэн ой шугытай холбоотой.

Эдэ гурбан шэглэлэй гурбадахи ханалы баримталан дэмжэжэ байнабди», - гэжэ тэмдэглэнэ.

«Дүрбэн ойрадай түүхэтэ туужа оршобо» зохёолдо «бураад» («Дүрбэн» 1976), Баруун Монголдохи Хошуудай баатар Уваши Түмэнэй зохёолон «Дүрбэн ойродой түүхэдэ» мүн лэ «Бураад» («Баатар», 1976), Гомбожав гүнгийн «Ганга мүрэнэй урасхалда» «бургун» («Гомбожав», 1992), Дарма гүүшын «Алтан хүрдын мянган хэнэгтэ бэшгэ» гэшээдэ «Бурууд» («Дарма Цэдэнжав» 1972), түбэд хэлэн дээрэ бэшгэдэн үндэһэн түүхэдэ «Бурад» гэхэ мэтээр харилсан, адли бэшээр тэмдэглэжэ байна. Энэниие хаража үзэхэдэ, уг гарбалы нэхэн бэдэрхэдэ, «Бура» гэхэ үндэһы нягталан хубилгахань зүйтэй бэшэ аа гү гэжэ шэнжэлэгшэ Ц.Төрбат үзэжэ байна: «Бидэ мүнөөнэй үе сагта ойн иргэдэй тоодо багтажа ябаһан буряадуудай этнонимые тодорхой нэгэ модонтой нэрэнэ бии болоһон дээрэ тоолоһон баримтануудаар харуулбабди»... «Бургааһан модые тотем-шэлэн үзэжэ, «Бураад» гэхэ гү, үгышые наа, «Буряад» гэхэн нэрэ зүүһэн байжа болохо юм», - гэжэ Ц.Төрбатын тэмдэглэнээр, «Буряад» нэрэ «Бураад» гэхэн үгэһөө бии болоо гэжэ тоологдоно.

Мүнөө «брат», «братские» гэхэн үгэнүүдые хаража үзэе. Г.Н.Румянцев «Хори буряадай уг гарбал» гэжэ зохёолдо: «Анха түрүүн Европо түбидэ Н.Спария (1675) «браты», француз лама Ф.Авриль «братские» гэжэ замай тэмдэглэл бэшэхэдэ, «Хори буряадууд иигэжэ нэршэнэ юм» гэжэ тэмдэглэнэ байдаг. Нэршүү (Нерчинск) гэрээ - догвор байгуулһан асуудал хэлсэхэдэ, Ород Манжа хоёрой уулзалгада ажаллан боложо оролсоһон француз Ж.Ф.Жербилюн (1688-1689) Монголой хубида «Браты» гэжэ нэрлэгдэдэг улс Сэлэнгэ мүрэнһөө хойшоо оршон хуудай

Тэрэ үедэ Москвадахи Сибириин асуудал эрхилжэ байһан захиргаан, Байгал шадарай хэрэмүүдэй эрхэ баригша атамнууд буряадууды «аха дүүнэр» гэхэн удхаар «Братские» гэжэ нэрлэнэ байна. Ураалай норууе дабан нүүжэ ерэнэ хүнүүд Буряад нотагта хуурижахадаа, олон яхатан, үндэһэниие эрхэдэ оруулһан, зүбхэн буряадууды «братские» гэхэниинь гайхалгүй. Иигэжэ нэрлэхэдэ, буряадууд ажалша бэрхэнүүд, үнэр олон айл үрхэтэй, арюун сэдхэлтэй, үй түмэн адуу малтай, үргэн удам бэлшээритэй тала дайдада ажаһуужа байдаг», - гэжэ гэршэлнэ.

Буряадай эрдэмтэн Г.Б.Бамбаев: «Ород хэлэн дээрэ хэлэгдэнэ «Браты» гэжэ албан ёһоной нэрэдэ буряадууддадаад, өһөдлыгөө иигэжэ нэрлэдэг болоо хэн», - гэжэ бэшэнэ. Тиихэдэ буряад хэлэн дээрэ нэгэ үеосоо хэдэн гингүүдэгшэ «согласные» дабхарлан ородоггүй тула «б» болон «р» гии-гүүлэгшэдэй дунда «ы» гү, али «у» үзэгүүдэй хоорондо үгүүлдэгдэдэг аялгын, али «у» үзэгүүдэй хоорондо үгүүлдэгдэдэг аялгын абган жиирэгдэгдээр «бырат» гү, үгы гэбэл, «бурят» гэжэ хэлэгдэдэг болоо хэн», - гэжэ үзэжэ байна.

Б.С.Бальжинимасев («Толон» 1997, №12) тэмдэглэхэдэ: «XVII зуун жэлэй хоёрдох хахадта Ородой Гададын яаманай бэшгэ баримтада буряадууды «братские калмыки» гэжэ бэшэнэ байдаг», - гэжэ тодорхойлоо.

Ц.Бямбасүрэн бэшэхэдэ: «Ангара мүрэниие үгсэжэ довтолһон ушар эхээр хаатахадаа, Ангарын эхиндэ хуудамонгол аймагай буряад гэхэ гү, үгышые наа - «братские люди» гэгшэдэй эрид хатуу эсэргүүсэлһээ шалтагаалһан юм. 1654 ондо буряадууды эзлэхэ зорилгоор байгуулһан Братскийн хэрэмэй нэрэншы «братские люди» гэдэг үгэтэй холбожо үзэхэ үндэһэтэй» гэжэ ойлгуулна.

«Буряад» нэрые хануулжа дурдаһан «бураад, брат», «братские» гэхэнэ гадна, ондоо үгэһөө гараһан гэжэ зарим шэнжэлэгшэд үзэжэ байна.

Ц.Б.Цыдендамбаев «Буряад» гэхэн нэрын уг гарбалы «бурет», үгышые наа - «борят» гэдэг үгэтэй холбон тайлбарилжа, шэнжэлэгшэдэй анхаралы нилээдгүй

зорюута ондоо тээшээ шэглэхэ, зугадахы хүсөөгүй байха» гэхэн үгэтэй холбон тайлбарилна. Энэ ханалы В.В.Цыремпилов дэмжэнэ байна.

Чех монголшо эрдэмтэн П.Поуха «буряад» гэхэн нэрые монгол хэлэнэй «бүрэн» гэхэн үгэтэй холбон тайлбариллаа хэн. Тиихэдэ «буряад» гэдэг нэрын тухайда өөрын ханалаа мэдүүлэе.

«Бураа» гэхэн үгэһөө «буряад» гэжэ үгын бии болоһон тухайда Ц.Төрбат болон бусад шэнжэлэгшэд ондоо ханалтай байна.

Буряад-монголшуд хуһан модондо шүтэдэг үни холын заншалтайшые наа, омог, яхатанайнгаа нэрые ой модонтой, тухайлбал, бургааһан модонтой холбон нэрлэдэггүй байһан юм даа. Монгол угсаатанда амитан, ой модонтой нэрээр нэршэнэ аймаг обог, яхатан байдаггүй.

«Брат», «братские» гэхэн үгэнүүд нилээдгүй хожомой албан ёһоной нэрэ боложо, ород зоной талаһаа бии боложо ербэшье, «буряад» гэхэн үгын гарбалда ямаршые хабаагүй.

Ородууд Сибириин газарнотагы эзэлжэ, Байгал далайн оршондо олон жэжэхэн обог, яхатаные колоничолжо эхилхэн XVI-XVII зуун жэлэй үедэ «буряад» гэхэн үгын хазагай хэлэлгэ яба-ябаһаар «брат», «братские» гэхэн хэмдэ хүрэнэ болоно.

XVII зуунай эхин хахадта Байгал далайн оршондо орожо ерэнэ ородууд буряад зоние «мунгалнууд» (монголнууд), «мунгал угтай зон» гэжэ нэрлэдэг байһан тухай эрдэмтэн Ш.Б.Чимитдоржиев тэмдэглэнэ байдаг. Иигэжэ буряады «брат», монголые «мунгал» гээд, хазагайруулан бэшэдэг хэн гэжэ эрдэмтэд үзэжэ байна.

Ородууд буурай холын үндэһэ яхатанда «нэрэ хайрладаг» байгаа гэхэн нэгэ жэшээ доро үгтэнэ.

Баатар Уваши Түмэн бэшэхэдэ: «Халимаг гэдэг нэрые мангадууд (ородууд) үгэһэн, энэнь үлэгдэл гэхэн үгэ. XVII зуун жэлэй дунда үедэ Эжэл мүрэн хүрэтэр нүүжэ, гургуудай зарим хэнэг Байгал далай руу бусажа ерээ, бусадын тэндэ үлэнэ юм, энэнтэй холбогдожо, «хальмаг» бии болоо бэшэ гү? Иимэрхүүгээр «нэрэ хайрладаг» ёһо баримталан, буряадуудта олгогдоһон «братские» гэхэн үгэ мүн байха.

Ородуудай хайрлаһан дээрэхи нэрэдэ «Монголой нюуса тобшодо» (№239) бэшэгдэнэ «буряад» гэхэн ганса үгэ буруушаалта үгэнэ.

Буряадай эрдэмтэн Ц.Б.Цыдендамбаев бэшэхэдэ: «Буряад болон бусад уг гарбалтай нэрэтэй танилсахадаа, тэдэнэй нэгэн гэбэл, обог, аймагай хүлдэ шүтэн, хоёр гэбэл, тэдэнэй нотаглажа байһан орон газар, үгышые наа, обог, аймагай түрүүшүүлэй нэрэ байһан олон гэхэдэ, «буряад» гэхэн нэрын тухайда хэлэхые зүб гэжэ үзэжэ байна.

Эхирид, Булгадай эсэгэ Гүр Буряадай «Буряад» гэдэг нэрэ түүхын он жэлэй нугалаан соо хаягдангүй, Байгал далай шадар монгол хэлэнэй аялгаар харилсадаг аймаг, обогуудай гуриимшаһан нэрэ болонхой гэжэ тооложо байна. Буряад аймаг, обог, хүхүүр ямар нэгэ хүндэлэндэ хүлөө шэхэхэн хүнэй нэрээр бэшэ, үбгэ эсэгын, хүндэтэй, нэрэтэй хүнүүд болон үнэр баян үрхэ гэрэй түрүүшүүлэй нэрээр нэрлэгдэн байдаг нитэ гуримай үндэһэн болошые хаань, Гүр Буряадай «буряад» гэхэн нэрээр эхирид, булгад, хорборхойд нэрлэгдэнэниинь юрын зүйл бэшэ.

Чингис ГУРУЕВ монголшоо буряадшалба. (Үргэлжэлгын хожом гараха).

XVII ЖАРАНАЙ САГААН ТҮМЭР БАР ЖЭЛ

ҮБЭЛЭЙ ДУНДА ШАРА ХУЛГАНА ПАРА

Буряад лугэ	14	15	16	17	18	19	21
Европын лугэ	20	21	22	23	24	25	26
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабба Лара пөмөд.	Мягмар Марс вторник	Лагда Меркури среда	Пурдэ Юпитер четверге	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	хүхэ Луу	хүхилги Могой	улаан Морин	увагтаан Хонин	шара Бишэн	шаратаан Тахья	сагаан Нохой
Мэнгэ	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ
Луудал	гал	шорой	түмэр	огторгой	уһан	уула	модон

Гарагай 2-го үбэлэй дунда шара Хулгана харын декабриин 20 (шэнын 14). Хүхэ Луу, 9 улаан мэнгын, галда хуудалтай үдэр. Бурханда зальбарха, лусууд, тэнгэри тахиха, лама хубараг болохо, дасан хинд бодхохо, хэшгэ даллага абаха, сан табиha, эм найруулха, хүрэнгэ энээхэ, гэр байшан бариха, замда мур гаргаха, бэри буулгаха, хурим хэхэ, ехэ хүндэ бараалхаха, тоосоо хэхэ, үзэл үзэхэ, буянай үйлэ бүтээхэ, ном заалгаха, мал худалдаха, түмэрөөр урлаха, шэмэг зүүдхэл зүүхэдэ найн. Эхилжэ ном соносохо, шэнэ дэгэл үмдэхэ, эд, юумэ үгэхэ, шарил шатааха, холын замда яаха, онгосо, hala, модон тээрмэ урлаха, ном номлохо, соносоходо муу.

Хүнэй үһэ абаа хаа, эд зөөри арьбажаха, үхэр мал үдэхэ.

Гарагай 3-да декабриин 21 (шэнын 15). Дүйсэн үдэр. Хүхэгшэн Могой, 8 сагаан мэнгын, шоройдо хуудалтай үдэр. Декабриин 21-нэй үдэр 3 час 29 минута соо үргэлжэлхэ харын бүтэн хиртэлгэ Зүүн-Урда Азида, Австралида, Номгон далай дээрэ, Америкэдэ, Европодо үзэгдэхэ.

Бурханда зальбарал үйлэдэхэ, сан табиулха, хангал тахиулха, хахиуһанда үгэлгэ үгэхэ, дасан шүтээн бодхохо, арамнайла, хэшгэ даллага абуулха, мал газашань гаргаха, нүүдэл хэхэ, сэргэ хүдэлгэхэ, зээлсэр абаха, шэнэ нооние табиha, худалдаа хэхэ, дайсанье дараха, номгодоходо найн. Эм найруулха, замда гараха, модо отолхо, худалдаа хэхэ, заргалдаха, байшан гэрийн хуури табиha, угаал хэхэ, хүншүү хөрбоно гутуулха, бузар буртагыгэй зайсуулха.

Хүнэй үһэ абаал, амгалан тайбан байдал оршохо.

Гарагай 4-дэ декабриин 22 (хуушанай 16). Улаан Морин, 7 улаан мэнгын, түмэртэ хуудалтай үдэр. «Модон хохимой» үдэр. Бурханда зальбарха, бэшгэ зурхай зураха, дасан дуганай тахил зааха, ураг садан болохо, худалдаа хэхэ, өөрын амидаралда тунхатай ажал хэхэ, ехэ хүндэ тангариг үгэхэ, анда нүхэр бололсохо, эд бараа худалдаха, модо отолходо найн. Хүүгэе хүлдэ оруулха, газашань абуулха, хүүртүлхэхэ, сэргэ хүдэлгэхэ, замда гараха, арамнайла, хэрүүл гаргаха, байра бууса тубхинүүлхэ, мори худалдаха, лама болохо, ном соносохо, хатуу үйлэ ажал хэхэ, хүрэнгэ энээхэ, юумэ газашань үгэхы хоригоно.

Хүнэй үһэ абаа хаа, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 5-да декабриин 23 (хуушанай 17). Улаан Хонин, 6 сагаан мэнгын, огторгойдо хуудалтай үдэр. Бурханда зальбарха, хэшгэ даллага абуулха, бэшгэ зурхай зураха, дасан шүтээн бодхохо, санаар

олгохо, эрдэмдэ нураха, ном соносохо, номлохо, хэблэхэ, замда абаха, номын хурал байгуулха, эм найруулха, модо тариха, хүрэнгэ энээхэ, бэри буулгаха, түрэхэ, буянай үйлэ бүтээхэ, хонинхоо ашаг шэмэ абаха, огторгойн үүдэ сахиха, гүрэм заһал хэхэ, ехэ хүнтэй уулзахада найн. Үбшэн эмнэжэ эхилхэ, дасан хиндэй хуури табиha, гэр бүрихэ, нүүдэл хэхэ, худалдаа хэхэ, нохой абаха, сэргэ хүдэлгэхэ, хүн, ханаха, төөнэхэ сэртэй.

Хүнэй үһэ абаал, шэг шарай муудаха.

Гарагай 6-да декабриин 24 (хуушанай 18). Шара Бишэн, 5 шара мэнгын, уһанда хуудалтай үдэр. Хутагын хурса үдэр. Бурхан, лусууд тахиха, дасан шүтээн хэргэхэ, арамнайла, лама болохо, харюулга хэхэ, эм найруулха, эрдэмдэ нураха, замда гараха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, бэри буулгаха, хурим хэхэ, бэрин үйлэ бүхэндэ үзэгдэй, сээрлинг байгуулха, зүүдхэл шэмэг зүүхэ, бүжэг наада табиha, туг дарсаг хиндэхэ, буянай үйлэ бүтээхэ, түмэрөөр урлахада найн. Газар хахалха, худалдаа хэхэ, ехэ голгаталха, зааһа бариха, тангариг үгэхэ, хүүргэ бариха, хубаг татаха, дайсанье номгодохо, хүрэнгэ табиha, шэнэ хубсаһа эсхэхэ, үмдэхэ, шэмэг оёхо, нүүдэл хэхэ тэбшэгтэй.

Хүнэй үһэ абаа хаа, эд зөөри, үхэр мал гарзалха.

Гарагай 7-до декабриин 25 (хуушанай 19). Шараган Тахья, 4 ногоон мэнгын, уулада хуудалтай үдэр. Хутагын хурса үдэр. Бурханда зальбарха, бурхан, 8 лусууд тахиха, тахилда үгэлгэ үгэхэ, номын үүдэндэ орохо, Очир-пүрэвийн харюулга хэхэ, хануур хэхэ, гэрэй хуури табиha, гэр бүрихэ, мори, үхэр нураха, эм найруулха, замда яаха, үзэл үзэхэ, наһанай буян бүтээхэ, эд, мал абаха, худаг малтаха, модо худалдаха найн. Бэри буулгажа, хүрэгэ оруулжа болохогүй, мал агталха, мал худалдаха, ехэ хэрэг үүхэхэ, ном уншаха, аралжаа наймаа эрхилхэдэ таарамжагүй.

Хүнэй үһэ абаал, найн нүхэртэй ханилха.

Гарагай 1-дэ декабриин 26 (хуушанай 20-ной үдэр угы, забнарлана, хуушанай 21). Сагаан Нохой, 3 хүхэ мэнгын, модондо хуудалтай үдэр. Бурханда зальбарха, бурхан, тэнгэри, лусууд тахиха, лама болохо, «Чавдор», «Уһан балин», «Лудор», «Лусын балин» үргэхэ, модо тариха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, замда яаха, урлаха үйлэдэ нураалсаха, ном заалгаха, эм найруулха, залаха, адуу мал нураха, буянай үйлэ бүтээхэдэ найн. Гэрэй хуури табиha, шэнэ гэр бариха, хүн, малын ханаха, ханаха, төөнэхэ, шэнэ дэгэл эсхэхэ, нүүдэл хэхэ, бэри буулгаха, модо отолхо, тангариг табихы хоригоно.

Хүнэй үһэ абаа хаа, үбшэн хүрэхэ.

ОБРАЩЕНИЕ
к руководителям предприятий и организаций, ко всем жителям и верующим
Забайкальского края

В июне 2011 года Цугольский дацан отмечает 210-летие со дня основания. В связи с этим событием дацан проводит работы по восстановлению некогда разрушенных культовых сооружений и реликвий. Администрация Цугольского дацана и миряне выдвигают желание о восстановлении увезенного в годы репрессии статуи **Богдо Зонхавы - великого реформатора, основателя школы Гелупка**. Местонахождение статуи неизвестно и нет сведений о наличии в каких-либо музейных фондах России. Статуя Богдо Зонхавы была установлена на троне в главном помещении Согчен дугана в середине 19 века. Цугольский дацан, имея данную статую, обладал бесценным богатством, как в культово-религиозном плане, так и в смысле исторического памятника бурятского народа. Статуя Богдо Зонхавы, как культовое сооружение, обладает магической силой, вносящие гармонию в нашу жизнь, очищает наш ум, наполняет наши сердца любовью ко всему живому на земле. В настоящее время при Цугольском дацане создана инициативная группа во главе с Г.Ц.Баировым по восстановлению статуи Богдо Зонхавы. Трон статуи будет изготовлен из кедрового основания согласно буддийским канонам, а сама статуя высотой 1,5 м. будет отлита из бронзы в г. Улан-Удэ, а затем покроется сусальным золотом. **На изготовление бронзовой статуи Богдо Зонхавы необходимо 800 тыс. рублей.** Администрация Цугольского дацана, инициативная группа и миряне просят оказать финансовую помощь по восстановлению статуи. А также призывают всех жителей и верующих Забайкальского края внести свой посильный вклад и пожертвования в деле восстановления статуи **Богдо Зонхавы**.
Реквизиты Цугольского дацана «Даши Чойн-хорлинг»:
ИНН 8003022590 КПП 800301001
р/с 40703810574000028098
БИК 047601637
Кор.сч. 30101810500000000637
Читинское ОСБ №8600 г.Чита
С пометкой «Статуя»
По всем вопросам обращаться Баирову Гончиг-балу Цоктоевичу.
Раб.тел.: 8(302-39) 3-44-62
Дом.тел.: 8(302-39) 3-73-79
Сот.тел.: 8-914-518-66-74

С глубоким уважением администрация Цугольского дацана и инициативная группа.

Буддийская традиционная Сангха России Центральное духовное управление
ДОКТОР ШОНХОР
пульсовая диагностика, массаж, иглорефлексотерапия

сердца суставов эндокринная
легких бесплодия система (зоб)
почек простатита нервная система
печени аллергии кожные заболевания
ЖКТ грыжи после инсульта

Тел.: 61-87-98,
8-983-421-61-77

Ведет прием ежедневно с 10 до 18, суббота и воскресенье с 11 до 16.

г. Улан-Удэ, ул. Комсомольская, 9
(остановка «Милиция»).

НИЗКИЙ ПОКЛОН ВАМ Юбилей

Этот год для нашей семьи стал «урожайным». Дамдин Гатанович и Бимба Чагдуровна Раднаевы, наши родители, отметили три юбилея: 80-летие со дня рождения папы, 70-летие мамы и 50-летие совместной жизни - золотую свадьбу. Это большое и радостное событие для всей семьи. Наша мама родилась 6 января 1940 года в семье колхозника Цыренова Ширана Ринчиновича и Дари Эрдынесовны четвертым ребенком. Когда началась Великая Отечественная война, было ей полтора года. Отец в 1941 году был призван в ряды Красной Армии, проходил службу на Западном фронте и в августе 1942 года жена получила похоронку о том, что муж пал смертью храбрых и похоронен на братской могиле в городе Великие Луки. Начались трудные дни для семьи. После непродолжительной болезни умерла мама, остались на руках 15-летней сестры Дари - Ханды трое детей: Доржо, впоследствии стал заслуженным механизатором РБ, Бимбадай и сестренка. Было время трудное, голодное, военное. И нашу маму отдала бездетной семье, Будасевым Чаглуру Абилдусевичу и Пагме Базаровне. Наш отец родился 16 мая 1930 года в селе Оронгой в семье простых тружеников колхоза Дашинимасва Гармы и Цыбык - Ханды четвертым ребенком. После смерти родителей его взяла на воспитание семья Раднаевых. Судьба наших родителей сложна, оба воспитывались в приемных семьях, где ценились добрые отношения, уважение к старшим, любовь к труду, были окружены вниманием и душевным теплом. Они познакомились в далеком 1960 году. Судьба их свела в селе Иволга. 3 мая 1960 года сыграли свадьбу. Секрет семейного счастья заключается в особом характере наших родителей. Они скромные, сдержанные, терпеливые люди. Трудовая деятельность наших родителей обыкновенная. Биография отца началась с раннего детства, чье детство и юность пришлось на тяжелые годы Великой Отечественной войны. Школьниками работали наравне со взрослыми на колхозных полях и полевых станках. Работал рабочим ОПХ «Иволгинское», до выхода на заслуженный отдых на протяжении 20 лет проработал лесником Иволгинского лесничества. Имеет многочисленные грамоты, благодарственные письма, награжден юбилейными медалями. Наша мама начала трудовую деятельность рабочей картофельсоводческой и овощеводческой бригады под руководством знаменитого агронома-овощевода Анны Будасевны Дымрыновой, кавалера ордена Ленина и Трудового Красного Знамени. Государство за трудовые заслуги наградило нашу маму юбилейной медалью «К 100-

летию со дня рождения В.И.Ленина» (1971 г.), бронзовой медалью ВДНХ и путевкой в г. Москва (1974 г.), «Победитель социалистических соревнований» (1974-1977 гг.), она является «Ветераном труда». Они воспитали четверых детей. Старшая дочь Галина - зам. директора по УВП Оронгойской средней школы, вторая дочь Дарима - оператор почтовой связи, сыновья Александр и Сергей - строители. На старости лет их радуют внуки и правнуки. Старшая внучка Виктория - специалист Центра социальной поддержки населения. Ирина - почтовый работник. Вячеслав - начальник энергоснабжения Республиканской больницы им.Семашко. Чингис - студент Иркутского политехнического университета. Дугар - студент хореографического училища, самая младшая внучка Юлия - ученица 6 класса. И самые любимые правнуки Аюржана, Эдир, Мэргэн, Ярослав. В эти славные знаменательные дни хочется сказать слова благодарности за то, что родили и воспитали, нас поставили на ноги и вывели в люди, за доброту, мудрость, терпение.
**Пусть здоровье, радость, счастье
С вами дружат каждый час.
Пусть суровые несутся
Стороной обходят вас.
Пусть морщинки вас не старят,
И не трогают беда,
Пусть природа вам подарит
Жизнь на долгие года.**
Галина БУДАЕВА.
с. Оронгой.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральна директорэй - ахамад редакторай түдөө Т.В.САМБЯЛОВА.
Редактор Г.Х.ДАШЕЕВА.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, Б.Г.БАЛЖИРОВ, П.Л.НОСКОВ, М.В.КАЛАШНИКОВ, И.В.СМОЛЯК (Буряад Республикын Правительство), А.С.КОРЕНЕВ, Ц.Б.БАТУЕВ, В.Р.БУЛДАЕВ, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА (редакторай орлогшо), С.Б.БАЙМИНОВА (харюусалгата секретарь), В.Г.ГОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Л.В.ОЧИРОВА, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДВЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.

Манай адрес: 670000, Улаан-Удэ хото, Каландаришвилиин үйлэс, 23, Хэблээй байшан "Буряад үнэн".
E-mail: unsp@mail.ru

Газетэ хэблэлэй 4 хуудаһан хэмжээтэй. Индекс 73877. Газетын хэһэг 4500. Хамтын хэһэг - 18000. Хэблэлдэ тушаагдһан саг - 17.00.

"Республиканская типография" гэһэн ОАО-до бэлэн диапозитивүүдхэ газетэ хэблэгдээ. 670000, Улаан-Удэ, Борсоевой үйлэс, 13. Директорэйнь телефон: 21-40-45. Сүлөө сэн. Б-0165-дахи номертойгоор «Восточно-Сибирское межрегиональное территориальное управление» ФГУ-да бүридхэлдэ абтанхай.

Хэблээй байшанай телефонууд: генеральна директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорэй 1-дэх орлогшын - 21-68-08, «Буряад үнэн - Дүхэргэй» редакторай - 21-64-36, «Бурятия» сонинной редакторай - 21-33-61, секретариатай - 21-60-21; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершины» журналнуудай редакци - 21-55-97; залуушуудай, оюутадай ажабайдалай - 21-54-96, «Одон» журналай редакци - 21-68-08; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламн - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерийн - 21-23-67.

Редакцияда ороһон материалнууд шүүмжэлэгдэгдүй, мүн авторнуудтань бусаагдадаггүй. Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нутагай нэрэнүүдэй бэшэлгые хэзагайруулһан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакциян ханамжа авторайхитай адли бэшэ байжа магад.

Ойн баяр

ОМОГОРХОМООР ОДО ЗАЯАТАЙ

хүтэлбэрлэгшэ, «Союз пенсионеров России» гэхэн Бурядай регионална таһагай правленийн түрүүлэгшэ, эдэхи үүсхэл эхэтэй В.А.Агалова эдэ үдэрнүүдтэ 75 наһанайнгаа үндэр ойе тэмдэглэжэ байна. Юрын хүдэлмэришэн мэргэжэлээр Улаан-Удын нарин сэмбын фабрикаһаа наһанайнгаа баян намтарыс эхилһэн Вилия Алсантьевна энэл комбинатта 3 мянган зоной профком, партком ударидананай, амжалтатай ажаллаһанайнгаа түлөө Хани Барисаанай, Хүндэлэлэй ордонуудта, В.И.Ленинэй түрэхөөр 100 жэлэй ойн медальда хүртэһэн габьяатай.

Дүршэл эхэтэй ударидагша 13 жэлэй туршада республикынгаа хүн зонийс социальна талаһаа хамгаалгын министрээр амжалта түгэс хүдэлжэ, Буряад оронойнгоо эрхэтэдэй пенсийн, пособиинуудыс абаха, социальна программа бэелүүлжэ хэрэгтэ бодото хубитаяа оруулаа, ветерануудай байшангуудыс барюулаа. Хяагтын-Адагай психоневрологическа интернат-байшанда шэнэ корпусуудыс бии болгоо.

В.Инкижиновэй нэрэмжэтэ жасыс, мүн 1976 онһоо республикынгаа пенсионернүүдэй таһаг шадамар бэрхээр хүтэлбэрлэжэ эхилһэн Вилия Алсантьевна «Российн Федерацийн социальна хангалгын хүндэтэ хүдэлмэрилэгшэ» гэхэн нэрэ зэргэтэй.

Пенсионернүүдэй зохёохы бэлиг хүгжөөхэ зорилготойгоор республикын ветерануудай Советтэй харилсаа холбоо байгуулһан Бурядай регионална таһагай бэрхэ хүтэлбэрлэгшэ В.А.Агалова – энэрхы сэдхэлтэй эжы, хүгшэн эжы.

Хүсэл, зориг эхэтэй ударидагша Вилия Алсантьевна 75 наһанайн үндэр ойгоор хани халуунаар амаршалан, элүүр энхэ, эрмэлзэл эхэтэй зандаа, ажалдаа амжалтатай, ажабайдалдаа жаргалтай ябахыень хүсэ!

Российн пенсионернүүдэй холбооны Бурядай регионална таһаг.

ПОМОГИТЕ ЧЕТЫРЕХЛЕТНЕМУ АГВАНУ

Счастлиное и беззаботное детство для четырехлетнего Агвана из Загустая Кижингинского района закончилось нынешним летом.

Мальчик получил тяжелейшие ожоги во время игры на территории трансформаторного участка, который подпитывает электричеством село. Не один час врачи боролись за жизнь мальчика, но им все же пришлось ампутировать левую руку, провести пересадку кожи, удалить несколько пальцев на левой ноге. Сейчас из-за угрозы ампутации правой ноги крайне необходимо продолжить курс лечения и провести протезирование

в Санкт-Петербургском центре протезирования и реабилитации инвалидов. Протез на руку обойдется в 150 тысяч рублей. Кижингинцы решили помочь своему маленькому земляку и собрать деньги на дорогостоящее лечение.

Благотворительный марафон начнется 15 декабря в Загустее, а затем акцию поддержат жители села Хүртэй. Администрация «Чесанского сомона» обращается к своим землякам – выходцам из Загустая принять участие в судьбе маленького Агвана.

Сэрэгма ДОНДОКОВА.

Уншагшадаймнай туршалгануудһаа

ХҮЛЭЭГДЭЭГҮЙ ИНАГ ДУРАМНИ

Мүнөөдэр сагаан бамбагар саһан оробо. Үбэл эрбэ. Би буудал дээрэ зогсожо байнаб. Баяр-жолоошон, миний эхэ дуратай хүн. Юундэ бидэ унинэй харалсаагүйибди гээд һананаб.

Миний нүхэр басаган хэлээ: «Баяр гэрлээ».

Иигэжэ бодон гэхэйм, Баярай машина - маршрутна такси харагдаба.

Би таксида орожо, урдахуурида хуубаб. Баир намайе харажархиба.

-Сарюуна, ши гээшэ гүш?

-Баяр, би шамайе хаража эхэ баярлааб.

-Бишье баһа баярлажа байнаб.

-Тиигээд юундэ намаяа шим талмалбаш?

-Ши юугэ хэлэнэш?

-Шамайе гэрлээ гэжэ дуулааб.

-Үгы юм ааб даа. Би һамга абаагүйб?

- Би шамда дуратайб.

-Бишье баһа шамда дуратайб!

Энэ хөөрэлдөөнэй һүүлээр нэгэ жэл үнгэрбэ. Бидэ хоёр хамтараа һэмди. Катя гэжэ нэрэтэй хөөрхэн басагатай болообди.

Дарья Федотова родилась в 1991 году в селе Итанца Прибайкальского района Республики Бурятия. Она рано начала заниматься литературным творчеством, в школе ее любимыми предметами были русский язык и литература. Даша принимала участие в литературно-поэтических конкурсах, смотрах, вечерах. В настоящее время учится на 3 курсе ВСГАКИ на отделении «Литературное творчество».

Интересно то, что русская девушка Дарья Федотова осваивает бурятский язык. И она решила предложить читателям «Дүхэриг» свои лирические этюды на бурятском языке.

ҮБЭЛ ТУХАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

-Дарима, үбэл болобол даа! Би шамда шэнэ шарга абааб.

-Эжы, һайн даа! Мүнөөдэр сэлмэг үдэр, би шаргаар холжорхоёо ошоохом.

-Ошо,ошо! Би үдэшин хоол бэлдээд байхаб. Дарима, би мүнөөдэр бууза шанахаб, айлшад ержэ болохо.

-Эжы, би ерээд танда туһалхаб.

-Зай, тиигээрэй!

Даримын аба гэртээ эрбэ. Тэрэ Баяр гэжэ нэрэтэй.

-Саяна, газаа саһан орожо байна. Бишьхан үхибүүд нааданад, наран гэрэлтэнэ. Бидэ үбэлэе һайнаар угтаха ёһотойбди. Ши үбэлдэ дуратай гүш?

-Тиимэ. Теэд хаа-яа хүйтэн үдэрнүүд болодог. Харгы хальтируухай. Харин би үбэлдэ дуратайб. Үбэлдөө шэнэ дэгэл абажа болохоб.

-Хэды саг бэ?

-Мүнөө арбан саг.

-Ши санаар холжорхо гэнэ гүш?

-Тиихэ!

-Саяна, би шамда шүлэг бэшээб.

«Дангина-үбэл эрээ! Аза жарга. Бидэндэ асаара! Миний Саяна гунигланагүй! Би шамайа тааланаб...»

Газаа хүйтэн.

Дарья ФЕДОТОВА.

«Я СЛЫШУ...»

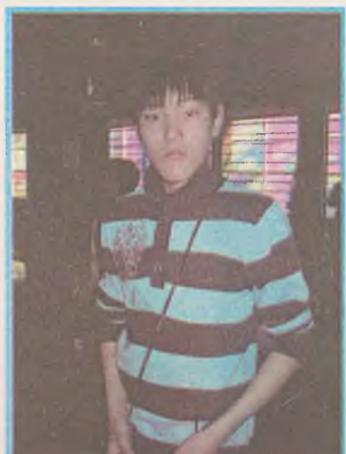
«В школе для слабослышащих я был услышан...» - говорит Цэдэн Зандеев, ученик 8 класса Специальной (коррекционной) школы-интерната I-II вида, вспоминая 2005 год. В начале того года ему пришлось перейти из массовой школы сюда, в коррекционную.

Специальная (коррекционная) общеобразовательная школа-интернат I-II вида находится в г. Улаи-Удэ по ул. Мокрова. Скромное двухэтажное здание, футбольное поле, игровая и баскетбольная площадки, зеленые насаждения... С виду все просто, но жизнь здесь кипит.

«Первые два года я учился в обычной школе, - рассказывает Цэдэн. - Но там мне было очень трудно. Трудно, потому что учитель объясняет быстро, не всегда повторяет, а я частенько мог не услышать или не дослышать. А переспрашивать все время я стал стесняться, ребят же много в классе, и среди них не было таких, как я, ничего не понимающих. Мне стало неинтересно учиться. Двоек появилось еще больше».

В школе для глухих и слабослышащих детей у нашего героя все изменилось. Здесь он учится уже седьмой год. «Учителя здесь могут объяснить сколько угодно, как угодно и очень подробно! Если я что-то не услышал, всегда можно переспросить. И никто не будет смеяться надо мной. Стало все понятно. Двоек у меня теперь нет совсем! Троек тоже нет. Почти...» - слегка покраснев, говорит Цэдэн и добавляет: «А ведь занимаюсь по тем же учебникам, что и в массовых школах! По своим знаниям я не уступаю своим бывшим одноклассникам. А сочинения, я думаю, пишу круче всех! Еще бы! Ведь учат меня не просто учителя, а победители разных профессиональных конкурсов!»

Цэдэн, рассказывает о том, как проводит внеурочное время. «После учебы в прошлые годы я

занимался стрельбой из лука. Сейчас второй год занимаюсь в «Школе современного танца». Со своими номерами мы частенько выступаем на различных мероприятиях как внутри, так и вне школы. Меня часто ставят ведущим концертов, конкурсов и др. А еще мы постоянно участвуем в разного рода мероприятиях совместно с нашими сверстниками из массовых школ. Это разные соревнования, спортивное ориентирование, конкурсы».

Говоря о будущем, молодой человек высказывает свои планы: «Хочу получить высшее образование. Правда, не знаю еще, по какой специальности. Наши выпускники без проблем учатся или закончили вузы как в Улаи-Удэ, так и в других городах. Особенно много наших в Новосибирске. Поэтому мне совсем не страшно за свое будущее. Я ничуть не хуже их!»

«Не представляю, каким бы я был, если бы не перешел в СКО-ШИ, - в задумчивости говорит он. - Здесь я стал уверенным и раскованным. Теперь я знаю, что могу все!»

«Эта школа стала для меня родной, - заключает Цэдэн свой рассказ. - Здесь меня понимают, и я слышу!»

Сэсэг БИМБАЕВА.

Продюсерский центр эстрады "Ветер Востока" представляет "Новогодние вечера в кругу друзей" КТЦ "Феникс" ул. Терешковой, 1

КТЦ "Феникс" 22 декабря, 18.00 Золотые голоса Усть-Орды Батр Шараптепанов, Баярма Гилгяхова, Лоснир Будлов. Этноэстрада. Популярная песня.

КТЦ "Феникс" 23 декабря, 18.00 Эрдэни Батсүх Сольный концерт. Батсүхия Мухаул, Эрдэни Цыренпал.

КТЦ "Феникс" 24 декабря, 18.00 Уетэн Эстрадный концерт легендарной группы.

КТЦ "Феникс" 25 декабря, 18.00 Лучшие хиты от лауреатов и дипломантов I и II межрегиональных конкурсов молодых исполнителей эстрадной песни "Серебряный лебедь".

Продюсерский центр эстрады "Ветер Востока" представляет АВТОРСКИЙ КОНЦЕРТ Веры Шобосоевой Дархан тэнгэрийн захяагаар... КТЦ "Феникс" 17 декабря, 18.00